

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Martin Augustsson

Offshoretruster i svensk skatteplanering

Examensarbete
20 poäng

Skatterätt

d. 25 mars 2002
© 2002 Martin Augustsson

Handledare: Lars Pelin

Vt-2002

FÖRKORTNINGAR	6
TYPOGRAFISKA KONVENTIONER OCH HÄNVISNINGAR	9
FÖRORD	10
1 PROBLEM.....	12
2 AVGRÄNSNINGAR	13
3 DISPOSITION	13
4 ÖVRIGA RÄTTSREGLER AV DIREKT ELLER INDIREKT BETYDELSE..	14
5 KORT KOMMENTAR OM VÄRDERINGAR.....	16
5.1 STATENS EXISTENS	16
5.2 DOMSTOLAR	17
5.3 ASSYMETRI MELLAN PARTERNA	18
5.4 SAMHÄLLSKONOMISK IRRATIONALITET.....	19
5.5 FUNKTIONELLT PERSPEKTIV	19
6 DEFINITIONER.....	20
6.1 INDIVIDENS VÄLSTÅND	20
6.2 ÖVRIGA BEGREPP.....	21
7 METOD.....	23
7.1 ALLMÄNT	23
7.2 SPELTEORI	24
8 SÄRSKILDA RÄTTSKÄLLOR.....	24
8.1 FN	25
8.2 EU	26
8.2.1 <i>Europeisk arresteringsorder</i>	26
8.2.2 <i>EG-rätten</i>	27
8.3 PARTISKHET HOS KÄLLORS UPPHOVSMÄN.....	28
8.3.1 <i>Skattemyndigheten</i>	28
8.3.2 <i>Domstol</i>	29
8.3.3 <i>Förarbeten</i>	29
8.3.4 <i>Tveksamma källor</i>	29
8.3.5 <i>Organisationer</i>	29
8.4 SVENSK RÄTTSPRAXIS.....	30
9 TRUST I ANGLO-SACHSISK RÄTT (COMMON LAW).....	30
9.1 HISTORIK	30
9.2 JURIDISK INNEBÖRD I ENGLAND.....	31
9.2.1 <i>Innebörd</i>	31
9.2.2 <i>Typer av truster</i>	31
9.2.3 <i>Syfte</i>	32
9.2.4 <i>Specifikation av egendom och förmånstagare</i>	32
9.2.5 <i>Angivande av de beneficiella rättigheternas storlek</i>	33
9.2.6 <i>Återkallelse (revocation)</i>	33
9.2.7 <i>Återvinning i konkurs</i>	33

9.2.8	<i>Trusteens skyldigheter</i>	33
9.2.9	<i>Speciella regler i engelsk rätt</i>	33
10	TRUSTEN I HÖGSKATTESTATER	34
11	SKATTEPARADIS	35
11.1	DOKTRIN.....	35
11.2	OECD	35
11.3	EU:S UPPFÖRANDEKOD.....	38
11.4	ARBETSDEFINITION: TRUST, SEKRETESS OCH LÅG SKATT	39
11.5	NUVARANDE SKATTEPARADIS	40
12	CAYMAN ISLANDS	41
12.1	COMMITMENT LETTER.....	42
12.2	TRUSTER.....	43
12.3	ARVSRÄTT	44
12.4	INSOLVENS RÄTT	45
12.5	BOLAG.....	45
12.6	SEKRETESS	45
12.7	MEMORANDUM OF WISHES	46
12.8	EGENDOMENS TILLFÖRANDE TILL TRUSTEN	46
12.9	TRUSTEES BEHÖRIGHET	47
12.10	PROTECTOR	47
13	INDIVIDENS SYFTEN MED TRUST	47
14	BEGRÄNSNINGAR I ANVÄNDBARHETEN AV ANONYMT ÄGANDE	48
15	KLASSIFICERING AV TRUST ENLIGT SVENSK RÄTT	49
15.1	CIVILRÄTT	49
15.2	STIFTELSELAGEN	50
15.3	KLASSIFICERING I DB-AVTAL OCH ANDRA INTERNATIONELLA AVTAL.....	52
16	ALTERNATIVA INSTITUT FÖR SKATTEPLANERING	53
16.1	KONTANTER	54
16.2	BANKKONTO.....	55
16.3	AKTIEBOLAG I SKATTEPARADIS.....	56
16.4	KAPITALFÖRSÄKRING	56
16.5	STIFTELSE	57
16.5.1	<i>Familjestiftelse</i>	57
16.5.2	<i>Ideell stiftelse</i>	57
16.5.3	<i>Utländsk stiftelse</i>	57
16.6	EKONOMISK FÖRENING	58
16.7	TREDJEMANSAVTAL.....	58
16.8	FULLMAKT.....	58
16.9	OSKIFTAT DÖDSBO.....	58
16.10	TESTAMENTARISKT FÖRORDNANDE ELLER GÅVA.....	58
16.11	FIDEIKOMMISS	59
16.12	NYTTJANDERÄTT ELLER AVKOMSTRÄTT	59
16.13	ANSTÄLLNINGSFÖRMÅN ELLER FÖRMÅN SOM BESKATTAS SOM INKOMST AV TJÄNST 60	
17	STRATEGIER MED ASSYMETRISK INFORMATION	60
18	INDIVIDENS KOMMUNIKATION OCH STYRNING AV TRUSTEN	61
19	SKATTEEFFEKTER AV EN OFFSHORETRUST I SVERIGE	62
19.1	INKOMSTSKATT.....	62

19.1.1	<i>Trusten eller trusteeen</i>	62
19.1.1.1	Allmänt	62
19.1.1.2	Fast driftställe eller annan anknytning till Sverige.....	63
19.1.2	<i>Stiftare</i>	65
19.1.2.1	Fysisk person som stiftare	65
19.1.2.2	Juridisk person som stiftare.....	67
19.1.3	<i>Förmånstagare</i>	69
19.1.3.1	Inkomst av tjänst	69
19.1.3.2	Inkomst av kapital.....	72
19.1.3.3	Näringsverksamhet.....	74
19.1.4	<i>Delägarbeskattnings av trust hos förmånstagare eller stiftare</i>	74
19.2	FÖRMÖGENHETSSKATT	75
19.2.1	<i>Stiftare</i>	75
19.2.2	<i>Trusten eller trusteeen</i>	75
19.2.3	<i>Förmånstagare</i>	77
19.2.3.1	Fixed trust	77
19.2.3.2	Diskretionär trust	82
19.2.3.3	Genomsyn	84
19.2.3.4	Begränsning av förmögenhetsskatt.....	88
19.2.3.5	Värdering av tillgångar	89
19.3	ARVSSKATT	89
19.3.1	<i>Trusten eller trusteeen</i>	89
19.3.1.1	Skattskyldig egendom	89
19.3.1.2	Tidpunkt för skattskyldighetens inträdande	90
19.3.2	<i>Stiftare</i>	91
19.3.3	<i>Förmånstagare</i>	91
19.4	GÅVOSKATT.....	91
19.4.1	<i>Trusteen eller trusteeen</i>	91
19.4.1.1	Återkallelig trust	92
19.4.1.2	Gåvokriterierna	92
19.4.1.3	Diskretionär trust	93
19.4.1.4	Fixed trust	95
19.4.1.5	Värdering	96
19.4.1.6	Uttagsbeskattnings i kapital	97
19.4.2	<i>Stiftare</i>	97
19.4.3	<i>Förmånstagare</i>	97
19.4.4	<i>Genomsyn</i>	98
19.5	SOCIALA AVGIFTER	98
19.5.1	<i>Trusten eller trusteeen</i>	98
19.5.2	<i>Stiftare</i>	99
19.5.3	<i>Förmånstagare</i>	99
20	JÄMFÖRELSE MELLAN EKONOMISKA UTFALL AV TRUST OCH ANDRA INSTITUT	99
20.1	SKATTENS ANDEL AV REALRÄNTAN.....	99
20.1.1	<i>Individens strategi</i>	100
20.1.2	<i>Risikfri reell avkastning</i>	100
20.1.3	<i>Individens konsumtion</i>	101
20.2	STRATEGIER.....	102
20.2.1	<i>Förmögenhetsutveckling bortsett från skatt</i>	102
20.2.2	<i>Räntebärande tillgångar</i>	102
20.2.3	<i>Utländsk kapitalförsäkring – schablonskatt</i>	103
20.2.4	<i>A-listan</i>	105
20.2.5	<i>O-listan</i>	105
20.2.6	<i>Fåmansbolag</i>	106
20.2.7	<i>Fixed trust</i>	106
20.2.8	<i>Revocable trust</i>	106
20.2.9	<i>Familjestiftelse i Sverige</i>	106
20.2.10	<i>Ideell stiftelse i Sverige</i>	107
20.2.11	<i>Utländsk stiftelse</i>	107

20.2.12	<i>Diskretionär trust</i>	108
21	NÅGRA SAMHÄLLSEKONOMISKA KOMMENTARER	108
22	KOMMENTAR TILL UTFALLET AV OLIKA STRATEGIER	111
22.1	ASSYMETRISK INFORMATION	111
22.2	SYMMETRISK INFORMATION	111
22.3	FÖRÄNDRING AV OLIKA PARAMETRAR (KÄNSLIGHETSANALYS)	112
22.3.1	<i>Minskat personligt uttag</i>	112
22.3.2	<i>Högre avkastning</i>	113
22.3.3	<i>Sämre avkastning</i>	113
22.3.4	<i>Hög konsumtion</i>	113
22.4	RÄTTSLIGA RISKER MED TRUST	114
22.5	EN LÄMPLIG STRATEGI	114
23	SLUTLIG UTVÄRDERING AV TRUSTSTRATEGIN	114
24	REFERENSER	122
24.1	RÄTTSFALL	122
24.1.1	<i>NJA</i>	122
24.1.2	<i>RÅ</i>	122
24.1.3	<i>RH och AD</i>	123
24.1.4	<i>Rättsfall ej återgivna i RÅ eller NJA</i>	123
24.1.5	<i>EG-domstolen</i>	124
24.1.6	<i>Övriga utländska rättsfall</i>	124
24.1.6.1	<i>US</i>	124
24.1.6.2	<i>Återgivna i Sydenham</i>	124
24.1.6.3	<i>Återgivna i Cotter</i>	124
24.2	LAGMOTIV	125
24.3	RSV	125
24.4	LAGRUM:	125
24.4.1	<i>Engelska lagrum</i>	125
24.4.2	<i>Cayman Islands lagrum</i>	125
24.4.3	<i>Folkrätt och internationella organisationer</i>	125
24.4.4	<i>Svensk rätt</i>	125
24.5	INTERNET	126
24.6	LITTERATUR	127
24.7	EXAMENSARBETEN	128
24.8	DATABASER	128
24.8.1	<i>Affärsdata</i>	128
24.8.2	<i>Övriga</i>	128
24.9	TIDSKRIFTER	128
24.10	REFERENSLITTERATUR	129

Förkortningar

AB	aktiebolag
AD	Arbetsdomstolen
AGL	L(1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt
A-listan	Stockholmsbörsens A-lista
art.	Artikel
Avräkningslagen	L(1986:468) om avräkning av utländsk skatt med ändringar i SOU
AvtL	L(1915:218) om avtal och andra rättshandlingar
Bankrörelselagen	Bankrörelselag(1987:617)
BNP	Bruttonationalprodukt
BrB	Brottsbalken
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
BVI	British Virgin Islands
CFC	Controlled Foreign Corporation
CI	Cayman Islands
CI\$	Cayman Islands dollar
Db	dubbelbeskattning(s-)
DepCh	departementschef(en)
DI	Dagens Industri
EF	enskild firma
EG	Europeiska Gemenskaperna
EGD	EG-domstolen
EG-lagen	L(1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen
Ekofin	EG:s officiella tidning, C2, d. 6 jan. 1998 [cit. Ekofin].
EMRK	L(1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
eng.	engelska
EU	Europeiska unionen
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer
FATF	Financial Action Task Force
FB	Föräldrabalken
FIF	Foreign Investment Fund
FN	Förenta Nationerna
FN-stadgan	Charter of the United Nations
fr.	franska
FSL	L(1997:323) om statlig förmögenhetsskatt
FTL	Fastighetstaxeringslag (1979:1152)
Gåvolagen	L(1936:83) angående vissa utfästelser om gåva
Haagkonventionen 1985	Convention on the Law applicable to Trusts and their Recognition (Haag 1985) [ej antagen av Sverige]
HandräckningsL	Lag (1990:314) om ömsesidig handräckning i skatteärenden

HB	handelsbolag (inkl. kommanditbolag)
Icon	Icon AB
IL	Inkomstskattelagen(1999:1229)
IM	Innovationsmarknaden
jml.	jämlikt
Karnov	Karnov 1999/2000:IV
KB	kommanditbolag
KonkL	Konkurslag (1987:672)
Kupongskattelag	Kupongskattelag (1970:624)
L	lag
lat.	latin
LSK	Lag(1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter
Mdr	milliarder kronor
Mkr	millioner kronor
MLAT	Mutual Legal Assistance (United States of America) Law 1986 [CI]
NASDAQ	NASDAQ-börsen i N.Y.
NHA	Nordiska handräkningsavtalet L(1990:226)
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
NYSE	New York Stock Exchange
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OECD-konv.	L(1990:313) om Europaråds- och OECD-konventionen om ömsesidig handräckning i skatteärenden
O-listan	Stockholmsbörsens O-lista
p., pp.	punkten, punkterna
RB	Rättegångsbalken
RegR	Regeringsrätten
RF	Regeringsformen(1976:871)
RomF	Romfördraget
RRV	Riksskatteverket
RÅ	Regeringsrättens årsbok
s., ss.	sidan, sidorna
Skattebetalningslagen	Skattebetalningslag (1997:483)
Skatteflyktslagen	Skatteflyktslagen(1995:575)
SkBrL	Skattebrottslag (1971:69)
Skm	Skattemyndigheten
SN	Skattenytt
SocL	Lag (1981:691) om socialavgifter
SRN	Skatterättsnämnden
Statute of Elizabeth	Statute of Elizabeth 1571
StL	Stiftelselagen(1994:1220)
SvSkT	Svensk Skattetidning
TaxL	Taxeringslag (1990:324)
TCI	Turks and Caicos Islands
TT	Tidningarnas Telegrambyrå

UB	Utsökningsbalken
UK	United Kingdom ("Storbritannien")
US	United States, USA
WTO	World Trade Organization

Typografiska konventioner och hänvisningar

Citat och mina referat av rättsfall anges med mindre stilgrad (10 p.). Lagrum anges vanligen i parentes med kapitlet först och sedan paragrafen (kap:paragraf) eller, om kapitelindelning saknas i lagen eller är utan betydelse, enbart paragrafnummer följt av §.

Olika källor citeras med författarens efternamn, eller, om författare saknas, titelns namn. Om samme författare förekommer med flera verk skiljs de åt med årtal eller titel. Korsreferens till andra delar av arbetet sätts inom parentes.

Förord

Med tanke på de senaste årens kritik mot skatteparadisen kan det vara av intresse att söka utreda hur dessa fungerar i svensk skatteplanering. Det är då naturligt att välja ett rättsligt institut som är karakteristiskt för skatteparadisens funktion i den internationella ekonomin och skatterätten. Trusten används både som instrument för att minska beskattningen och bevara sekretessen för affärsrättsliga, privata och skattemässiga syften. Den används för att fjärma tillgångar från en fysisk person, vilket leder till många svåra juridiska frågor.

Det finns inte mycket skrivet om trustar i svensk rätt.¹ De principer som gäller för skatterätten i andra sammanhang måste därför användas för att förutsäga hur trustar bedöms. Trusten sätts också in i sitt sammanhang genom en jämförelse med andra institut som också kan användas i skatteplanering i vid bemärkelse.

Det är här inte möjligt att behandla lagstiftningen i alla relevanta skatteparadis. Beskattningen analyseras utifrån ett svenskt perspektiv. Cayman Islands är ett skatteparadis som åtminstone hittills har haft alla nödvändiga egenskaper för att en trust med säte där skall vara användbar i skatteplanering. Övriga relevanta skatteparadis erbjuder ungefär likadana förutsättningar.

Även om trustinstitutet inte är ensamt om att användas i skatteparadisen kan en allsidig belysning av detsamma användas för att besvara många generella frågor när det gäller beskattning av privatpersoners tillgångar och inkomster i samband med skatteparadis. Det skall också antydast att det finns många närliggande forskningsuppgifter.

Här utreds framför allt vilka beskattningskonsekvenser som kan uppstå i Sverige för en privatperson som har anknytning till en offshoretrust. Ett viktigt element i lagstiftningen i många skatteparadis är sekretess gentemot utländska skattemyndigheter. Konsekvenserna av sekretessen kommer endast i korthet att beröras. För den rättsliga analysen förutsätts att all information är tillgänglig för både staten och individen: rättsfrågor analyseras, inte bevisfrågor.

Om det fastställs att staten har en skattefordran på en individ uppkommer också frågan huruvida anspråket kan verkställas om privatpersonen saknar utmättningsbara tillgångar i Sverige. För alla dessa moment kan straffrättsligt ansvar för individen också aktualiseras. Detta ansvar behandlas endast summariskt. Ändå jämförs inledningsvis trusten med andra institut. Det är då naturligt att ta upp även obeståndsfrågor.

I ökad utsträckning söker staten påverka möjligheterna till skatteplanering genom att ställa krav på individens rådgivare, ombud, redovisningsansvariga och finansiella institut. Det innebär i praktiken, att en rådgivare har mindre möjligheter att ge långtgående råd för skatteplanering åt klienter än han hade

¹ I ett examensarbete av Li Ankel i Lund vt 2000 behandlas trustar kortfattat. Simon, 1992, 1998, Sundgren, RSV, Scarlata och Valdemarsson tar också upp ämnet i sina skrifter.

haft möjlighet att göra åt sig själv. Skatteplaneringen omfattar praktiskt sett både rättsfrågor, bevisfrågor och verkställighetsfrågor.

Den rättsliga analysen är emellertid bara en del. I den ekonomiska analysen avgörs om och när det är privatekonomiskt rationellt för en individ att använda offshoretruster jämfört med annan skatteplanering. Det är framförallt intressant hur det totala ekonomiska utfallet av användning av truster blir för individen och hans närstående. Ett resultat i siffror är det mest objektiva sättet att värdera skatteplanering. Sist och slutligen är det endast människor som kan ha glädje av det välstånd som genereras av deras handlingar. Dessa handlingar kan bestå av affärstransaktioner och skatteplanering. Ett företags ekonomiska resultat är visserligen intressant i sig, men här analyseras det ekonomiska utfallet inom den individuella sfären. Denna sfär omfattar allt välstånd och andra förmåner som individen kommer att åtnjuta.

Handledare har varit universitetslektor Lars Pelin som har skött detta uppdrag på ett mycket förtjänstfullt sätt. Jag har också erhållit värdefulla råd från doktoranderna Anette Bruzelius, David Reidhav (jur. lic.) och Henrik Jonsson. Vidare har universitetslektorerna Mats Tjernberg, Katarina Olsson samt professorerna Sture Bergström, Aleksander Peczenik och Gunnar Bergholtz varit behjälpliga med råd vid olika tillfällen. Likaså universitetslektor Erik Norrman (nationalekonomiska institutionen) i ämnet skatteteori.

Lund d. 25 mars 2002

Martin Augustsson

e-mail: jur97mat@student.lu.se

1 Problem

Utgångspunkten är en individ som är fysisk person. Analysen görs främst utifrån hans perspektiv. Individen har en förmögenhet på 100 Mkr.² Han har på ett oantastligt sätt kommit i besittning av detta välstånd utan att hans handlande kan angripas från ett *horisontellt* perspektiv, bor i Sverige och är obegränsat skattskyldig här. Förhållandet mellan individen och andra enskilda subjekt kallas horisontellt. Han skall välja en strategi för skatteplanering med dessa tillgångar.

Det är enbart fråga om att individen strävar efter att *behålla* mest möjliga av *sina* redan intjänade tillgångar. Något nettoflöde av tillgångar *från* statskassan antages ej ske.³

Den *vertikala* bedömningen avser individens förhållande till aktörer som inte står på samma plan som han själv. Det innebär offentlighetsliga subjekt som *stat*, *kommun* eller andra *myndigheter*. Eftersom analysen skall vara opartisk kan någon moralisk bedömning av huruvida ett visst handlande bör ske eller inte ur detta perspektiv inte göras. Det innebär praktiskt sett att det i detta sammanhang inte skall analyseras om det är *rätt eller fel* av individen att handla så, att det ekonomiska utfallet leder till att han ökar sitt välstånd och att staten därför inte ökar sina ekonomiska resurser som annars skulle ha skett. Alla juridiska bedömningar leder slutligen till att det välstånd som individen kommit i besittning av skall fördelas mellan staten och individen på ett visst sätt.

De handlingar som individen gör kommer att påverka den juridiska bedömningen i skatterätten, straffrätten, civilrätten och den internationella rätten i vid bemärkelse. Alla dessa bedömningar kommer att påverka individens välstånd på något sätt. Med välstånd avses här den sociala, ekonomiska och politiska ställning som individen i praktiken kommer att åtnjuta. Det är alltså inte fråga om vilka skulder och tillgångar individen har tillerkänts på ett abstrakt plan. Om individen t. ex. har en skatteskuld som inte betalas, kan hans välstånd i praktiken vara högt oaktat detta, om han åtnjuter t. ex. naturaförmåner eller medel som staten inte vet om eller kan tillskansa sig.

Tillgångarna befinner sig i individens intressesfär. Det betyder inte nödvändigtvis att han äger tillgångarna. I intressesfären ingår individens eller närståendes ägande, nyttjanderätt, förmåner eller vadhelst som ligger inom vad han har glädje, nytta eller ekonomisk trygghet av. Tillgångarna kan åtnjutas faktiskt eller potentiellt även genom utövande av makt, främjande av intressen etc., såväl som tillgodogörande rent fysiskt. För enkelhetens skull talas nedan om individens tillgångar för alla fall enligt ovan. Oavsett hur den juridiska konstruktionen kan se ut kan intuitivt förstås att individen i reell

² Siffran är vald för att göra analysen tydligare. Eftersom förmögenheten är stor i förhållande till fribeloppet för förmögenhetsskatt kan det bortses från fribeloppet i de ekonomiska kalkylerna. Likaså kan *marginalskatten* alltid antas vara den högsta möjliga. *Transaktionskostnader* och *förvaltningskostnader* kan också bortses från.

³ Vid momsbedrägerier däremot förmås staten betala ut pengar, vilket leder till ett nettoutflöde *från* statskassan. Här är fråga om att *undvika* ett flöde *till* staten.

mening har glädje av tillgångarna. Vanligen kan nyttan bestå i periodiska utbetalningar, rätt till bostad eller andra förmåner.

Individen önskar minimera beskattningen av tillgångarna. Han kommer att konsumera en million kronor efter skatt av tillgångarna varje år mätt i 2000 års penningvärde. Summan stiger alltså med inflationen varje år. Uttaget från den skatteplaneringsstrategi som han använder skall alltså ge detta nettoresultat efter det att alla skatter är betalda. Denna privata konsumtion kan antas vara högst rimlig med hänsyn till förmögenhetens storlek.

Det skall analyseras huruvida det välstånd som individen (eller hans efterkommande) åtnjuter i praktiken efter vissa handlingar gör det rationellt för honom att vidtaga dessa handlingar. Handlingarna bildar tillsammans hans strategi. Denna analys kallas här ekonomisk analys. Resultatet av denna analys bygger på tidigare analyser av skatterätten.

Det ekonomiska utfall som blir följden av den skatterättsliga bedömningen har i praktiken mycket stor inverkan på individens slutliga välstånd. Den skatterättsliga bedömningen leder slutligen till att staten får en viss fordran på individen. Storleken av denna fordran påverkar individens välstånd på så sätt, att staten kan överföra tillgångar från individen. Detta sker genom olika tvångsmedel *in rem*. Endast i den mån staten inte kan driva in sin fordran på något sätt skiljer sig individens praktiska välstånd från det som blir följden av statens fordran på individen. I den ekonomiska kalkylen av utfallet antas att individen betalat alla skatteskulder.

2 Avgränsningar

Som antyds ovan behandlas inte bevisfrågor förutom antydningssvis. Inte heller behandlas i och för sig civilrättsliga problem med trusten. Civilrätten för en trust är den som gäller i det skatteparadis där den är upprättad. Skatterätten är det centrala, även om några obeståndsfrågor berörs. Trusten och skatteplanering i gemen påverkas givetvis av många andra rättsområden. Det är viktigt att individen beaktar också dessa när han skall välja skatteplaneringsstrategi.

3 Disposition

Inledningsvis kan konstateras, att skatteplanering har starka samband med övriga delar av rätten. Särskilt straffrätt, näringsrätt och obestånds rätt kan vara aktuell för den individ som använder sig av skatteplaneringsstrategier som samtidigt syftar till trygghet vid obeståndssituationer. Här skall några viktiga lagar blott nämnas.

För att kunna renodla problemställningen är det nödvändigt att från början reda ut vad som är *rättsvetenskap* och vad som är *värdefilosofi*. Det visar sig, att skatterätten är särskilt utsatt för mer eller mindre subjektiva underförstådda antaganden som det kan vara svårt att befria sig från. Det gäller särskilt som skatter är en politiskt central fråga. De teoretiska grundvalarna måste emellertid klargöras i detta arbete. Det följer härav också att källorna måste granskas särskilt noga beroende på vem som är upphovsman. Det är viktigt att genomskåda vad som ibland är rena partsinlagor från staten eller individen.

Några viktiga begrepp definieras. Särskilt bör noteras den vida definitionen av *skatteplanering*. Begreppet *välstånd* definieras från ett strikt funktionellt perspektiv. *Beskattning* har också en något vidare definition. Dessa begrepp definieras något annorlunda än de flesta torde vara vana vid. Metoden bygger på *spelteorin*. Det innebär, att staten och individen antas handla helt egennyttigt. Dessa är parter med motsatta intressen. Analysen är därmed värderrelativistisk, även om individens perspektiv dominerar, som framgår av arbetets titel.

Trusten i anglosachsisk rätt beskrivs. Utgångspunkten är trusten i England. Trusten har sedan vidareutvecklats för att passa individens behov av skatteplanering i skatteparadis. En arbetsdefinition av *skatteparadis* ligger till grund för den vidare analysen. Som exempel används *Cayman Islands*. Skatteparadisets interna rätt saknar dock i huvudsak betydelse för svensk rätt. Trusten jämförs med några andra institut utifrån skatteplanering och obeståndsrätt.

Slutligen analyseras alla skatteeffekter av en trust för svenska individer. Inkomstskatt och gåvoskatt samverkar här på ett mycket intrikat vis.

Individen har att välja strategi utifrån det sammanlagda utfallet av ekonomi och skatterätt. Det visar sig, att skatterätten starkt snedvrider utfallet mellan i övrigt affärsmässigt likvärdiga placeringar. Skillnaderna är markanta. Jag väljer här det något ovanliga greppet att utifrån ett strikt ekonomiskt perspektiv utvärdera den långsiktiga effekten av några strategier för placeringar med utgångspunkt hos en tämligen förmögen individ som önskar bevara sitt kapital. Genom att helt krasst beräkna hur köpkraften av individens förmögenhet utvecklar sig på lång sikt möjliggörs en mera objektiv analys av skatterätten än vad som vanligen är fallet i litteraturen. Arbetet får därmed karaktären av tvärvetenskap.

4 Övriga rättsregler av direkt eller indirekt betydelse⁴

Beskattningen har tre komponenter:

1. fastställande av skatteanspråk,
2. indrivning av skatteanspråk och
3. straff.

I detta arbete är frågan 1. den viktiga. Det är ändå nödvändigt att i korthet visa hur oerhört många rättsområden och lagar som direkt eller indirekt kan beröra individens skatteplanering.

Förutom regler för att fastställa skattefordran förekommer sanktioner mot den individs välstånd som inte frivilligt lämnar full information till staten för den skatterättsliga bedömningen. Ekonomiska sanktioner är framförallt *skattetillägg* (Skattebetalningslagen 15 kap.), böter (SkBrL), *förseningsavgifter* m. m. (Skattebetalningslagen 15:6f). Andra sanktioner som inte formellt utgör straff men som har liknande effekter är *granskning* (lag (1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet) och *betalningssäkring* (lag(1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och

⁴ Skatterätten är ouplösligt sammanvävd med den övriga rätten. Här antyds några forskningsområden som kan vara intressanta.

avgifter). Gemensamt för dessa är att de verkar *in rem* d. v. s. mot individens välbefinnande i form av tillgångar över vilka staten kan hävda jurisdiktion.

Vid sidan av tvångsmedel *in rem* förekommer åtgärder *in personam*. Staten använder sig av regler i straffrätten för att avskräcka individen från att inte lämna full information om olika förhållanden för att minska den skattefordran som staten fastställer i skatterätten (SkBrL). Straffrättsliga åtgärder är *straff* för skattebrott (SkBrL), gäldenärsbrott (BrB 11 kap.), penningtvätt (BrB 9:6a) m. m. Straffet för oriktiga uppgifter kan vara frihetsberövande, skyddstillsyn eller villkorlig dom. Som ett led i utkrävandet av skattefordran förekommer straff för olika gäldenärsbrott vid oriktiga uppgifter till de myndigheter som söker indriva skattefordran (BrB 11 kap.) Andra åtgärder *in personam* som formellt inte utgör straff men som likväl i praktiken har liknande effekter är *anhållande*, *häktning* (vid förundersökning för brott (RB 24 kap.) eller som ett medel att förmå individen att avlägga ed i konkurs (KonkL 2:12, 6:9), vid indrivning (UB 2:16) Dessutom finns andra processuella åtgärder. Själva utredningen kan indirekt leda till *publicitet* i skattemålet *kostnader för juridiskt biträde* i förvaltningsrättsliga mål⁵, *tidsspillan* och allmänna *psykologiska och praktiska olägenheter* vilka också de facto fungerar som åtgärder *in personam*.

Övriga angrepp på individens intressesfär är vad som kan sammanfattas som *capitis deminutio*.⁶ De åtgärder som kan följa på skattebrott e. d., gäldenärsbrott eller ovilja att betala skattefordran är att individens rättigheter under statens jurisdiktion inskränks. Individen får då en ställning som skiljer sig från andra människor under statens jurisdiktion. Dessa åtgärder är *näringsförbud* (lag (1986:436) om näringsförbud), *förbud mot att vara rådgivare* (lag (1985:354) om förbud mot yrkesmässig rådgivning i vissa fall, m.m.) och förlust av rådighet över tillgångar under *konkurs* (KonkL 3:1). Dessutom förekommer andra förluster av rättigheter som delvis beslutas diskretionärt. Dessa är framförallt *uteslutning ur advokatsamfundet* som medför *förbud att äga advokataktiebolag* och uteblivet tillstånd att driva eller äga vissa *finansiella företag* (se också nedan 14).

Övriga åtgärder som inte direkt kan inordnas under någon rubrik är *taxeringsrevision* (TaxL 3:8) *maktmissbruk* av myndigheter eller skillnader i *administrativ praxis* mellan olika lokala myndigheter. Det kan också handla om *uteslutning från borsmedlemskap*, *avnotering från börsen* och nekat beviljande av *skuldsanering*. Vid *offentlig upphandling* kan också den som inte betalt skatt e. d. utestängas (L(1992:1528) om offentlig upphandling 1:17 5.). Gemensamt för allt detta är att det direkt eller indirekt kan grunda sig på skatterättsliga frågor.

⁵ I vissa fall kan dock individen få ersättning i skattemål enligt L(1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m. m.

⁶ *Capitis deminutio* förekommer i romersk rätt och innebär att en persons medborgerliga rättigheter på olika sätt inskränks. Personen kunde efter vissa brott under antiken förlora sitt romerska medborgarskap eller degraderas på olika sätt. Det förekom också *defamation*, d. v. s. utpekande som klandervärd inför allmänheten. Termen kan lämpligen användas även i modern rätt för att sammanfatta olika åtgärder som har ungefär samma innebörd i modern tid. Se vidare Augustsson, *Societas*.

5 Kort kommentar om värderingar

Som skall framgå nedan är det oundgängligen nödvändigt att klargöra vissa värdeteoretiska frågor i skatterätten. Det beror dels på att skatterätten är mycket politiserad, men även på dess stora samhällsekonomiska betydelse.

5.1 Statens existens

Beskattning bygger i grunden på tvång. Staten överför en del av individens välstånd till sig i form av skatt. Eftersom resurserna inte är oändliga kan ingendera partens önskemål helt tillfredställas. Fördelningen av resurser dem emellan är bl. a. avhängig skatterättsliga bedömningar. Någon enighet bland människorna torde aldrig uppnås om vad som är rätt fördelning.

I vad mån staten *bör* beskatta individen är en mycket omstridd fråga. När individen i någon mening inte betalar så mycket pengar till staten som han *bör* sägs då att *individen* "stjäl" pengar från staten eller att han "lurar" staten på pengar.⁷ Omvänt kan förmärkas att människorna klagat över att *staten* "stjäl" pengar från dem. Dessa synsätt är inte värderingsfria. Det uppfattas ofta i doktrinen som självklart, att staten har rätt till vissa tillgångar och att något annat utfall är "omoraliskt", "oetiskt", "osolidariskt", "stötande" eller "orättvist". Statens rätt att beskatta anses i någon mening vara mer moralisk än individens rätt att behålla sina pengar. Detta är ju blott *subjektiva* bedömningar. Ofta medför dessa underförstådda värderingar att analysen av rättsfrågorna blir lidande genom att författaren omedvetet alltför starkt anammar det synsätt som anläggs i förarbeten eller annan litteratur. Individen har ofta liknande typer av subjektiva åsikter om beskattningen, ehuru motsatta. Vad som slutligen har betydelse för utfallet av individens skatteplanering är ju enbart hur vilka skatteanspråk som faktiskt fastställs, inte om skatteanspråken är moraliskt berättigade eller ej. För att analysen skall bli så klar som möjligt går jag inte in på frågan om i vad mån beskattning "bör" ske.

Det kan fastslås, att staten har ett ekonomiskt intresse av att beskatta individer på *något* sätt. Detta intresse ligger i statens natur och är en förutsättning för att den skall kunna äga fortbestånd. Utebliven beskattning är därför inte förenlig med existens. Oavsett vilka argument och juridiska abstraktioner som används måste välstånd föras från individer till staten. Om alla medborgare i staten skulle ha aldrig så goda juridiska eller andra argument för att inte bli beskattade, måste beskattning ändå ske på något sätt.

⁷ Det heter ofta att det är andra individer i Sverige som förlorar på att *en* individ inte betalar så mycket skatt som han "bör". Detta är logiskt felaktigt. De övriga individerna förlorar pengar eftersom staten tar ut skatt från dem. Detta är snarare en följd av att staten anser sig behöva mer pengar än att det totala skatteuttaget vore konstant och skulle fördelas mellan de individer som inte undviker skatt och var och en därmed skulle betala mer. Dessutom kan en individs handlande ensamt inte anses påverka statens finanser (allmänningens problem) på ett avgörande sätt. Om en individ undviker skatt har det stor effekt för hans eget välstånd men försumbar effekt på statens finanser eller andra individer. Även om många individer undviker skatt går det inte att säga att någon av dem enskild är ansvarig för ett skattebortfall som märks.

Ur denna synvinkel faller också behovet av en distinktion mellan *skatteplanering*, *skatteanpassning*, *skatteflykt*, *skatteminimering*, *skattefusk* och *skattebrott*.⁸ Staten definierar vad som är skattebrott som därmed är ett uttryck för den ena partens intressen på bekostnad av den andres.⁹

5.2 Domstolar

Om staten och individen ses som två parter med motriktade intressen kan domstolarna närmast ses som en förlängning av staten. Domstolarna har upprättats av staten och kan inte ses som fristående skiljedomare i en tvist mellan staten och individen. De är närmast en lojal¹⁰ del av staten, eftersom de följer dess instruktioner (lagar).¹¹

En domare åtnjuter en stor självständighet i en rättsstat.¹² Det är likväl inte rimligt att förvänta sig att en domare saknar varje lojalitetsband med staten som part i en skattetvist, eftersom staten själv utser domare. Det är därvid orimligt att tänka sig, att staten skulle utse den till domare, som har visat sig avogt inställd till statens beskattningsrätt.¹³ Mycket sällan utses personer till domare som starkt har kritiserat staten. Å andra sidan utgör en mycket stark lojalitet mot staten inte något hinder på samma sätt. Inte heller är den domare jävig, som har varit med om att utarbeta en skattelag, inte ens om denna lag har som enda syfte att förbättra statens situation i en skattetvist. Rent principiellt borde detta medföra åtminstone en tendens för domstolar att inte systematiskt gå emot statens intressen.¹⁴

En domstol har inte att bilägga en tvist mellan två jämlika parter. Den har inte att avgöra *i vad mån* beskattning bör ske, utan *hur* beskattning skall ske enligt skatterätten. Frågan *i vad mån* beskattning bör ske avgörs av lagstiftaren och i någon mån av skattemyndigheten. Givet dessa begränsningar fungerar domstolar emellertid i en rättsstat som ett skydd mot godtycke och en trygghet för enskilda i processer mot staten.¹⁵

⁸ Samt övriga brott som i vissa fall har samband med skatter, bl. a. *penningtvätt* och *gäldenärsbrott*.

⁹ SkBrL; *tax evasion*, vilket innebär att individen underlåter att deklarerera vissa tillgångar eller inkomster är t. ex. ett brott i Sverige och de flesta andra högskattestater, men i Schweiz är det inget brott. I de rena skatteparadisen finns ingen inkomstskatt, och det är därför inget brott att inte uppge tillgångar.

¹⁰ Det är ingen slump att fr. *loyale* har samma ursprung som lat. *legalis*. Ordet lojal innefattar ofta en värdering, medan legal är mera neutralt. Det har alltså historiskt förutsatts att det som är legalt, d. v. s. följer av staten stiftad lag också är lojalt. Detta gäller oberoende av hur lagen ser ut.

¹¹ Det är för analysen lämpligt att inkludera domstolarna i begreppet *staten* ty de är självständiga *under* lagarna (RF 11:2). Rent faktiskt har en domare givetis ett visst svängrum för sina beslut.

¹² Se t. ex. RF 11:2 om domstolens oavhängighet, RF 11:5 om domares anställningstrygghet, 11:9 om utnämning av domare (här har regeringen en diskretionär rätt som *kan* leda till viss intressegemenskap med domaren och lagstiftaren), 11:4 om domstolens något begränsade rätt att överpröva ett lagrum som strider mot grundlagen. Kritik har riktats mot utnämningen av domare; se Söderlind och Sundin.

¹³ Skattejurister som ägnar sig åt skatteplanering och är kritiska mot statens beskattning kommer aldrig att erbjudas poster som regeringsråd hur kunniga de än är i juridik.

¹⁴ Av justitieråden kommer de flesta från det allmänna, mycket få har varit aktiva skattejurister i näringslivet.

¹⁵ Jfr dock några *justitiemord* under not 188.

5.3 Assymetri mellan parterna

Staten och individen är olikställda genom *assymetri*.¹⁶

Två *enskilda* motparter i ett *tvistemål* i allmän domstol, vilka har framställt yrkanden mot varandra kan med viss sannolikhet förvänta sig olika utfall. Varje part kan förvänta sig ett utfall där han antingen åläggs att betala pengar eller tilldöms pengar. I princip är båda utfallen möjliga. Efter en dom i tvistemål mellan två enskilda är det möjligt för staten att försätta existera oavsett om någon ersättning aldrig skulle dömas ut eftersom tvisten inte berör statens direkta ekonomiska intressen.¹⁷ Det är också av detta skäl som civilrätten ändras betydligt mera sällan än skatterätten. Det går inte att säga på förhand vilken part som har mest att vinna på en viss civilrättslig regel.

I en *skattetvist* kan den ena parten, individen, förvänta sig att antingen betala pengar eller slippa betala. Staten å andra sidan kan förvänta sig att *erhålla* pengar eller att *inte* erhålla pengar. Vanligen innebär domslutet att staten erhåller betydande summor pengar även i det för staten mest ogynnsamma utfallet. Staten har ingenting att förlora (bortsett från processkostnader), medan individen inte har någonting att vinna.¹⁸ Skattemyndigheten är ingen person som personligen riskerar bestraffning om den förlorar i domstolen eller eljest handlar ”fel”.¹⁹ Principiellt sett är det alltså en *win-win* situation för staten.²⁰

I det fall fråga är om *skattebrottmål* märks en annan typ av assymetri. Individen kan vid ogynnsamt domslut dömas till frihetsstraff, *in personam*. Staten kan aldrig dömas till frihetsstraff.²¹ Individen företräder och ansvarar personligen i målet *in concreto*, medan staten *in abstracto* företräds av en part, åklagaren, som inte personligen kan drabbas av utfallet.²²

Dessutom riskerar individen att både ekonomiskt och personligen bestraffas. Även när staten använder sina tvångsmedel under beskattningsprocessen kan han lida på olika sätt, t. ex. under *reseförbud*, *häktning* eller

¹⁶ Detta skall inte blandas ihop med assymetrisk information, som innebär att staten inte har samma information om individens tillgångar som han själv.

¹⁷ Rättssäkerheten påverkar dock indirekt ekonomins funktionssätt.

¹⁸ Staten har dock kostnader för att driva själva målet. I vissa fall kan staten tvingas ersätta individens rättegångskostnader (L(1989:479 om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m. m.).

¹⁹ Undantag utgör det mycket sällsynta tjänstefel hos domare och tjänstemän. I vissa fall riskerar staten också att få betala rättegångskostnaderna.

²⁰ När tvåpartsförhållandet mellan individen och staten analyseras ur ett funktionellt perspektiv kan staten sägas vara något mera och annorlunda än summan av medborgarna. Även om individen teoretiskt kan påverka statens handlingar genom utövandet av demokratiska rättigheter, är denna möjlighet till påverkan närmast försumbar; den demokratiska processen är också mycket långsam och ger inte individen någon reell möjlighet att påverka staten varken i allmänhet eller för det enskilda fallet.

²¹ Åklagaren kan i sällsynta fall åtalas för tjänstefel (BrB 20:1). Så sker dock inte när han *enligt* lagen (som stiftas av staten) verkar för att individen skall frihetsberövas (fängelsestraff). Det finns inget straff för laga frihetsberövande. Frågan i vad mån staten ur ett teoretiskt perspektiv bör ha rätt att stifta lag, som frihetsberövar individen om han försvårar för staten att komma åt hans tillgångar prövas aldrig (utom möjligen enligt EMRK). Denna rätt anses vanligen härflyta från statens suveränitet, i vilken beskattningsrätten är en central del.

²² Bortsett från tjänstefel (BrB 20:1).

att ej få utnyttja sina *tillgångar*²³ o. s. v. Även om han i framtiden erhåller kompensation för dessa olägenheter, kan den aldrig leda till ett bättre ekonomiskt läge än att tillgångarna kvarstår oförändrade.²⁴

Statens abstrakta karaktär som part innebär å andra sidan, att ingen enskild företrädare för staten normalt har något personligt intresse av att driva en tvist. Utfallet i en skattetvist påverkar inte någon företrädare för staten konkret ekonomiskt.²⁵ Ofta är tvisteföremålet av obetydlig ekonomisk betydelse för staten, men av avgörande betydelse för individen. Detta talar emot att staten i allmänhet har ett egenintresse av en skattetvist på statens sida. Snarare har en för staten gynnsam utgång en allmänpreventiv effekt.

5.4 Samhällsekonomisk irrationalitet

Staten verkar under lagarna i Sverige och andra rättsstater. Det innebär att den har ålagt sig vissa begränsningar i sina handlingar gentemot individen, t. ex. *legalitetsprincipen*. Den har också att väga in kostnaden för vissa handlingar jämfört med den förväntade nyttan i form av beskattning. Dessa överväganden gör alla rationella aktörer för sina handlingar. Staten är emellertid inte alltid rationell. Staten har i Sverige en skyldighet att beskatta individen om den har en rätt till det. Det innebär, att beskattningen inte alltid är ekonomiskt rationell utifrån statens perspektiv, eller ens från ett samhälls-ekonomiskt perspektiv. Slutligen kan staten ha andra motiv: den enskilde tjänstemannen kan ha personliga motiv för vissa handlingar²⁶, likaså lagstiftaren.²⁷

Lagstiftaren kan sålunda ha stiftat lag, som har andra syften än att vara ekonomiskt rationell för staten eller samhällsekonomiskt lönsam. Bestraffning av individen personligen (ej ekonomiska straff) är inte ekonomiskt rationell i det enskilda fallet; varken staten eller individen kan vinna något på detta. Sådan bestraffning har istället betydelse som allmänprevention och individualprevention.²⁸

5.5 Funktionellt perspektiv

Ovanstående konflikter mellan staten och individen ställs på sin spets när individen använder skatteplanering som ett medel att försvara sig mot statens krav på pengar. Staten och dess myndigheter förlorar något av den

²³ Detta innefattar rätten att utnyttja sina tillgångar till att bekosta juridiskt biträde i skattemålet i förvaltingsomstol. Detta är en ofta förbisedd aspekt av legalitetsprincipen. En advokat anses inte ha rätt att ta betalt, när arvodet förväntas betalas med olagliga pengar. Men hur skall klienten bevisa, att pengarna är lagliga, om han inte kan anlita biträde? Det är ett uppenbart moment 22.

²⁴ T. ex. ersättning i skattemål, i brottmål, skadestånd vid myndighetsutövning, ideell ersättning i Europadomstolen, EG-domstolens skadestånd, ränta o. s. v.

²⁵ Anställda i skattemyndigheten kan dock ha ett indirekt intresse av att vara framgångsrika för att främja sin karriär och därmed sin lön. I vissa fall kan de också önska utmärka sig för en politisk karriär. Svenska myndigheter synes dock mycket sällan missköta sig. Se även Söderlind och Sundin.

²⁶ Se t. ex. *Ståhl-fallet* m. m., not 188.

²⁷ Dessa kan uppfatta det som orättvist att en annan individ har alltför stora tillgångar eller betalar i någon mening för litet skatt.

²⁸ Individualpreventionen kommer *efter* straffet, och kan förmå individen att låta sig beskattas framöver. Effekten kan dock också bli den motsatta.

välvilliga inställning som annars kan förmärkas hos statens funktionärer. Inställningen mot skatteparadis är vanemässigt mycket kritisk.

Konflikten²⁹ mellan individ och kollektiv har alltid funnits, och kommer att finnas så länge resurserna är ändliga.³⁰ För att inte riskera att glida in på frågan *om* beskattningens storlek anlägges här ett *funktionellt ekonomiskt* perspektiv på skatterätten. Vilket utfall kan förväntas (inte vad som *borde* ske enligt någon personlig åsikt) när vissa rättsfakta skall bedömas *rättsligt*? Vilken strategi ger det bästa *ekonomiska* utfallet för individen i form av välstånd?

Att värdera frihetsstraff ekonomiskt låter sig inte göras. Så skall inte heller ske här, men frihetsstraff skall anses vara mycket betungande för individen. Frihetsstraff är således ett utfall som individen förväntas undvika vid valet av strategi.

6 Definitioner

6.1 Individens välstånd

Välstånd är den glädje eller nytta som individen i praktiken har av sina tillgångar. Välståndet innefattar även individens (eller dennes närståendes) möjligheter att praktiskt tillgodogöra sig sina tillgångar. Välståndet kan minskas av eventuella inskränkningar som individen drabbas av enligt andra rättsregler. T. ex. minskas individens välstånd av att han utsätts för frihetsstraff och andra inskränkningar av handlingsfriheten. Dylika inskränkningar kan inte alltid värderas ekonomiskt; blott kan konstateras att t. ex. ett frihetsstraff skulle innebära en betydande inskränkning av individens välstånd, oaktat individen har tillgångar. Här kan välstånd vanligen likställas med värdet av tillgångar, eftersom andra rättsregler inte närmare analyseras. Välstånd kan intuitivt definieras som individens totala handlingsfrihet, vilken till stor del beror på kontroll av tillgångar i den individuella sfären.

Det kan vara fruktbart att analysera begreppet välstånd från ett mycket konkret perspektiv. Vi kan föreställa oss för ögonblicket att inga *juridiska abstraktioner* finns. En individs välstånd blir då ett mått på vilka *faktiska* möjligheter han har att åtnjuta olika förmåner. Ur detta perspektiv kan en individ som påförts en skatteskuld som gör honom insolvent, men alltjämt har tillgång till förmåner, anses som åtnjutande ett högre välstånd än en individ som i bokföringsmässiga termer har en nettoförmögenhet. Välstånd har också en psykologisk komponent, som har att göra med individens förväntningar. Sålunda har den individ som kan förvänta sig att kunna åtnjuta förmåner från t. ex. en utländsk trust, oaktat han i framtiden kan komma att bli insolvent, ett högre välstånd, än den, som är insolvent, och aldrig kan förvänta sig några förmåner överhuvudtaget. Huruvida det är

²⁹ Konflikten utesluter inte att de samtidigt kan ha *sammanfallande* intressen. Båda är t. ex. intresserade av att välstånd skapas. Individen kan ha glädje av att staten *fördelar* välståndet till förmån för honom i andra situationer. Det innebär inte att det inte i varje läge är ekonomiskt rationellt för individen att se till att behålla mesta möjliga tillgångar. Det behöver inte vara samhällsekonomiskt rationellt, jfr. problemet med *free riders*, *allmänningens tragedi*, Cooter, Ulen, s. 161f.

³⁰ *Scarcity* (knapphet) är ett axiom inom nationalekonomi.

rationellt för en individ att handla på ett visst sätt måste således analyseras utifrån begreppet välstånd. Välstånd är alltså egentligen inte detsamma som tillgångar, utan innefattar också faktiska förväntningar om att kunna utnyttja tillgångar för sin egen trivsel. Att säga att en individ "äger" vissa tillgångar får då mindre betydelse, eftersom "ägar" är en juridisk abstraktion. Välståndet beror å andra sidan på vilka tillgångar individen kan eller förväntar sig kunna ha glädje av. För den rättsliga analysen är välståndet vanligen detsamma som tillgångarna.

För att mäta det ekonomiska utfallet kan tillgångarna användas som ett ungefärligt mått på välstånd. För en individ som har *negativa* tillgångar, d. v. s. en stor nettoskuld och t. ex. är försatt i konkurs, är tillgångarna inte längre något adekvat mått på välstånd. Inte heller är det ett adekvat mått, för den individ, som är frihetsberövad, eller av andra skäl inte kan tillgodogöra sig tillgångar. I det följande kan för enkelhetens skull förutsättas, att individen inte är insolvent eller frihetsberövad, och att hans tillgångar avspeglar välståndet.

6.2 Övriga begrepp

Med **individen** avses hela den individuella sfären; både indirekta tillgångar i t. ex. en trust, annan juridisk person och direktägda tillgångar avses. Individen i hans ställning gentemot statens beskattninganspråk betecknas ofta som den skattskyldige³¹ eller skattebetalare.³² Med *individens tillgångar* behöver alltså inte förstås bara de tillgångar som han i juridisk mening äger.

Med **handlingar** avses även underlåtenhet att handla.³³ Både individen och staten kan utföra handlingar. Staten kan t. ex. göra revision, häkta individen, efterlysa honom, fastställa sin rätt till anspråk, vara part i rättegång, fälla dom³⁴ i rättegång³⁵, driva in anspråk o. s. v. Individen kan å sin sida t. ex. företaga rättshandlingar, fullgöra deklARATIONSSKYLDIGHET, föra över tillgångar, överlåta tillgångar, upprätta (sken)handlingar, göra utsagor under och utanför ed, inför domstol och utanför domstol, resa till annan jurisdiktion, påverka bevismedel och mycket annat³⁶. Individens handlingar bildar tillsammans individens **strategi**.

Med **staten** avses det allmänna i Sverige i vid bemärkelse och innefattar, stat, kommun, kyrkoförsamling, landsting m. m. i deras funktion att beskatta individen. Staten är ett abstrakt begrepp som vid olika tider företräds av

³¹ Ordet skattskyldig är inte helt värderingsfritt. Här används termen *individen*, eftersom "skattskyldig" implicerar att beskattningsanspråket är fastställt eller åtminstone förutsatts.

³² Skattebetalare innebär att individen verkligen *betalar* skatt. Analysen syftar till att undersöka i vad mån han betalar skatt under olika omständigheter. Begreppet skattebetalare underförstår resultatet av analysen a priori och kunde leda till att en värdering smyger sig in i analysen eftersom det förutsätter att skatt kommer att betalas.

³³ Med handlingar omfattas även underlåtenhet av *skatterättslig betydelse*: underlåtenhet att deklarerera, vägran till edgång i konkurs, utmätning eller skatterevision, *förtigande* under ed m. m.

³⁴ Detta är en *konstitutiv (performativ)* utsaga, som syftar till att fastställa ett juridiskt förhållande. Den innebär i sig ingen reell handling.

³⁵ Domstolen kan i denna analys anses vara något närmare staten än individen (se 5).

³⁶ Även staten *kan* manipulera bevis m. m. men från detta skall här bortses. Det torde vara sällsynt i Sverige.

olika personer. Dessa agerar för statens räkning gentemot individer och andra stater. Staten omfattar både lagstiftaren, domstolarna och andra rättsvårdande och rättsbildande instanser fram till de verkställande organen (kronofogden, polisen och i sista hand krigsmakten) eller av dem anlita handräckning i annat land.

Skatteplanering³⁷, skatteanpassning,³⁸ skatteundandragande³⁹, skatteflykt⁴⁰ och skattebrott⁴¹ är alla begrepp som omfattar handlingar eller underlåtenheter i syfte att minska individens skattekostnader. De bildar en glidande skala från handlingar eller underlåtenheter som är tillåtna eller rent av påbjudna av staten, handlingar som möjligen är tillåtna men som inte avsetts eller önskats av staten ("kryphål")⁴², eller vad som allmänt definieras som skattebrott i vid bemärkelse. Eftersom analysen i denna uppsats bygger på motsatta intressen, skall ingen värdering av handlingarna göras. Termerna ovan har alla fått en mer eller mindre negativ konnotation.⁴³ Det mest neutrala ordet är **skatteplanering**. Med *skatteplanering* avses därför av praktiska skäl alla handlingar som syftar till att minska beskattningen, alltså även skattebrott, utan att göra någon värdering av handlingarna, även om skattebrott inte analyseras närmare här.

Skatteparadis⁴⁴ omfattar länder som erbjuder låg, nominell eller obefintlig beskattning för individens tillgångar. Skatteparadiset erbjuder vanligen också skydd för insyn från staten när det gäller individens tillgångar och skattefrågor. **Högskattestater** är alla länder som inte är skatteparadis.

Offshore⁴⁵ betyder nedan att något hör till eller är lokaliserat i ett skatteparadis.

Med **offshoretrust** avses trusten i det relevanta skatteparadiset. För enkelhetens skull kallas den nedan vanligen *trusten*.⁴⁶

Common law avser vad som har något ursprung i engelsk rätt.⁴⁷ Civil law avser den kontinentala rätten, vari Sverige kan anses ingå.⁴⁸ Med *internationell skatterätt* avses den del av den svenska rätten som avser internatio

³⁷ *Tax planning, legal tax avoidance etc.*

³⁸ *Tax minimization, tax avoidance.*

³⁹ *Tax avoidance, tax planning, tax sparing.* Ordet undandragande antyder att medel göms undan från någon som har rätt till dem. Det förutsätter alltså att statens anspråk på medel är berättigat i någon mening.

⁴⁰ *Tax evasion, tax dodging.*

⁴¹ *Tax fraud, fiscal fraud, tax crime.*

⁴² Någon gång förekommer ordet *andningshål*.

⁴³ Jfr t. ex. <http://www.treas.gov/irs/ci/factsheets/pub2105.pdf>.

⁴⁴ *Tax haven, (inte heaven) treasure island, offshore jurisdiction.*

⁴⁵ Eller *off-shore, offshore*, eng. utanför fastlandet. Offshore är ett adjektiv. Det betyder i skattesammanhang närmast "belägen i skatteparadis". Därför bör det inte skrivas ihop som offshoretrust i engelskan. På svenska skall det dock *skrivas ihop*: offshoretrust (plur: offshoretruster).

⁴⁶ Eng. *trust* heter i bestämd form the trust. Trusten, trusten är en försvenskning. Den är vedertagen när det gäller trust som beteckning för en sammanslutning av flera bolag m. m. Den uttalas då [trust] och inte eng. [trast]. Det förra uttalet kan med fördel användas här.

⁴⁷ Common law kan också avse motsatsen till *equity*, eller *anglosachsisk lag* i motsats till *civil law*.

⁴⁸ Se t. ex. Bogdan.

nella förhållanden. Den är en del av inhemsk rätt.⁴⁹ Med EG-skatterätt avses den del av internationell skatterätt som genom Gåvolagen ingår som en del av svensk rätt.

Med **straff** avses praktiskt sett frihetsinskränkningar för individen enl. BrB och andra författningar. Straffet innefattar även hot om straff som inte kan verkställas. Det kan t. ex. avse att en person inte kan använda tillgångarna i statens jurisdiktion eller annorstädes, eller att personen riskerar att tagas i fängsligt förvar när han beträder dess territorium.

Med **beskattning** avses fastställandet av skatteanspråk, indrivning av anspråk och straff. Alla dessa moment samverkar i form av ingrepp i den individuella sfären.

Stiftare är den som upprättar trusten och tillför den tillgångar. Det engelska begreppet är *settlor* eller *grantor*.

Förmånstagare är den som på något som helst sätt åtnjuter en förmån, faktiskt eller potentiellt, direkt eller indirekt, från trusten. Den engelska termen är *beneficiary*. En annan benämning är *destinatär*.

Trustee är den fysiska eller juridiska person som förvaltar och formellt äger trustens tillgångar.

Trustförordnandet är det dokument som reglerar upprättandet av trusten och de regler som trusteesn har att följa. Den engelska termen är *deed eller declaration of trust*. De med fetstil markerade benämningarna används genomgående i texten och betyder samma sak som de alternativa termerna.

7 Metod

7.1 Allmänt

Till att börja med skall den förväntade rättsliga bedömningen av förekomst av en offshoretrust med anknytning till individen bedömas. Den rättsliga bedömningen blir mycket osäker i skatterätten i allmänhet. Vad avser trustar är osäkerheten om möjligt än större, eftersom praxis saknas nästan helt. Osäkerheten verkar ofta till statens förmån, eftersom individen alltid har mest att förlora på en ogynnsam rättslig bedömning. Det betyder, att individens val av strategi sker med stor försiktighet (riskaversion).

Individens strategi analyseras ur ett *funktionellt* perspektiv. Det enda som är intressant är det totala ekonomiska utfallet för individens välstånd. Det är därvid principiellt ointressant vilka medel individen använder i sin strategi i form av skatteplanering (med den vida definitionen ovan som innefattar skattebrott).

Analysen görs så objektivt som möjligt (se 5) I detta arbete skall inte närmare utredas effekterna av sådan skatteplanering som innefattar skattebrott. En rättslig utredning förutsätter ju egentligen endast bedömning av rättsfakta och rättsföljd. Ett eventuellt skattebrott skulle ju snarare försvåra bedömningen av rättsfakta. Det får också förutsättas att rättsfakta erhållits efter värdering av bevisfakta. Vilka verkliga förhållanden som i ett konkret

⁴⁹ Den antas här vara inkorporerad i laga ordning.

fall lett till fastställandet av vissa rättsfakta kan ju vanligen inte avgöras säkert.

Olika strategier värderas sedan ekonomiskt. Detta sker för att avgöra om en strategi som innefattar användningen av en offshoreturst leder till ett relativt gynnsamt ekonomiskt utfall för individen i jämförelse med andra strategier. En strategi består av mer eller mindre avancerad skatteplanering.

7.2 Spelteori

För att underlätta analysen används här termer som hämtas från spelteorin. Staten och individen förutsätts här vara två ”motspelare”. En *strategi* är en serie handlingar av individen som bestämts på förhand. Strategin kan omfatta handlingar som företas villkorligt beroende på motspelarens handlingar. Strukturen kan bli mycket komplex. I detta fall blir komplexiteten emellertid inte särskilt stor. Varje strategi i kombination med motspelarens strategi leder till ett (ekonomiskt) *utfall*. Utfallet kan för individens del bli alltifrån 0 till $-K$ där K är en summa pengar; minustecknet innebär att staten vinner pengar och individen förlorar välstånd.

Statens strategi går ut på att handla så, att lagstiftarens intentioner uppnås. Därvid skall rättsreglerna följas. Någon annan strategi än att följa lagen kan staten inte sägas ha i normala fall. Staten har s. a. s. fastlagt sin strategi redan genom lagstiftningen. I praktiken är statens strategi långt ifrån förutsägbar, ty tolkningen av en rättsregel kan inte alltid förutses säkert.

I statens strategi ingår att ändra lagstiftningen (spelreglerna) ganska ofta. Denna oförutsägbarhet ligger helt i statens intresse. Eftersom statens utfall inte kan bli mindre än noll, har den mest att vinna på att individen inte med säkerhet kan förutsäga utfallet av en strategi. Om å andra sidan individen med visshet kunde se utfallet av varje strategi, skulle han mycket enkelt kunna välja den strategi som innebär att han inte behöver betala något alls eller åtminstone avsevärt mindre än vad staten avsett. En sådan strategi finns oftast, även om den inte kan förutses. En absolut säkerhet i utfallet skulle medföra att alla individer undgår skatt i förlängningen. Detta är som ovan nämnts inte förenligt med statens existens.

Individens strategi går ut på att välja en viss serie handlingar. Dessa bedöms rättsligt för att ett visst utfall skall kunna förutsägas. Om staten ändrar lagstiftningen har individen i vissa fall bestämt att strategin skall ändras på visst sätt.

Syftet med analysera i termer av strategier, handlingar och utfall är att undvika subjektiva värdefilosofiska bedömningar.

8 Särskilda rättskällor

Här skall nämnas några speciella rättskällor vars betydelse har förändrats på senare tid. I övrigt går jag inte in på den traditionella behandlingen av rättskällor.

8.1 FN

Sverige är sedan år 1946 medlem i FN.⁵⁰ En medlem har folkrättsligt förpliktat sig att följa FN-stadgan.⁵¹ Ett mellanstatligt avtal blir emellertid inte automatiskt lag i Sverige. För att det skall bli rättsligt bindande för svenska myndigheter krävs svensk lagstiftning. Tillämpningen av denna princip är emellertid inte starkare än Sveriges suveränitet i de internationella relationerna. FN-stadgan säger således att alla medlemsländer i vissa fall är skyldiga att följa säkerhetsrådets resolutioner. Även skatteparadisen är medlemmar i FN och därmed folkrättsligt förpliktade att följa Säkerhetsrådets resolutioner.⁵²

Genom de senaste årens internationella realpolitiska utveckling kan skönjas att Sverige blir alltmer beroende av andra länders beslut. Det går inte längre att säga att svenska domstolar i alla lägen skulle kunna följa svensk lag utan att ta hänsyn till realpolitiska maktförhållanden. Således har framförallt US kommit att hävda jurisdiktion vad avser skatterätten i vid bemärkelse utan hänsyn till andra staters suveränitet.⁵³

⁵⁰ <http://www.un.org/Overview/unmember.html>

⁵¹ Charter of the United Nations art. 25.

⁵² *Schweiz* är dock inte medlem, men brukar följa säkerhetsrådets beslut om frysning av tillgångar m. m.

⁵³ Private Wealth Management. Nedan följer några fall där det är särskilt tydligt att framförallt US är berett att gå mycket långt för att tillgodose sina skatteanspråk. Fallen är återgivna i referat.

O'Neill and Others v IRC (1998) STC (SCD) 6 April 1998. Ett *bankkonto gemensamt* för dotter och hennes avlidne fader skulle behandlas som om det ägs helt av dottern vid beräkning av underlag för arvsskatt. Hon skulle alltså betala arvsskatt för tillgångar som kunde vara hennes egna. Hellre fälla än fria när det gäller skatt.

I Deryll Wayne Pack v. United States (United States District Court for Eastern District of California, 29 October 1997). En offshore trust var alter ego för tvenne amerikanska skattebetalare. Bevisningen erhöles från en *råd* mot en revisor i Florida. (s. 82)

US Securities and Exchange Commission *hotade* en schweizisk bank med utestängning från all handel med USA och en domstol i N.Y. skulle ålägga banken ett *vite* om 25.000 USD tills den avslöjade viss information om konton för påstådd insider-handel av kuwaitier. US-åklagaren kunde ej styrka sina påståenden utan att komma åt kontona, som hade sekretess. Dagen efter lämnade kuwaitierna "frivilligt" informationen till USA.

På liknande sätt tvingade IRS en kanadensisk bank med filialer i Miami och Bahamas att lämna ut uppgifter. Det Miami-baserade filialen ansågs vara samma juridiska person som den bahamiska, och tvingades genom *subpoena deuces tecum* att utlämna data, fastän detta stred mot bahamisk banksekretess. Vitet var 50.000 USD per dag och efter tre månader gav banken upp. (s. 83)

En Caymansk bankir för en bank på CI som påstods ha många amerikanska klienter arresterades i transit från CI till UK och beordrades att lämna ut uppgifter om klienterna till en grand jury i Miami. Han vägrade, och hänvisade till straffansvar på CI. Domaren hotade med arrest för domstolstrots direkt. (s. 84.)

Portnoy's complaint. En domstol i NY accepterade att en Jersey-trust var giltig i samband med gäldenärsbrott. Svaranden tvingades ändå helt enkelt att ta fram pengarna vid hot om

I folkrätten skall varje stats suveränitet respekteras. Detta gäller även i ekonomiskt hänseende. Genom att högskattestater vidtager vissa åtgärder mot skatteparadis för att tvinga dessa att lämna ut information eller ingå avtal för detta har dessa stater använt sig av ekonomiska medel på ett sådant sätt att skatteparadisens suveränitet inte respekteras. Det går inte att säga exakt när denna utveckling påbörjades. Hot om sanktioner i ekonomiska sammanhang har framförallt dryftats under år 2000 och 2001.

Efter terroristattentatet mot US d. 11 sept 2001 kommer folkrätten a fortiori i ett annat läge. Det kan inte längre sägas att mindre stater kan stå emot krav från ekonomiskt starkare länder. Det är realistiskt att anta, att om en direkt konflikt uppstår mellan internationella krav och svensk rätt, svensk rättstillämpning inte kan stå emot ett krav som flera stormakter ställer. Om ett bindande beslut fattas i FN:s säkerhetsråd som kräver att Sverige bryter mot gällande svensk rätt är det troligt att svensk rätt får ge vika. Det kan tänkas att denna avvikelse motiveras tillräckligt väl av svenska myndigheter för att avvikelsen inte skall anses uppenbar. Svensk rätt kommer emellertid att få ge efter. Om således US skulle kräva utlämning av svensk medborgare som anses som t. ex. terrorist och använder tillräckligt hårda påtryckningar i form av ekonomiska eller politiska sanktioner blir detta fallet. Att så verkligen kan ske visas bl. a. av att US upprättat en lista på tillgångar som påstås tillhöra terrorister direkt eller indirekt. Svenska myndigheter följer dessa regler trots att de strider mot rätten till domstolsprövning (EMRK art. 6).

Schweiz anses ofta som ett neutralt land som inte ger efter för påtryckningar. En schweizisk bank har dock i åtminstone ett fall tvingats lämna ut information under hot om avstängning från det amerikanska banksystemet eller vid vite (se not 53). Detta visar hur hjälplös en stat kan vara, och hur lite dess lagstiftning kan vara värd. Sverige är betydligt svagare än Schweiz. Det är något tidigt att säga, om denna nya rättspraxis har någon effekt på svensk skatterätt.⁵⁴ Det går emellertid inte längre att säga, att enbart nationell skatterätt är helt oberoende av utlandet.

8.2 EU

8.2.1 EUROPEISK ARRESTERINGSORDER

EU-staterna har enats om en europeisk arresteringsorder för vissa brott begångna i någon medlemsstat. Kravet på dubbel straffbarhet är slopat.⁵⁵ Skattebrott finns inte med i uppräknningen. Genom tolkning av begreppet penningtvätt (tillgodogörande av vinning av brott) extensivt till att omfatta sådana tillgångar som har samband med skattebrott i andra länder, kommer de bedömningar som görs av andra länder indirekt att avgöra möjligheten att utkräva ansvar både *in rem* och *in personam* även i Sverige. Svensk rätt görs på detta sätt beroende av de bedömningar som sker i andra länder utan att brottet självständigt prövas av svenska myndigheter. Det kan då räcka med

fängelse för domstolstrots eftersom USA ansåg sig ha tvingande skäl att ta sig jurisdiktion (!).

⁵⁴ http://www.utrikes.regeringen.se/loppedel/terrorism/frysta_tillgangar.htm

⁵⁵ <http://www.riksdagen.se/eu/presseu/0102/1109efter.htm>.

ett påstående om en persons vinning av skattebrott för att utlämning skall ske. Påståendet behöver inte i och för sig vara sant. Även ett påstående från ett land med ett mycket annorlunda rättssystem godtas utan materiell prövning av svensk domstol. Vad som är skattebrott bestäms i sin tur av skattelag i något av dessa länder. Alltså kommer inte blott straffrättsliga regler att inverka, utan även varje lands nationella skatterätt. Om således UK tillämpar en skattelag som säger att tillgångar i trusters skall deklarerars för en svensk medborgare som är bosatt i UK avgör detta huruvida det är möjligt att väcka åtal mot denne person. UK:s lag avgör också när personen skall anses ha varit bosatt i UK. Genom detta utlämningsavtal och andra avtal om åtgärder i samband med penningtvätt kommer svenska myndigheter indirekt att tvingas verkställa även *annan* utländsk lag än straffrätt inklusive skatterätt.

Skatteparadisen utanför EU behöver emellertid inte följa denna förordning.

8.2.2 EG-RÄTTEN

Enligt RomF art. 5 och 234 (a) omfattar EGD:s behörighet inte skattefrågor. EGD har emellertid tolkningsföreträde när det gäller att avgöra sin egen kompetens (*compétence de la compétence*).⁵⁶ EGD har sedan länge tagit sig jurisdiktion när en rättsfråga berör både intern skatterätt och EG-rätt i övrigt.⁵⁷ Skatterättsliga frågor kommer därför i praktiken att omfattas av EGD:s behörighet, fastän RomF säger annorlunda. I hittillsvarande avgöranden har detta lett till att nationell skatterätt inskränkts.⁵⁸

Genom att EU hävdar att vissa skatteregler innebär otillåtet statsstöd till vissa verksamheter, kan EU indirekt komma att underkänna vissa skattelättnader i framtiden.

Steget är därefter inte långt till att EU kommer att hävda inflytande även så, att beskattningen utökas. Det är rimligt att anta, att EGD ganska snart kommer att underkänna frånvaron av eller lägre beskattning av vissa verksamheter. Således har Gibraltar utsatts för påtryckningar från övriga länder att avveckla vissa skattelättnader.⁵⁹ Om Gibraltar förlorar en tvist i EGD

⁵⁶ RomF art. 234 (a).

⁵⁷ 26/62 van Gend en Loos, 6/64 Costa v. ENEL.

⁵⁸ Se t. ex. följande EG-rättsliga rättsfall:

C-204/90, Bachmann

C-330/91 Commerzbank

C-279/93 Schumacker

C-80/94 Wielockx

C-107/94 Asscher

C-18/95 Terhoeve

C-118/96 Safir

C-264/96 Imperial Chemical Industries

C-336/96 Gilly

C-307/97 Saint Gobain

C-391/97 Frans Gschwind [cit. Gschwind]

C-200/98, X och Y

C-141/99 AMID

⁵⁹ Se t. ex. http://europa.eu.int/eur-lex/sv/dat/2002/c_026/c_02620020130sv00130018.pdf (EGT 30.1.2002 C 26/14 om undersökning av huruvida låga skatter utgör otillåtet statsstöd enl. RomF art. 88.2); <http://www.tax-news.com/sp/story/story.asp?storyname=5755>, [27](http://-</p></div><div data-bbox=)

innebär det, att EU har raserat ett hinder mot möjligheten till harmonisering av skattesystemen hos medlemsländerna.

Av detta skäl måste skatteparadis och parallellskattestater med anknytning till EU uteslutas från min arbetsdefinition av skatteparadis eftersom det finns en reell risk att deras skattefördelar kommer att upphöra. De länder som berörs direkt eller indirekt är Channel Islands (*Isle of Man, Guernsey, Jersey, Sark*), *Gibraltar, Liechtenstein, Schweiz*⁶⁰, *Monaco* samt vissa *franska och brittiska kolonier*⁶¹.

8.3 Partiskhet hos källors upphovsmän

Skatterätten har alltid varit mycket aktuell i politiska sammanhang. Det är inte möjligt för jurister att helt bortse från politiska åsikter vid juridiska bedömningar. Den enskilde juristens åsikter kan åtminstone indirekt komma att påverka utgången av skatterättsliga bedömningar, särskilt där flera slutsatser låter sig motiveras.

Problemet finns också i olika källor. Här skall i korthet redogöras för speciella problem, som gör att man bör vara kritisk mot olika källor, beroende på vem som författat dem. Det är klokt att fråga sig *cui bono?*⁶² Har författaren möjligen några egna intressen eller lojalitetsbindningar, som hindrar honom från att göra en objektiv bedömning?

8.3.1 SKATTEMYNDIGHETEN

Skattemyndigheten är en myndighet. Som sådan skall den iakttaga saklighet och *opartiskhet* (RF 1:9) Om den inte gör det, kan det dock inte leda till civilrättsliga anspråk.⁶³ Än mindre kan några anspråk göras p. g. a. vad Skm skrivit i någon av sina publikationer. Det går inte att förvänta sig, att Skm skall upplysa invididen om alla de möjligheter, som ger honom den lägsta beskattningen. Skm har till sin uppgift att tillgodose statens behov av pengar genom att använda rätten. Från skattemyndighetens sida är utgångspunkten lojalitet mot svensk rätt. Om således skattemyndigheten skriver att skattekonkurrens är skadlig, går det alltså inte att utgå från att påståendet är vetenskapligt grundat, utan fastmer uttryck för dess egna intressen.⁶⁴ Individen kan utifrån sina intressen istället förväntas ha åsikten att skattekonkurrens är nyttig.⁶⁵

www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6831, <http://www.tax-news.com/asp/-story/story.asp?storyname=6120>.

⁶⁰ Ej EU-medlem, men kan eventuellt påverkas ändå. Risken är dock mindre att Schweiz avskaffar banksekretessen för tax evasion än att andra länder gör det.

⁶¹ Stater med *kolonier* har uppmanats att förmå dessa att upphöra med "skadlig" skattekonkurrens. Se vidare Ekofin.

⁶² Lat. 'till vems fördel?'

⁶³ AD 1986:28, RÅ 1996 ref. 28.

⁶⁴ För att belysa mentaliteten hos Skm kan hänvisas till en tjänstemans kritik mot *Halvar Alvgard* efter det att denne erhållit skadestånd (TT Nyhetsbanken 1992-02-10). Tjänstemannen verkar dock ha tystats ned.

⁶⁵ Jfr *Valdemarsson*, *Utlandsjuristen, Ledaren 2001:5 m. m.* <http://www.ujoffshore.com/swe/html/reading/ledaren.htm>., *Center for Freedom and Prosperity*, <http://www.freedom-andprosperity.org/Articles/articles.shtml> passim. För information om debatten, se Affärsdata, sökord "skattekonkurrens"!

8.3.2 DOMSTOL

En domstol förväntas iakttaga större opartiskhet än skattemyndigheten. Särskilt skall en allmän domstol i brottmål hellre fria än fälla den tilltalade vid tveksamheter. En förvaltningsdomstol har inte lika hårda beviskrav, men förutsätts ändå vara mer opartisk än SkM. Det går dock inte att bortse från att domstolen är upprättad av staten. Domstolen har att följa lagstiftningen, inte bedöma dess rimlighet eller rättfärdighet (se 5).⁶⁶ Domstolens publikationer utgörs av domar, vilka är en viktig rättskälla. Eftersom denna rättskälla speglar hur en rättsfråga faktiskt bedöms får det anses vara den förnämligaste källan, om lagtexten är *tvetydig* eller *vag* (vilket den ofta är i skatterätten).

8.3.3 FÖRARBETEN

Förarbeten utgör ett uttryck för lagstiftarens vilja in abstracto. Det går inte att säga, att någon enskild person är ensamt ansvarig. Ofta uttrycks i förarbeten vad lagstiftaren önskar med en lag. Vanligen är syftet med skattelag att staten skall få in pengar. Syftet kan också vara, att komma ifrån enskildas skatteplanering. Lagstiftaren *är* staten, och har därmed principiellt ett egenintresse i saken. Det går inte att förvänta sig att förarbeten ger den enskilde några råd om hur han kan komma runt skatteregler genom skatteplanering.

8.3.4 TVEKSAMMA KÄLLOR

På internet finns ett flertal källor tillgängliga. Skm och staten publicerar viktiga dokument på internet såväl som i tryckt form. Det förekommer mycket marknadsföring från skattejurister om skatteplanering på internet. Ofta är dessa källor mer eller mindre opålitliga, men det finns undantag.⁶⁷ Det ligger i dessa skattejuristers egenintresse att så många som möjligt anlitar dem, och för att locka kunder förekommer ofta löften om att undvika beskattning.⁶⁸ Samtidigt kan dessa inte ge full information, eftersom de måste ta betalt för informationen. Emellertid har skattejurister ett intresse som är rakt motsatt statens, nämligen att förfara så, att skatten blir så låg som möjligt. Den ger därmed en nyttig kontrast till information från källor med intresse av hög beskattning. Tidningar och tidskrifter har en mera opartisk prägel. Ekonomiska och juridiska tidskrifter kan på det hela taget anses ge en opartisk bedömning av skatterätten.⁶⁹

8.3.5 ORGANISATIONER

OECD och EU är organisationer som tillvaratager staters intressen. Deras publikationer är därför uppenbart partiska till högskattestaternas förmån. Sålunda driver OECD en kampanj för att angripa skatteparadiserna (se 11.2).

Skattebetalarföreningar, näringslivsorganisationer och företagarföreningar står vanligen på enskildas och företags sida.⁷⁰ Många fackliga organisationer har ett perspektiv som är kritiskt mot skatteplanering.

⁶⁶ Jfr dock RB 29:6 om påföljdseftergift och NJA 1981 s. 907, RH 1995:121.

⁶⁷ Se t. ex. assetprotectionnews.com

⁶⁸ Det kan vara intressant att ta reda på hur mycket skatt skatterådgivaren själv betalar. Om han betalar mycket skatt är det tveksamt om hans råd är användbara.

⁶⁹ Se t. ex. tax-news.com

⁷⁰ Center for Freedom and Prosperity, Skattebetalarna, Svenskt näringsliv, Den Nya Välfärden m. fl.

8.4 Svensk rättspraxis

Det finns endast ett fåtal rättsfall i modern tid som har avgjorts i RegR avseende trustar. Dessutom finns det en avvisad ansökan om förhandsbesked angående en amerikansk trust från 1988.⁷¹ Trustbegreppet berörs för förmögenhetsskatten kortfattat i förarbetena.⁷² I princip sägs att trusten skall likställas med en stiftelse eller annat förordnande för förmögenhetsskatten.

Naturligt nog finns det betydligt fler rättsfall i anglosachsisk rätt från olika länder som tillämpar common law. Likaledes förekommer rättsfall i civil law-länder. Något rättsfall står att finna i övrig nordisk rätt.

I litteraturen omnämns trustar i några statliga skrifter.⁷³ En handfull böcker skrivna av skattejurister finns på svenska.

Internationella organisationer som EU, OECD, FATF och betydande stater som UK, US, Canada, Frankrike m. m. har berört begreppet i förbigående i samband med internationell skatteplanering. Jag går dock inte vidare in på detta.

Som synes råder en skriande brist på källor. Det synes tämligen meningslöst att dra några långtgående analogier från utländsk rätt, eftersom den svenska skatterätten är mycket specifikt svensk. En analogi med utländsk rätt är framförallt intressant, när utländsk rätt anvisar en lösning på motsvarande rättsliga problem. Många länder har specifik lagstiftning för behandlingen av trustar i inhemsk rätt. Dessa lösningar innebär inte någon ekonomiskt rimlig lösning för individens beskattning med anledning av förekomst av trust. Snarare är lagstiftningen ett uttryck för dessa länders strävanden att minska användningen av offshoretrustar i skatteplanering. Stundom kan lagstiftningen leda till orimliga ekonomiska konsekvenser för individen. Därmed tillgodoses det avskräckande syftet med lagarna. Principen om neutralitet i beskattningen får en underordnad betydelse.

Därför ter det sig inte tillfredsställande att ta efter dessa utländska regler. Svensk rätt bör söka sin egen lösning på den rättsliga behandlingen.

9 Trust i anglo-sachsisk rätt (common law)

9.1 Historik

På 1000-talet uppstod i England institutet *use*. Egendom överläts på en *grantee (trustee) to the use of another*.⁷⁴ Inspirationskällan lär ha varit det germanska institutet *Treuhand*. Trusteens skyldigheter kunde emellertid inte förrän på 1400-talet genomdrivas rättsligt, ty det saknades en *writ*, d. v. s. ett rättsligt formulär, vilket krävs för att en domstol skall kunna genomdriva förordnandet *in equity*. Trusten användes från första början för samma syften som idag, nämligen för att kringgå arvsregler och undanhålla egendom för borgenärer. Bruket stävjades år 1535 genom *Statute of Uses*. Trusten överlevde emellertid när det gällde lös egendom (men ej fast) fram till modern tid och utvecklades i *equity*. År 1853 gjordes den första kodifieringen i

⁷¹ RÅ 1998 ref. 56.

⁷² Prop. 1996/97:117 s. 89.

⁷³ T. ex. Engdahl.

⁷⁴ Encyclopædia Britannica (1964), bd 22, art *Trust*, s. 516.

Charitable Trusts Act. Under 1900-talet följde ytterligare lagstiftning (*statutes*). I romersk rätt saknades motsvarighet till trust. I civil law-länder saknas trust och ersätts av begreppet *stiftelse* eller annan förvaltning, t. ex. gåvor med vissa villkor. I islamisk rätt finns också ett stiftelseliknande förordnande.⁷⁵

Trustinstitutet överfördes till andra anglosachsiska länder med common law, inklusive vad som sedermera har kommit att bli skatteparadis.⁷⁶ Även andra skatteparadis har tagit efter.⁷⁷ Dessa har utvecklat reglerna för truster främst genom lagstiftning (*statutes*) för att möta skatteplanerarens behov (se t. ex. Cayman Islands kap. 12).

9.2 Juridisk innebörd i England

9.2.1 INNEBÖRD

Trust är en anglosachsisk rättsfigur och är en del av equity.⁷⁸ Följande definition kan användas i anglosachsisk rätt (sp. England):

”A trust ...is the relationship which arises wherever a person called the trustee is compelled in equity to hold property, whether real or personal, and whether by legal or equitable title, for the benefit of some persons (of whom he may be one and who are termed beneficiaries) or for some object permitted by law, in such a way that the real benefit of the property accrues, not to the trustee, but to the beneficiaries or other objects of the trust.”⁷⁹

Stiftaren överför egendom till the trustee. Denne kommer att inneha äganderätt eller annan rätt till egendomen (legal or equitable title) och blir *legal owner*.

Han har egendomen för att tillgodose förmånstagaren eller något annat trustens syfte (object of the trust).

Förmånstagaren har en rättighet in rem till egendomen och blir *beneficial owner*. Rättigheten tillskapas oberoende av förmånstagarens handlingar. Förmånstagarens kan utkräva sin rätt in equity av trusteesn ur egendomen, även om han alls inte medverkat eller ens varit medveten om trusten.

Trusteens borgenärer kan inte göra anspråk på egendom ägd på detta speciella sätt

9.2.2 TYPER AV TRUSTER

Express trust innebär en uttrycklig förklaring om att egendom skall bilda en trust. *Implied trust* innebär resulting (återhoppande⁸⁰) eller constructive trust, ömsesidigt testamente (mutual will) och legala truster (statutory trusts).

Self trust innebär att stiftare och trustee är samma person. Egendomen behöver inte överlåtas, utan stiftaren förklarar sig själv som trustee och avskiljer trustegendomen.⁸¹

⁷⁵ Nordberg, Michael, Profetens folk : stat, samhälle och kultur i islam under tusen år, Stockholm 2001.

⁷⁶ Scarlata, s. 111: t. ex. *Bahamas, Barbados, Bermuda, Guernsey, Cayman Islands, Cook Islands, Jersey, Liberia, Malta, Turks och Caicos Islands*.

⁷⁷ Scarlata, s. 111: t. ex. *Panama, Monaco, Liechtenstein, Japan, Skottland, Sydafrika*.

⁷⁸ Sydenham, s. 1.

⁷⁹ Återgivet av Sydenham, s. 1.

⁸⁰ Lat. *re-sultare* hoppa tillbaka.

⁸¹ Simon, 1998, s. 463.

I en *resulting trust* är stiftare och förmånstagare samma person. Det krävs minst två personer för att en trust skall uppstå. En trustee kan själv vara förmånstagare om det antingen finns flera förmånstagare jämte honom eller det finns flera trustees jämte honom.⁸²

Constructive trust uppstår utan att stiftaren uttryckligen önskat en trust, men vad han avsett ändå bör vara detsamma som en trust.

Private trust har individer som förmånstagare, i motsats till en public trust.

Public trust har en vidare krets av förmånstagare, och kallas vanligen charitable trust, om ändamålet är ideellt.⁸³

Trusts of real property är rättigheter till fast egendom. De har främst betydelse för engelsk rätt och behandlas inte vidare här.

Illegal trust innebär pactum turpe eller eljest går emot lag, allmän moral eller goda seder (morality or public policy).⁸⁴ En trust får heller inte gå emot regler om livräntor (perpetuities) och utsträcka sig för långt framåt i tiden eller låsa upp kapital för länge.⁸⁵ Några ytterligare beteckningar efter syftet med trusten är *Asset Protection Trust* (ATP), *Business Trust*, *Estate Trust*. Detta har dock ingen särskild civilrättslig eller skatterättslig betydelse i Sverige.

9.2.3 SYFTE

Det är stiftarens syfte som avgör om en trust skall anses ha tillskapats. Det betyder att det inte explicit behöver anges att det rör sig om en trust.⁸⁶ Således får förmånstagaren inte ha alltför stor frihet att göra vad han vill.⁸⁷ Det krävs inte i och för sig skriftlig form om omständigheterna tyder på en avsikt.⁸⁸

9.2.4 SPECIFIKATION AV EGENDOM OCH FÖRMÅNSTAGARE

Egendomen som skall omfattas av trusten måste anges med någon precision. Domstolen kan inte göra någon skälighetsbedömning av vad ett oklart uttryck innebär. Istället återgår egendomen vid oklarheter till stiftaren eller dennes dödsbo.⁸⁹

⁸² Simon, 1998, s. 463.

⁸³ Simon, 1998, s. 464.

⁸⁴ *Brown v. Burdett* 1882. Ett hus skulle förbli plomberat i 20 år. Detta tilläts icke, emedan det väl ansågs samhällsekonomiskt osunt. Frågan är om det var nödvändigt i avskräckande syfte; hade en flod av testamenten med plomberade fastigheter eljest kunnat emotses?

⁸⁵ Sydenham, s. 5f. Jfr förbudet mot nybildande av fideikommiss i svensk rätt (se 16.11).

⁸⁶ Sydenham s. 7.

⁸⁷ *Lambe v. Eames* 1871 (Sydenham s. 7):

to be at her disposal in any way she thinks best for the benefit of herself and her family.

Detta innebar i praktiken full äganderätt och trusten underkändes. I *Re Adams and The Kensington Vestry* 1884 var en gåva

unto the absolute use of my dear wife in full confidence that she will do what is right as to the disposal thereof between my children either in her lifetime or by will after her dedease.

⁸⁸ Sydenham, s. 8: *Paul v. Constance* (1977) – bankkonto med uttagsrätt för tjänare var i detta speciella fall en trust.

⁸⁹ Sydenham, s. 8 *Palmer v. Simmonds* (1854).

Framtida egendom kan överföras endast vid ömsesidig öppen eller underförstådd viljeförklaring.

I England gäller de sakrättsliga regler för respektive typ av egendom på normalt vis. Skriftlig form, registrering eller tradition krävs alltså för sakrättsligt skydd.⁹⁰

Kretsen av förmånstagare måste vara specificerad för en *private trust*.

9.2.5 ANGIVANDE AV DE BENEFICIELLA RÄTTIGHETERNAS STORLEK

Om ingen förmånstagares andel har angivits är trusten giltig endast i följande fall:

En diskretionär trust innefattar en uttryckligen angiven rätt för trustee att tillgodose en grupp av förmånstagare efter eget skön. Domstolen kan skäligen bedöma att tillgodose förmånstagare var och en lika mycket om fördelningen dem emellan inte närmare angivits.

Om någon förmånstagare inte är klart angiven utesluts blott dennes beneficiella rätt. De som klart angivits får njuta all rätt.

9.2.6 ÅTERKALLELSE (REVOCATION)

Stiftaren kan återkräva egendom i trust endast om han gjort förbehåll därom. Samma sak gäller vid bedrägeri, hot e. d. (*undue influence*), misstag eller väsentligen bristande insikt (*misapprehension*).⁹¹

9.2.7 ÅTERVINNING I KONKURS

Vid borgenärsbrott eller konkurs kan överföring av egendom återvinnas under vissa förutsättningar.⁹² Dessa förutsättningar är mera generösa mot borgenärerna än i skatteparadisen.

9.2.8 TRUSTEENS SKYLDIGHETER

Trusteen är skyldig att följa instruktionerna i trusturkunden och hantera trustens affäre på ett ansvarsfullt sätt; lika omsorgsfull som han hanterar (eller borde hantera) sina egna affärer.⁹³ Han kan bli skadeståndsskyldig för *breach of trust*.⁹⁴ I huvudsak krävs någon form av medvetet individuellt vållande för ansvar.

9.2.9 SPECIELLA REGLER I ENGELSK RÄTT

En *private trust* i England får inte vara längre än en vid trustens upprättande levande förmånstagares livstid och ytterligare 21 år.⁹⁵ En *public trust* kan däremot existera i all evighet.

Inte heller får en *private trust* under mer än 21 år enbart ackumulera egendom och dess avkastning utan att dela ut den.⁹⁶

⁹⁰ Sydenham, s. 21.

⁹¹ Sydenham, s. 27.

⁹² Sydenham, s. 27–32 (Statute of Elizabeth). Skatteparadis har å andra sidan ofta mycket försiktiga återvinningsregler, med höga beviskrav för käranden. Andra länders skatteanspråk beaktas inte alls (se 12.4).

⁹³ Sydenham, s. 72.

⁹⁴ Sydenham, s. 95.

⁹⁵ Genom Rule against Perpetuities, Simon, 1998, s. 464.

⁹⁶ Simon, 1998, s. 464. Law of Property Act 1925 och Perpetuities and Accumulation Act 1964.

10 Trusten i högskattestater

Eftersom en trust enligt ovan inte är att betrakta som en stiftelse finns flera möjligheter att behandla den ur ett skatterättsligt perspektiv. Utan att gå in på enskilda länder finns följande drag.

I flertalet högskattestater önskar staten förhindra att någon genom att begagna sig av trusten hamna i en skatterättsligt mindre oförmånlig situation än eljest.⁹⁷ Detta gäller framförallt trustar i skatteparadis. Det anses därvid vara en förmån, att trusten inte beskattas i sin egen jurisdiktion. Det möjliggör att kapital kan *ackumuleras* skattefritt, om utdelning av medel eller åtnjutande av andra förmåner från trusten blott sker av en mindre del av avkastningen. Resten sparas för framtiden. Skatten kommer därmed att stå i proportion endast till de medel individen behöver konsumera. Resten fonderas utan skatt. Likaså kan arvsskatt undvikas, eftersom medlen aldrig ärvs.

Strategin i många länder är, att behandla förmånstagaren precis som om trusten inte hade existerat, och han istället själv åtnjuter inkomsten. Därmed ger trusten inte någon skattemässig fördel, utan möjligen en nackdel, eftersom förmånstagaren kanske saknar medel att betala skatten. Han kanske inte har möjlighet att använda trustens inkomster till att betala skatten.⁹⁸

Ekonomiskt kan det leda till absurda situationer:

1. En förmånstagare till en trust får enligt trusturkunden inte någon stor inkomst från trusten. Trusten å andra sidan kan ha stora inkomster, vilka förmånstagaren beskattas för direkt. Förmånstagaren kan bli skattskyldig för större belopp än han kan betala och kan hamna på obestånd oavsett om han själv upprättat trusten eller inte.
2. Förmögenhetsskatt kan uttagas från förmånstagaren för trustens förmögenhet, oavsett om han alls erhåller medel från trusten att betala denna med eller inte. För det fall även utbetalningar från trusten beskattas med inkomstskatt, kan skatten komma att uppgå till stor del av utbetalningarna eller rentav överstiga desamma. Förmånstagaren riskerar då att hamna på obestånd, och trusten är till mera skada än nytta.

Många högskattestater är naturligtvis medvetna om dessa konsekvenser. De verkar i praktiken som en bestraffning av förmånstagare till trustar.

⁹⁷ **US:** Clifford v. Helvering, 309 U.S. 331 (1940) <http://www.irs.gov/faqs/-display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13347,00.html>

United States v. Noske, 117 F.3d 1053 (8th Cir. 1997) <http://www.irs.gov/faqs/-display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13334,00.html>

Zmuda v. Commissioner, 731 F.2d 1417 (9th Cir. 1984), aff'g 79 T.C. 714 (1982)

<http://www.irs.gov/faqs/display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13339,00.html>

Se vidare IRS:s hemsida.

UK: http://www.inlandrevenue.gov.uk/cnr/bft_index.htm

Jfr också Simon, 1992 (något inaktuell men fortfarande relevant).

⁹⁸ Simon, 1992.

11 Skatteparadis

11.1 Doktrin

Det är inte svårt att intuitivt förstå vad som menas med ett skatteparadis. Det är alltså inte något paradis för skatter, utan den som slipper betala skatt eller bara behöver betala en mindre skatt. Doggart och The Economist definierar skatteparadis (tax havens) med fyra ingredienser.⁹⁹

1. Låg eller ingen beskattning av minst ett slags inkomster.
2. Politisk stabilitet. Detta innebär att det går att lita på att skatteparadisets lagstiftning består och att pengarna inte försvinner i krig eller statskupper.

I praktiken är det snarare *risken* för politisk instabilitet eller lagändringar som är intressant. Förtroendet för ett skatteparadis som är aldrig så stabilt urholkas, så snart det kan misstänkas, att det kommer att införa högre beskattning eller bryta sekretessen.

3. Expertis. Skatteparadiset måste ha jurister och revisorer som kan hantera pengar och skatter. Dessutom bör landet ha något specialområde inom handelsförbindelser, tillgångsskydd (asset protection) eller finansiella tjänster.

Det är något oklart varför ett specialområde av Doggart anses som nödvändigt. Det är vanligtvis både nödvändigt och tillräckligt om ett skatteparadis erbjuder låg beskattning, tillgång till finansiell och juridisk infrastruktur, sekretess och stabilitet. Vad därutöver är, är av godo, men inte nödvändigt för att ett skatteparadis skall föreligga.

4. Övriga förutsättningar, såsom db-avtal, reglering av finansiella tjänster, frånvaro av valutarestriktioner, klimat och levnadskostnader, varierar så mycket, att det inte går att använda dem i en definition.

Följaktligen är Doggarts definition av skatteparadis mycket märklig och vag. Det går istället från ett funktionellt perspektiv att urskilja ett antal förutsättningar (se 11.4)

11.2 OECD

OECD har använt sig av ett antal kriterier för skatteparadis:

Ett skatteparadis har generellt låg eller ingen beskattning i allmänhet.¹⁰⁰ De länder som inte anses vara skatteparadis kallas *normalskattestater*: en sådan uttager betydande skatt från både privatpersoner och bolag.¹⁰¹

Begreppet *parallellskattestat* omfattar sådana stater som *Holland, Luxemburg* m. fl. där det finns två parallella skattesystem, ett förmånligt för utlänningar eller vissa inkomster, och ett annat mindre förmånligt för inländska inkomster.¹⁰² OECD:s första rekvisit a. är således uppfyllt.¹⁰³ Minst ett ytterligare villkor skall vara uppfyllt:¹⁰⁴

⁹⁹ Doggart, s. 1f.

¹⁰⁰ *Harmful Tax Competition*, s. 19 p. 40 (i). T. ex. *TCI, Cayman Islands, Cook Islands och Niue*.

¹⁰¹ OECD pp. 40-46. Dahlberg, s. 212.

¹⁰² *Harmful Tax Competition* s. 19. p. 40 (ii). Dahlberg, s. 212 använder uttrycket ”parallellskattestat” för en stat som har olika beskattningssystem för inländska och utländska verk-

b. Ring fencing: utländska investerare får större fördelar än inländska. *c. Ingen genomsyn eller insyn:* lagar och praxis offentliggörs inte eller är förhandlingsbara. *d. Informationsutbyte saknas.* Om staten begär information för att beskatta en individ nekar skatteparadiset detta.

OECD föreslår också de lege ferenda FIF-regler avseende utländska enheter som uppskjuter skatt.¹⁰⁵ FIF-regler fungerar som CFC-regler, men utan begränsning till entitetens karaktär eller ägarandelens storlek. FIF kan alltså komma att innefatta offshoretruster.¹⁰⁶ Det är mycket svårt att avgöra vad som kommer att hända i framtiden. Detta är egentligen en maktpolitisk och ekonomisk och inte juridisk fråga.¹⁰⁷ Från början har beskattning och sekretess legat inom suveräniteten, även för små länder Niue och Nauru.¹⁰⁸ Som första steg har de tvingats införa regler mot penningtvätt.¹⁰⁹ Eftersom OECD fortsätter att ställa nya krav på andra länder, är det oklart hur det kommer att sluta.

OECD har på senare år drivit en kampanj för att eliminera skadlig skattekonkurrens. Den har från början avsett att eliminera att skatteparadis konkurrerar med mycket låg beskattning för utlänningar, särskilt vad gäller rörliga aktiviteter.¹¹⁰ OECD har också verkat för att skatteparadisen skall bryta sin goda sekretess och lämna ut information om individer och företag till den stat som begär det (effektivt informationsutbyte och transparens). OECD har numera inskränkt sina krav till det senare, nämligen att sekretessen skall brytas när en stat begär information avseende misstänkt skattebrott eller andra skattefrågor, och åtminstone tillfälligtvis givit upp kravet på ändring av skatteparadisens skattenivåer.¹¹¹ Det betyder i klartext att individen inte skulle kunna hålla information hemlig för svenska staten. OECD hotar med

coordinated defensive measures

samheter, eller uttager lägre skatt på t. ex. finansiella aktiviteter. OECD använder uttrycket *Harmful Preferential Tax Regime*, s. 27.

¹⁰³ *Harmful Tax Competition*, s. 26 p. 61., s. 27 (a).

¹⁰⁴ *Harmful Tax Competition*, s. 26. p. 61 sista men. Dessa kriterier är inte absoluta, utan en helhetsbedömning kan ske.

¹⁰⁵ *Harmful Tax Competition*, s. 42.

¹⁰⁶ S. k. *luxemburgsfonder* skulle kunna fall in under FIF-regler förutom truster.

¹⁰⁷ OECD har utgått från att det har *problemformuleringsprivilegiet*: Frågan är inte om skattekonkurrens skall förhindras utan *hur*. Varför skall t. ex. en suverän stat i tvist mellan en individ och en skattemyndighet ta parti för den ena sidan? Skälet måste vara för att i den staten i gengäld skall få assistans av andra stater.

¹⁰⁸ Jfr. FN:s generalförsamlings res. 2625: (*non-interventionsprincipen*): (enl. Bring, Lysén s. 361):

”No State [...] has the right to intervene, directly or indirectly, for any reason whatsoever, in the internal or external affairs of any other State. [...] No State may use [...] economic, political or any other type of measures to coerce [...] the exercise of its sovereign rights and to secure from it advantages of any kind.”

¹⁰⁹ *Harmful Tax Competition*, s. 24.

¹¹⁰ *Harmful Tax Competition*.

¹¹¹ *Progress Report*, s. 10 (p. 28).

mot de skatteparadis som inte går med på dessa krav. Emellertid skall sådana åtgärder inte kunna tillämpas på skatteparadisen tidigare än de tillämpas på OECD:s medlemsstater.¹¹² Vilka dessa åtgärder kan bli in concreto är mera oklart.¹¹³ OECD har upprättat en lista på icke samarbetsvilliga skatteparadis. De skatteparadis som skrivit s. k. commitment letters om att bryta sekretessen har avförts från den s. k. svarta listan. Dessa commitment letters är naturligtvis inte folkrättsligt bindande.

Även om det är oklart vilken betydelse dessa commitment letters har, får det tills vidare anses som att dessa länder inte uppfyller kriterierna i min arbetsdefinition nedan. Individerna kan alltså inte lita på att de inte någon gång kommer att lämna ut information till Sverige.¹¹⁴

De länder som lämnat commitment letters är: *Aruba, Bahrain, Bermuda, Cayman Islands, Cypern, Isle of Man, Malta, Mauritius, Nederländska Antillerna, San Marino* och *Seychellerna*. Dessutom har *Tonga* vidtagit åtgärder som godkänts av OECD.

Många skatteparadis i Stilla havet är särskilt utsatta för OECD:s kritik. Dessa länder har yttrat, att de håller med om att det är viktigt att förhindra penningtvätt (money laundering) men att detta inte skall hindra dem från att ha de skatteregler de önskar.¹¹⁵ Det verkar särskilt som om US efter terrorattacken d. 11 sept. 2001 har trappat upp sina krav på skatteparadis.

OECD har vid flera tillfällen satt upp deadlines för skatteparadisen att gå med på informationsutbyte. En deadline löpte ut i juli 2001, men förlängdes till 28 feb. 2002.¹¹⁶ I *Progress Report*, som tillkom efter juli 2001, slopades kravet på skatteharmonisering

D. 4 feb. 2002 yttrade ordföranden för OECD:s Fiscal Affairs Committee att de små länderna *Cook Islands, Nauru, Niue, the Marshall Islands, Samoa* och *Vanuatu* i Stilla havet hade fram till d. 28 feb. att gå med på informationsutbyte om enskilda personers angelägenheter, d. v. s. att bryta sekretessen och utlämna uppgifter om enskilda till andra länders skattemyndigheter för att myndigheterna skall kunna upptaxera och i förekommande fall åtala individer som har odeklarerade tillgångar där. Vad det innebär om dessa länder inte ger efter för detta hot är oklart, men de kommer åtminstone att stå kvar på OECD:s ”svarta lista”.¹¹⁷

Slutligen bör anmärkas att OECD:s syfte ur ett funktionellt perspektiv är att staterna skall erhålla mer pengar och individerna mindre.¹¹⁸ Utgångspunkten är att staterna skall skydda sig mot individernas åtgärder. Det motsatta perspektivet är givetvis att individerna behöver skydd mot staterna för sitt välstånd, d. v. s. de önskar undvika stundom mycket hög beskattning

¹¹² Det skulle betyda att OECD inte kommer att kräva att övriga skatteparadis bryter sekretessen så länge t. ex. *Schweiz* och *Luxemburg* bibehåller sin sekretess.

¹¹³ *Harmful Tax Practices*, pp. 47–49.

¹¹⁴ <http://www.oecd.org/oecd/pages/home/displaygeneral/0,3380,EN-document-22-nodirectorate-no-12-21176-22,FF.html>

¹¹⁵ <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=5812>

¹¹⁶ <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6286>

¹¹⁷ <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7177>

¹¹⁸ Resonemanget gäller endast skatteplanering, där individen *behåller* tillgångar som han *själv* tjänat och som är hans *egna*, inte ekonomisk brottslighet som innebär att han tillskansar sig *andras* pengar.

både i relativa och absoluta tal genom skatteplanering. En underförstådd utgångspunkt är att det i någon mening är fel när en individ handlar så, att rekvisiten för en stats definition av skattebrott är uppfyllda. En intresseorganisation som företräder individer kanske skulle säga att det är fel att en stat skall kunna tvinga till sig mycket pengar från en individ.¹¹⁹ Det mest objektiva är nog att konstatera att OECD och individerna har motsatta ekonomiska intressen. Båda använder moraliska, rättsliga och ekonomiska argument för att försvara sina ståndpunkter. Bakom dessa argument är fråga om en kamp om vem som skall få pengarna.

OECD önskar inte längre önskar bilda en kartell, där medlemmarna skall upprätthålla hög beskattning gentemot folket över hela världen.¹²⁰ Effekten blir emellertid densamma om individer inte kan flytta sina pengar till skatteparadis utan att bli rapporterade till sina hemländer. För att skattekonkurrens mellan länder skall vara möjlig att uppnå i praktiken krävs att individen har något medel att hindra staten från att beskatta hans tillgångar i skatteparadis. Om inte sekretessen finns, betyder det ju, att individens hemland ändå kan genomdriva en hög beskattning av individens tillgångar och därmed undgå konkurrens från skatteparadis. Sekretessen är således ett viktigt element för att möjliggöra skattekonkurrens, som kunde tvinga högskattestater att sänka sina skattesatser, och det är därför förståeligt att OECD angriper sekretessen. Det finns också en risk att högskattestater kommer att missbruka rätten att få information från andra länder. Denna risk finns alltid när en starkare part (staten) angriper enskilda individer. Stater söker på liknande sätt som företag eliminera konkurrenter som kan få dem att sänka sina priser och sträva efter monopol.

11.3 EU:s uppförandekod¹²¹

1997 antog Ekofin-rådet en resolution ang. bl. a. företagsbeskattning. Syftet var bl. a. att

bekämpa skadlig skattekonkurrens,

minska snedvridningar och att

förhindra betydande skattebortfall.¹²²

Resolutionen berör de fall, där företagsbeskattningen inverkar på lokaliseringen av ekonomisk verksamhet.¹²³ och en medlemsstat tillämpar lägre be

¹¹⁹ Det kan röra sig om en individ som tvingas betala mycket mer pengar än han får igen i form av förmåner från en stat. Skillnaden kan ibland vara extrem, eftersom den s. k. Intresseprincipen inte får något genomslag i de flesta högskattestater. Som framgår av den ekonomiska analysen (se 20.2.2) kan individen stundom vara tvingad att använda skatteplanering. Det beror på att beskattningen både relativt inkomsten och i absoluta tal kan bli extremt hög och ingen spår finns mot höga skattebelopp räknat i kronor eller procent av inkomst efter inflation.

Jfr. <http://www.freedomandprosperity.org>, www.skattebetalarna.se

¹²⁰ Som ursprungligen var tänkt, se Progress Report, s. 10. p 28.

¹²¹ Delvis hämtad från en tidigare uppsats av förf.

¹²² Ekofin C 2/1.

¹²³ Ekofin p. A.

skattning för viss verksamhet.¹²⁴ Det kan t. ex. röra sig om förmåner som endast ges till utländska företag utan egentlig ekonomisk verksamhet.¹²⁵ Varje medlemsstat har åtagit sig att inte göra något som strider mot uppförandekoden.¹²⁶

I vissa fall anses att lägre beskattning kan utgöra otillåtet statligt stöd jml RomF art 87. Medlemsstaterna får inte stödja

vissa företag eller viss produktion

genom lägre skatter.¹²⁷

De skatteparadis som kan komma att beröras av dessa regler är Channel Islands (*Isle of Man, Guernsey och Jersey*) och *Gibraltar*. Det kan vara svårt för dessa länder med så nära anknytning både geografiskt och politiskt till EU att behålla sekretessen i skattefrågor. I detta arbete antas att trusten inte är belägen i något av dessa länder.

Av detta skäl utesluts de länder som har anknytning till EU från min arbetsdefinition. Det betyder emellertid inte att det är säkert att de kommer att bryta sekretessen.

11.4 Arbetsdefinition: trust, sekretess och låg skatt

För syftena med denna uppsats anser jag att följande definition av *skatteparadis* för offshoretuster är tillräcklig:

1. *Det skall finnas möjlighet att upprätta en trust.* Inte bara common law-länder har denna möjlighet, även *Panama* m. fl. kan upprätta trustar.
2. *Gentemot individen och hans intressen tillämpas mycket låg eller nominell effektiv beskattning.* Den låga beskattningen skall då tillämpas på individen, hans trust samt bolag, för all deras verksamhet. Det är däremot ointressant om skatteparadiset tillämpar tullar, acciser m. m. Det viktiga är att reavinstskatt, utdelningsskatt, inkomstskatt, arvsskatt m. m. saknas. Beskattningen får inte överstiga någon procent och inte heller bli för hög i absoluta tal. Det viktiga är att beskattningen inte utgör någon belastning som är märkbar i förhållande till de tillgångar som

¹²⁴ Ekofin p. B; t. ex. för utlänningar.

¹²⁵ Ekofin p. B 1.

¹²⁶ Ekofin p. C; hur den skall tolkas är en annan fråga.

¹²⁷ Ekofin p. J. I detta fall har EU tolkat in något som inte alls var avsett med artikeln. Frågan är om EGD också skulle godtaga den tolkningen. Eftersom EGD har för vana att tolka RomF mycket fritt (t. ex. Rule of Reason, Ståhl, Österman, s. 124 för art. 46.) kan det inte förutses. Med att snedvrída konkurrensen bör naturligtvis avses att staten gynnar något enskilt företag eller bransch, t. ex. i det egna landet, mer än utländska företag. "vissa" syftar här på några utvalda företag. En generellt låg skatt för alla företag inom t. ex. finansiell verksamhet snedvrída inte konkurrensen vad avser verksamheten. Däremot innebär det konkurrens mellan vilken stat som kan erbjuda de lägsta kostnaderna i form av skatt för viss verksamhet. Irland tillämpade preferensskattesystem för vissa bolag. Detta kunde övriga länder inte tåla, eftersom det vore illojal konkurrens. När sedan Irland införde 12,5 % skatt för *alla* bolag, uppfann EU nya skäl för att kritisera detta. Det är tydligt, att staterna enbart är ute efter att ingen skall kunna minska sin beskattning, eftersom de själva anser sig behöva dessa pengar. Se reservationer från Irland (21) Danmark (22). EU-staterna, som är mycket noga med att *företag* inte skall få undvika konkurrens eftersom det befrämjar ineffektivitet i ekonomin, anser att de inte *själva* skall behöva utsättas för konkurrens av länder med lägre skattekostnader.

förvaltas där. Avgifter som främst är till för att täcka kostnader, registreringsavgifter m. m. är vanligen betydelselösa om tillgångarna uppgår till ett antal millioner.

3. För att vara intressant i praktiken för en individ bör skatteparadiset *inte lämna ut eller förväntas komma att lämna ut information till Sverige i skatteärenden i vid bemärkelse*. Det är viktigt att en begäran om information från Sverige rörande individen eller hans intressen när det gäller information som kan användas som bevis i skattetvister eller skatterelaterade brottmål aldrig efterkoms. Det betyder att individen kan *välja* om han vill lämna information till staten eller inte. Informationen lämnas alltså inte utan hans tillåtelse. Denna valmöjlighet bör finnas. Av detta skäl kan inte några skatteparadis som har anknytning till EU komma ifråga.

Eftersom här behandlas blott rättsfrågor förutsätts att staten har tillgång till full information. Bevisfrågorna berörs inte även om de i praktiken ofta har betydelse.¹²⁸

Individen har flera strategier att välja på i sin skatteplanering. Om sekretess råder kan han välja en strategi som går ut på att antingen lämna ut viss information till staten, all information eller ingen information. Detta behöver inte betyda att hans strategi i och för sig utgör brott enligt svensk lag.¹²⁹ Om hans strategi innefattar skattebrott eller oriktiga uppgifter skall han givetvis inte lämna ut information till staten.¹³⁰

Det kan dock finnas andra skäl till att han inte önskar att staten skall besitta någon information om hans intressen i skatteparadiset. Dessa kan ha att göra med behovet att bevara affärshemligheter eller undvika uppmärksamhet.

Även om hans verksamhet inte utgör skattebrott kan han vilja undvika en skatteprocess med de olägenheter en sådan innebär.¹³¹

För att individen skall kunna förvalta sitt kapital krävs givetvis också att skatteparadiset har ett fungerande *rättsväsende, bankväsende, infrastruktur, kommunikationer och tillgång till finansiella marknader*.

11.5 Nuvarande skatteparadis

De skatteparadis som omfattas enligt min arbetsdefinition är de, som uppfyller villkoren obetydlig skatt och stark sekretess, och som dessutom kan förväntas behålla dessa egenskaper. De länder som gjorts s. k. commitments till OECD kan förväntas försämrade sekretessen och uppfyller därför inte kraven. Dessutom skall det naturligtvis vara möjligt att bilda en trust där.

De länder som inte gett efter för OECD:s krav är *Cook Islands, Nauru, Niue, Marshallöarna, Samoa och Vanuatu (Nya Hebriderna)*.¹³² Dessa har

¹²⁸ Se t. ex. Källqvist.

¹²⁹ Enligt SkBrL 2 § krävs *fara* för att skatt *undandras det allmänna*. Om någon skatt inte skall påföras med anledning av trusten finns det ingen fara för att skatt undandras blott för att individen inte lämnar information om trusten. Dessutom krävs uppsåt hos individen.

¹³⁰ I vissa fall kan dock information lämnas ut under villkor att Sverige inte använder denna vad avser skatter. Utan detta villkor hade informationen inte lämnats ut.

¹³¹ Även om hans skatteplanering som innefattar skatteparadis är fullt laglig kan den ofta misstänkas av staten enbart p. g. a. förekomsten av transaktioner med skatteparadis

hotats av OECD om de inte går med på informationsutbyte för individer senast d. 28 feb. 2002.¹³³ Dessa länder är dock mycket små, och kan väntas vara sårbara mot ekonomiska sanktioner. Sekretessen får anses hotas också i de länder som skrivit under avtal om informationsutbyte med US utan krav på dubbel kriminalisering.¹³⁴

Andra länder som också kan förväntas behålla sekretessen¹³⁵ är *Belize*¹³⁶, *Turks and Caicos Islands*, *Grenada*, *Panama*¹³⁷, *Labuan och Anguilla*.

Det är möjligt att även de länder som gjort åtaganden gentemot OECD i praktiken ändå kommer att behålla sekretessen. Detta kan bli fallet för t. ex. *Bahamas*, som är tillräckligt stort för att inte på samma sätt vara sårbart för ekonomiska sanktioner. Skatteparadisen utanför EU kan också kräva, att *Schweiz*, *Luxemburg* och *Österrike* skall utsättas för samma granskning som de själva. Många skatteparadis är också beroende av utländskt kapital, vilket i sin tur är mycket känsligt för sekretesslagar, gör det mindre sannolikt att dessa skulle ge upp sekretessen.¹³⁸ Överhuvudtaget är det svårt att bedöma vad som är retorik och tomma ord, och vad som verkligen kommer att påverka sekretessen i många av dessa länder.

12 Cayman Islands

I detta arbete medges ingen omfattande analys av samtliga skatteparadis lagstiftning. Utifrån vad som gäller på Cayman Islands går det dock att bilda sig en god uppfattning om de centrala elementen i skatteparadisens lagstiftning. Det gäller även om CI av olika skäl inte längre är lika intressant som skatteparadis och inte omfattas av arbetsdefinitionen i detta arbete.

Cayman Islands (CI) har 36.000 invånare och är en brittisk koloni med inre självstyre.¹³⁹ Landet är eller har varit ett välkänt skatteparadis. Några av dess lagar kan tjäna som illustration av de egenskaper som de skatteparadis som faller in under min arbetsdefinition har.

Konkurrensen mellan skatteparadisen gör att de i lagstiftningen har närmat sig varandra. Lagstiftningens funktion är att möjliggöra skatteplanering på olika sätt.

¹³² <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7177>

¹³³ <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7460>: *Vanuatu* har i ett officiellt meddelande sagt att landet inte accepterar OECD:s krav.

¹³⁴ *Antigua and Barbuda*, *Bahamas*, *Cayman Islands*; *British Virgin Islands* överväger att ingå ett dylikt avtal.

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7191>

¹³⁵ Se dock antydningar om att *Anguilla*, *British Virgin Islands* [BVI], *Montserrat*, *Turks and Caicos Islands* kommer att bryta sekretessen. Det är dock inte givet att så blir fallet: *Adams*, *Peel*.

¹³⁶ *Scarlata* s. 186.

¹³⁷ Denna uppräknings är inte nödvändigtvis fullständig, utan är en uppräknings av de skatteparadis, vilka inte brutit sina sekretesslagar.

¹³⁸ *BVI:s BNP per capita* är 16.000 USD (år 2000), *CI:s* är 24.500 USD (1997), medan *Sverige* har 22.000 USD (2000) medan *Fiji* bara har 7.300 USD (1999). <http://www.-cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>.

¹³⁹ <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>.

Cayman Islands (CI) har ingen direkt beskattning. Dess BNP per capita är högst i Karibien.¹⁴⁰ Öarna har goda kommunikationer, telekommunikationer och är (eller har varit) en politiskt stabil brittisk koloni.¹⁴¹ Dessutom kan generalguvernören utfärda en garanti att inte beskatta ett exempt bolag eller trust under 50 år (Trust Law, Section 28).¹⁴² Valutakontroll saknas. CI\$ är låst mot USD. USD kan också användas som betalningsmedel.

12.1 Commitment Letter

CI har gjort ett *commitment letter* till OECD. Generalguvernören skriver bl. a.

I am pleased to inform you that the Cayman Islands hereby commits to the elimination of tax practices determined by the Forum to be harmful in accordance with the OECD's report, "Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue"...

The [CI] commits in particular to a programme of effective exchange of information in tax matters, transparency...¹⁴³

Det är att märka att detta åtagande skrevs innan OECD hade givit upp planerna på skatteharmonisering i den ursprungliga rapporten. Numera kvarstår endast OECD:s krav på informationsutbyte.¹⁴⁴ CI har alltså gjort ett större åtagande än vad som OECD numera kräver. CI har enligt OECD nu rätt att inskränka sitt åtagande till att endast omfatta informationsutbyte.¹⁴⁵ Så har inte skett. Det bör tilläggas, att CI:s åtagande inte är juridiskt bindande.

Med tanke på den viktiga roll sekretessen spelar för CI:s finansiella sektor, är den närmare innebörden av dess åtagande oklar. Eftersom CI ändå har gjort en, låt vara oklar, utfästelse om att utbyta information i framtiden, bör individen i sin skatteplanering vara skeptisk mot CI:s sekretess. CI uppfyller därmed inte kraven i min arbetsdefinition av skatteparadis.

Från 1 jan. 2004 träder ett avtal om informationsutbyte rörande skatter för enskilda individer i kraft mellan CI (genom moderlandet UK) och US. Avtalet bryter sekretessen i skattefrågor när US önskar information som behövs för att beskatta någon med anknytning till US. Kravet på dubbel kriminalisering är upphävt. Det krävs alltså inte att ett förfarande är skattebrott på CI för att US skall få ut information.¹⁴⁶ Denna överenskommelse minskar ytterligare CI:s trovärdighet när det gäller sekretess. Det finns en möjlighet att liknande överenskommelser kommer att slutas med EU framöver.

De lagar som gäller på CI kan ändå tjäna som en illustration av typiska egenskaper hos skatteparadis, även om de snart synes bli irrelevanta just på CI.

¹⁴⁰ Cotter, s. 75. BNP per capita är 24.500 USD, vilket är högre än i Sverige.

¹⁴¹ Cotter, s. 78. Jfr dock ovan att CI inte upprätthåller sekretessen.

¹⁴² Cotter, s. 77.

¹⁴³ <http://www.oecd.org/pdf/M00004000/M00004421.pdf>

¹⁴⁴ OECD Progress Report, s. 10 p. 28.

¹⁴⁵ OECD Progress Report, s. 10 p. 29.

¹⁴⁶ <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6709>.

12.2 Truster

Rätten (Cayman Islands (Constitution) Order 1972) samt Interpretation Law 1995 utgår från common law. Den modifieras lokalt av statutes. Truster regleras alltså av samma lag som i England, i den mån ej annat stadgats.¹⁴⁷

Haag-konventionen om Truster gäller inte för CI trots att UK ratificerat den. Internationell lagkonkurrens regleras i Trust (foreign Element) Law 1987.¹⁴⁸ CI:s rätt skall alltid gälla för trustar om så stadgats (Trust Law, Section 4(2)). En annan stats civil law eller common law (Section 6) kan aldrig medföra att trusten blir ogiltig enligt CI:s lag. Lagar om laglott (forced heirship), giftorätt (marital claims) m. m. kan inte genomdrivas på CI, oavsett ett annat lands lag. Detta skapar säkerhet för den som upprättar en trust att inte någon högskattestat eller annan stat skall kunna ifrågasätta trusten i CI:s domstolar beroende på förmånstagares, stiftares eller annans domicil. Det möjliggör också undvikande av regler om laglott. Skyddet mot arvingars anspråk har upprätthållits i *Lemos vs. Coutts and Company (Cayman) Limited* [1992–93] 460 at p. 506.¹⁴⁹

Lagen möjliggör också flyttning av trusten till annan jurisdiktions lag under vissa förutsättningar (Trust Law, Section 4).¹⁵⁰ Detta kan bli aktuellt i och med att sekretessen snart kan brytas gentemot US.

Trust Law (Revised) för CI reglerar trustar mera specifikt. Perpetuities Law 1995 avhjälper det förhållande, att engelsk lag inte medger förordnanden alltför långt framåt i tiden. 150 år tillåts normalt (Section 4). Trusten kan ackumulera inkomster under hela denna tid (Section 5). Lagen (Section 14) medger också att en annan jurisdiktions lag kan göra tillämplig, även om den medger perpetuities längre än eller kortare än 150 år.¹⁵¹

För utlänningar är en exempt trust (Trust Law Section 69) vanligast. Förmånstagarna får inte vara eller förväntas komma att bli bosatta på CI. Trustens stadgar måste registreras hos myndigheterna. En smärre registreringsavgift och en årlig avgift skall betalas, som är oberoende av inkomst.¹⁵²

CI härbärgerar förhållandevis välutbildade jurister, trustees, bankmän och revisorer.¹⁵³ En trust förvaltas normalt av ett bolag som trustee med *licens*.

Normalt sker ett personligt möte mellan trustee och stiftare innan den före accepterar uppdraget som trustee. Trusterkunden innehåller stiftarens vilja i skriftlig form. Om trustee har gjort något misstag p. g. a felaktig juridisk rådgivning, kan domstolen diskretionärt korrigera trusterkunden i den mån det inte rätt uttrycker stiftarens rätta vilja.¹⁵⁴

¹⁴⁷ Cotter, s. 79.

¹⁴⁸ Cotter, s. 79.

¹⁴⁹ Cotter, s. 88.

¹⁵⁰ Cotter, s. 86.

¹⁵¹ Cotter, s. 83.

¹⁵² Cotter, s. 85.

¹⁵³ Cotter, s. 77.

¹⁵⁴ Cotter, s. 95. *B vs. Trust Management* [1988–89] CILR N–22 (Ordföranden CJ Collett anmärkte obiter att stiftarens *syfte* med att utnyttja CI:s trust-instrument skall beaktas (teleologisk tolkning), vilket stärker individens ställning i rätten. *Briggs vs. Ingretas Trust Management (Cayman) Limited* [1988–89] CILR 456.

Settlor utser normalt specifika trustees i testamente eller i trust.¹⁵⁵ Särskilda trustees kan utses för viss del av egendom i en trust (Trusts Law Section 6(b))¹⁵⁶ Trustee måste samtycka till uppdraget. Avstående från att ta detta uppdrag bör ske skriftligen, men kan impliceras från passivitet. Om trustees på något sätt tar sig an trustens egendom kan detta tolkas som samtycke. När en trustee väl samtyckt eller avböjt, kan han inte sedan ändra sig. Trustee kan dock avgå enligt nedan.¹⁵⁷

Ett s. k. commercial trust company kan vara trustee. För mera omfattande trustee-uppdrag kan även, efter dispens från Director of Financial Services, ett s. k. private trust company.¹⁵⁸

Antalet trustees får inte överstiga fyra (Trusts Law, Section 3, 4(5), 6(b)).

En trustee kan på begäran entledigas endast om istället minst två nya trustees eller ett trustee-bolag utses till trustees (Sections 4(5), 6(c), 8(1)). Begäran skall ske skriftligen och godkännas av eventuell protector.¹⁵⁹

En trustee måste i vissa fall ersättas.¹⁶⁰ Så skall ske om en trustee

1. avlider (Section 4(7))
2. stannar utanför CI mer än 12 månader
3. begär att entledigas från sitt uppdrag
4. är inaktiv
5. är olämplig
6. är inkapaciterad eller
7. är underårig.¹⁶¹

I något av dessa fall skall kvarvarande trustee(s) utse ny(a) trustees (Section 4(1)). I förekommande fall skall protector utse ny trustee. Om ingen av dessa finns eller kan utföra denna uppgift, skall trustees personlige representant utse ny trustee. Utnämningen skall ske i deed. I sista hand kan Grand Court i CI utse trustee.¹⁶² Nyutnämnd trustee har samma behörighet som en ursprunglig trustee (Section 12).

Ett bolag som trustee kan naturligtvis inte avlida. Även i andra fall kan Grand Court utse ny trustee eller fler trustees vid sidan av befintliga trustees, när situationen kräver det (Sections 10(1), 61(1)).¹⁶³ Begäran om detta kan ställas till Grand Court av trustee eller beneficiary (Section 61(1)).

12.3 Arvsrätt

Minst två vittnen skall vara samtidigt närvarande när testator antingen undertecknar eller vidkänns sin underskrift å testamentshandlingen (Wills Law, Section 6).¹⁶⁴ Testamentet behöver inte offentliggöras (Section 8).

¹⁵⁵ Cotter, s. 98.

¹⁵⁶ Cotter, s. 98.

¹⁵⁷ Cotter, s. 100.

¹⁵⁸ Cotter, s. 96 not 73.

¹⁵⁹ Cotter, s. 98.

¹⁶⁰ Cotter, s. 99.

¹⁶¹ Förhoppningsvis kan trustees inte bli underårig. Stadgandet avser ursprunglig ogiltighet, d. v. s. att trustee är underårig när han skall påbörja uppdraget som trustee.

¹⁶² Cotter, s. 99f.

¹⁶³ Cotter, s. 100.

¹⁶⁴ Cotter, s. 91.

Testamentsexekutorn kan vara vittne (Section 12). Borgenär till testators dödsbo kan också vara vittne (Section 11). Vittne eller hans make får dock inte vara testamentstagare, vilken disposition är ogiltig (Section 57).¹⁶⁵

12.4 Insolvensrätt

Fraudulent Dispositions Law 1989 reglerar återvinning av rättshandlingar i samband med insolvens. CI upphäver Statute of Elizabeth som ärvt från England. Statute of Elizabeth medger återvinning utan begränsning i tiden. Den gör också en trustee personligen ansvarig i vissa fall.

Återvinning medges häremot i CI endast om gäldenären var insolvent vid tidpunkten för transaktionen och endast för skuld som existerade vid denna tidpunkt (Section 3). Lagen är tillämplig på all egendom på eller utanför CI. Den är tillämplig på varje stiftare till en trust i CI.¹⁶⁶ Transaktionen kan återvinnas blott vad avser sökandens fordran (Section 6). En preskription på 6 år gäller (Section 4(3)). För återvinning krävs att gäldenären hade uppsåt att bedraga borgenären (intent to defraud) (Section 3). Sökanden har bevisbördan härför. Transaktionen som sådan måste också skett till ett avsevärt underpris (Section 2). Här har alltså gäldenärens rättssäkerhet prioriterats framför praktiska hänsyn, i motsats till de flesta högskattestater.

Motparten i transaktionen behöver inte heller betala tillbaka kostnader för sitt försvar, kostnader, motfordringar, fordringar och ränta om han inte handlat i ond tro. (Section 5(a)(ii)). Också en förmånstagare som åtnjutit förmån från en trust enligt trust-stadgarna skyddas om det fastställs att han inte handlat i ond tro.¹⁶⁷

12.5 Bolag

En trustee är principiellt personligen ansvarig gentemot tredje man. Ett aktiebolag är naturligtvis ansvarigt endast med sina egna tillgångar.¹⁶⁸ Av detta skäl sker affärsverksamhet bäst i ett aktiebolag, vilket ägs av trusten.

Administration av bolag kan ske i annan ordning än som gäller för trusten själv.¹⁶⁹ Settlor eller annan kan ha inflytande över administrationen och investeringarna i trusten eller i dess bolag.¹⁷⁰

12.6 Sekretess

Sekretess följer enligt common law.¹⁷¹ Confidential Relationships (Preservation) Law 1979 upprätthåller sekretess vad avser lagliga transaktioner. Banks and Trust Companies Law stadgar sekretess för statliga tjänstemän vad avser bankkunder och truster.

Det nu gällande Mutual Legal Assistance Treaty 1990 mellan US och UK omfattar CI och har implementerats i Mutual Legal Assistance (United

¹⁶⁵ Cotter, s. 92.

¹⁶⁶ Cotter, s. 90.

¹⁶⁷ Cotter, s. 89f.

¹⁶⁸ Cotter, s. 94, med sedvanliga undantag för företrädaransvar i speciella fall.

¹⁶⁹ Cotter, s. 96 (5).

¹⁷⁰ Om *symmetrisk information* råder mellan individen och staten kan det få negativa beskattningseksekvenser för individen.

¹⁷¹ Cotter, s. 76.

States of America) Law 1986. MLAT ger undantag för kravet på sekretess. MLAT kräver antingen dubbel kriminalisering (d. v. s. att en handling skall vara brott både i US och CI) eller *insiderbrott, korruption, utpressning* m. m.¹⁷² Det omfattar inte rena skattebrott (tax offenses). Som ovan nämnts slopas kravet på dubbel kriminalisering gentemot US år 2004 och sekretessen upphävs därför i praktiken mot det amerikanska skatteverket (IRS). Skatter undantas inte längre.

Principen *know your customer* kräver att var och en som tar emot pengar skall fastställa vem som är ägare eller förmånstagare och dennes vandel samt varifrån pengarna kommer. Detta är ett uttryck för *due diligence* och avser att undvika att kriminella¹⁷³ pengar hamnar på CI.¹⁷⁴

12.7 Memorandum of wishes

I en diskretionär trust beslutar trusteen, åtminstone principiellt, själv vilka åtgärder som skall vidtagas. *Memorandum of wishes* eller *letters of wishes* är inte formellt bindande för trustee. De fungerar som en utfyllnad av trusturkunden när trusteen skall fatta beslut. Om en diskretionär trust saknar memorandum of wishes, kan domstolen påbjuda sådant.¹⁷⁵ Rättsordningen erkänner alltså indirekt detta informella institut.¹⁷⁶

Ett memorandum kan utanför CI vara ett betydelsefullt tolkningsdatum för att avgöra trusteeens rättigheter till och förmögenhetsskatteplikt för tillgångarna. Det kan därför få skattemässiga och andra följder i tredje land.¹⁷⁷ Här måste ske en balansgång mellan fördelen av ökad kontroll för stiftare eller annan, och skatterättsliga och civilrättsliga följder av denna ökade kontroll, som närmare knyter trusten till en individ, vilken ju vanligen önskar minska sin anknytning till egendom.¹⁷⁸ Ur detta perspektiv kan tillgång till trustens bankkonton eller bolag för förmånstagaren eller stiftare vara vanskligt.¹⁷⁹

12.8 Egendomens tillförande till trusten

Liksom i common law måste egendomen överföras till trusten. Likaså måste egendomen i förekommande fall överföras till en ny trustee, eftersom trusteen innehar det formella ägandet av densamma.¹⁸⁰ Detta regleras på CI i Trusts Law. I vanliga fall sker det i trusturkunden. Trusteen förses med rätten att överta, utkräva eller lyfta egendom från trusteen till trusten. Överföring av egendom underförstås i trusturkunden om inte motsatsen framgår därav (Section 9(1)(b)). Överföringen kan också verkställas av Grand Court.

¹⁷² Cotter, s. 76.

¹⁷³ *Skattebrott* anses här inte kriminellt.

¹⁷⁴ Cotter, s. 78.

¹⁷⁵ Cotter, s. 96, *Lemos vs. coutts and Company (Cayman) Limited* [1992–93] 5.

¹⁷⁶ Cotter, s. 96f.

¹⁷⁷ Cotter, s. 97.

¹⁷⁸ Simon, 1992.

¹⁷⁹ Cotter, s. 97.

¹⁸⁰ Cotter, s. 101.

12.9 Trustees behörighet

Trusteen härleder sin behörighet från trusturkunden, testamente eller Trusts Law. En behörighet (power) ger trusteen rätten men inte skyldigheten att utföra vissa rättshandlingar.¹⁸¹ Detta fungerar analogt med behörighet och befogenhet i AvtL. Behörigheten avgör om en rättshandling äger giltighet mot tredje man, medan befogenheten avgör vad som får göras enligt avtal mellan huvudman och mellanman, och är okänt för tredje man.

Trusturkunden (eller testamente) kan aldrig förmena trusteen rätt att

5. lämna *kvitto* (Section 17)
6. *likvidera* eller *belåna* egendom för att erhålla kontanter till att utföra det de är har rätt att göra enligt trusturkunden, d. v. s. fylla syftet med trusten. (Section 19).¹⁸²
7. *ge publicitet* åt ämnad rättshandling (Section 41).¹⁸³ Dessutom kvarstår rätten från common law att *skjuta upp* försäljning av egendom som skall säljas (Section 13(1)).

I övrigt kan alla befogenheter regleras dispositivt i the deed.

12.10 Protector

Institutet *Protector* regleras inte närmare i CI.¹⁸⁴ dess funktion är, som namnet antyder, att skydda trustens intressenter mot självsvåldiga trustees. Protector kan t. ex. äga rätt att *avsätta* och *tillsätta trustee*, *byta jurisdiktion* eller *säte* för trusten.¹⁸⁵ Han kan också ha *vetorätt* mot vissa trustens dispositioner.¹⁸⁶ Dock har han vanligen ingenting att säga till om när det gäller förvaltningen. En protector med mera långtgående rättigheter kallas *Guardian of the Trust Assets*. Tillgångarna registreras då i guardian's namn å trusteeens vägnar. Trusteen förblir dock den som förvaltar egendomen.¹⁸⁷

13 Individens syften med trust

Upprättandet av en offshoretrust kan ha många syften. Grundläggande är dock att individen önskar föra ut tillgångar från direkt ägande till ägande i trusten. Ofta önskar han bibehålla största möjliga kontroll över tillgångarna, samtidigt som de i skattemässigt och civilrättsligt avseende inte skall anses ingå i hans förmögenhet. Det kan ofta vara en svår balansgång för individen att inte anses som ägare i skatterättslig mening, utan att för den skull alldeles förlora kontrollen över tillgångarna.

När det gäller *skatteplanering* används trusten till att undvika att vissa inkomster och förmögenhet beskattas av staten. Inkomsten och förmögenheten skall istället uppstå i trusten, som är belägen i ett skatteparadis och

¹⁸¹ Cotter, s. 102.

¹⁸² Jfr *implied powers* i t. ex. EG-rätten. När något skall göras enligt RomF underförstås att institutionen har rätt att använda nödvändiga medel för att genomföra det. Jfr också ABL 8:30 om att VD alltid har rätt att teckna firman i den *löpande* förvaltningen utan hinder av bolagsordningen.

¹⁸³ Cotter, s. 102.

¹⁸⁴ Cotter, s. 97.

¹⁸⁵ Cotter, s. 97.

¹⁸⁶ Simon, 1992.

¹⁸⁷ Scarlata, s. 107.

i princip inte beskattas där. Undvikande av beskattning sker genom skatteplanering: denna kan omfatta både sådan skatteplanering som är i någon mening laglig, och sådan som utgör skattebrott e. d. Slutligen kan trusten hindra att staten driver in en skattefordran genom att trustens jurisdiktion inte medger att staten driver in tillgångar, i synnerhet sådana som inte ägs av individen utan av ett annat subjekt, nämligen trusten.

Förutom skatteplanering kan det finnas andra affärsmässiga eller politiska syften med trusten. Individen kan via en trust äga tillgångar anonymt. Han kan också önska trygga sig och sina närstående vid *politiska omvälvningar* i hemlandet, eller för att bibehålla en högre levnadsstandard vid *obestånd*. En person som av någon anledning är kontroversiell i sitt hemland och riskerar att staten eller andra *förföljer* honom i politiska eller personliga syften, kanske med användande av formellt juridiskt korrekta medel, kan på detta sätt skydda sina tillgångar. Likaså kan det förekomma *justitiemord*.¹⁸⁸ *Generationskiftet* av tillgångar eller undvikande av att en vanartig son erhåller *laglott*¹⁸⁹ kan vara andra syften. Individen kan på så sätt hindra att arvingarna förlösar familjeförmögenheten. Vanligt är, att förmånstagarna tillförsäkras *sjukvård, underhåll eller andra förmåner*. Det kan också stadgas, att individen inte skall kunna föra över trustens tillgångar till staten eller någon annan om han befinner sig under trångmål, hot eller annan liknande omständighet.¹⁹⁰

En trust kan också upprättas helt eller delvis för *ideella* ändamål.

Slutligen kan trusten användas för all annan brottslig verksamhet som inte direkt hör samman med beskattning eller indrivande av skatter, t. ex. *bedrägerier, svindlerier, narkotikabrott, penningtvätt* m. m. Nästan samtliga skatteparadis söker dock undvika att trusten används för dessa syften. Skatteparadisen gör mycket för att undvika att trusten används för kriminell¹⁹¹ verksamhet.¹⁹²

14 Begränsningar i användbarheten av anonymt ägande

För vissa typer av verksamheter finns särskilda *behörighetskrav*. För banker görs speciell ägarprövning vid förvärv av en större del av aktierna (Bankrörelselagen 7:11). Finansinspektionen har då en diskretionär rätt att pröva

¹⁸⁸ Se t. ex. fallen *Donald Ståhl*, (TT Nyhetsbanken 1994-03-17, TT Nyhetsbanken 1991-10-30), *Halvar Alvgard* (TT Nyhetsbanken 1991-10-17). Det finns förmodligen fler fall som inte är kända.

¹⁸⁹ Eng. *forced heirship*.

¹⁹⁰ Se t. ex. *Behind the Corporate Veil*, OECD 2001;

USA försökte tvinga en person att föra över tillgångar från en trust på genom att hålla honom i fängelse tills han lydde. Efter sex månaders fängelse uppmanade han trusteen att föra över pengarna till US. Trusteen vägrade eftersom fången förmåtts till detta under *duress* och inte av fri vilja.

¹⁹¹ Med *kriminell* avses då inte skattebrott.

¹⁹² Sålunda samarbetar skatteparadisen mot *narkotikabrott, terrorism* m. m. För att säkerställa pengars ursprung krävs ofta solid dokumentation för att en trustee skall få ta emot pengar, s. k. *due diligence*.

Se t. ex. <http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7260>,

ägarens vandel. Detta försvårar anonymt ägande via trust, eftersom den slutliga ägaren måste uppges. Liknande regler gäller för *värdepappersbolag* och *försäkringsaktiebolag*.

I *advokataktiebolag* eller annat bolag som bedriver advokatverksamhet får endast advokat vara delägare om inte undantag medges av Advokatsamfundet (RB 8:4 2 st.). Det är således inte troligt att en advokat kan använda sig av en trust som ägare till sin advokatbyrå för skatteplaneringssyften.

För de flesta övriga verksamheter finns inga hinder mot anonymt ägande via t. ex. truster eller skatteparadisbolag. Sådant ägande har förekommit i det börsnoterade *Icon*.¹⁹³

Det står också klart att Skm inte behöver förete full bevisning för att kunna få ett utslag i domstol som är till nackdel för individen om sekretessen hindrar Skm från att få full information. Om således individen vägrar uppge ägaren till ett bolag i ett skatteparadis kan domstolen ta detta till intäkt för att anse honom själv som ägare. Bevisbördan hamnar här på individen att visa att han inte är ägare, om skattemyndigheten gör sannolikt att han är ägare.¹⁹⁴

15 Klassificering av trust enligt svensk rätt

15.1 Civilrätt

Det kan diskuteras huruvida det är möjligt för individen att obligationsrättsligt göra en bindande överföring av egendom till en trust (trustee).¹⁹⁵ Utgångspunkten är Gåvolagen. Möjligheten av att ex analogia förstå att en trustees erhållande av egendom skall likställas med att en bank i notariat tar emot en gåva för gåvotagarens räkning jml 4 §. Tidigare praxis godtar även annan än bank.¹⁹⁶ Det är intressant att notera, att en trustee i ett skatteparadis också kan vara en bank. I detta fall har ju egendomen överlåtits till en bank och överlåtelsen vore därmed giltig enligt sagda lagrum (!) Giltigheten bedöms här endast enligt svensk rätt.

Det står ändå klart att Sverige inte utövar någon jurisdiktion i ett skatteparadis såsom det definieras i detta arbete (se 11.4). När stiftaren oåterkalleligt har överfört egendomen till skatteparadiset har varken han eller svenska staten någon möjlighet att kräva tillbaka den. svensk rätt har därmed att rätta sig efter de faktiska förhållandena. Om staten säger något annat, spelar det ingen roll ur ett praktiskt perspektiv. I den mån staten önskar genomdriva en annan uppfattning kan staten endast agera mot förmånstagare eller stiftare inom sin jurisdiktion. Svenska staten kan inte agera i skatteparadisets jurisdiktion, särskilt som den inte har US:s möjligheter att utöva påtryckningar (se not 190).

Trusten är inte någon fullmakt, ty en fullmakt kan när som helst återkallas av huvudmannen. Inte heller bildas genom fullmakt någon separat förmögenhetsmassa för fullmaktshavarens räkning.

¹⁹³ Affärsdata 20 dec. 2001 (Ekonomi24).

¹⁹⁴ Se Källqvist.

¹⁹⁵ Simon, 1998, s. 466.

¹⁹⁶ NJA 1933 s. 269 samt Sundgren s. 15 och NJA 1961 s. 673.

Det skulle kunna diskuteras om trusten är ett tredjemansavtal. I några rättsfall har en person som inte är part till ett avtal tillerkänts en rätt att göra krav gällande enligt avtalet.¹⁹⁷ Så långt är likheterna med förmånstagarens till en trust rättigheter in equity. Trusteen i en oåterkallelig trust behöver dock inte vara samma person som från början utsågs till trustee. Inte heller disponerar stiftaren och trusteen över trustvillkoren, om inte stiftaren gjort förbehåll därom. Det kan tänkas, att trusten skulle kunna upphöra med alla förmånstagares samtycke. Parterna till ett tredjemansavtal disponerar över avtalet helt på egen hand, utan inflytande från den tredje mannen. Detta gäller som en presumtion, om inte parterna uttryckligen har stadgat, att tredje mannens rätt är oåterkallelig.¹⁹⁸ Inte heller kan en förmögenhet i ett tredjemansavtal, som tillhör någon av parterna, anses vara en självständig förmögenhetsmassa. Egendomen tillhör någon part, men är inte skyddad från hans borgenärer, vilket trustegendomen är i en trust. En trust är därför inte något tredjemansavtal.

15.2 Stiftelselagen

I svensk rätt saknas begreppet trust. Det närmaste institut som finns är stiftelse. De flesta stiftelser regleras i Stiftelselagen. En stiftelse utgör en egen juridisk person. I en trust däremot ägs tillgångarna av trusteen. Detta hindrar inte att vissa analogier kan dragas från stiftelselagen till behandlingen av truster i svensk rätt.

Stiftelselagens tillämpningsområde är avgränsat till förmögenhetsbildningar som har någon form av anknytning till Sverige. Det anses indirekt framgå i 9:1 § 1 st.¹⁹⁹ En offshoretrust har aldrig sitt säte i Sverige. En trust bör redan på grund härav inte omfattas av stiftelselagen. Trusten finns inte som institut enligt svensk rätt och en offshoretrust har heller inte sitt säte eller hemvist i Sverige.²⁰⁰

Även andra institut än stiftelser kan anses vara juridisk person i Sverige. Korta förordnanden, bandläggningar och fideikommissarisk substitution är sådana exempel. De fungerar i praktiken som stiftelser.²⁰¹ Detta talar dock närmast *för* att trusten behandlas analogt med stiftelse och anses vara juridisk person utan stöd av StL.

Eftersom trusten inte är en juridisk person är den aldrig någon stiftelse ens utanför StL. Inte heller kan dess egendom anses tillhöra trusteen, som ju bara formellt äger den. Materiellt har han snarare karaktären av förvaltare. Egendomen kan heller inte utmätas för hans skulder, utan är en avskild del av hans förmögenhetsmassa. Eftersom trusteen kan sägas agera för stiftarens räkning enligt dennes önskemål har den också likheter med *bulvan*. Emellertid kan stiftaren inte genom trustförordnandet bestämma vad trusteen skall göra utan särskilt förbehåll. Trusteen agerar också i förmånstagarnas intresse och har att göra en självständig bedömning, åtminstone för en

¹⁹⁷ Adlercreutz, *Avtalsrätt I*, s. 139–142.

¹⁹⁸ Adlercreutz, s. 140.

¹⁹⁹ Jfr också prop. 1993/94 s. 104

²⁰⁰ Likaså Simon, 1998, s. 461.

²⁰¹ Hagstedt, s. 386.

irrevocable trust. Alltså måste trusten behandlas som ett institut sui generis, vilket inte full motsvaras av något svensk institut.

Stiftelser kan bildas genom förordnande (StL 1:1 1.) S. k. insamlingsstiftelser, pensionsstiftelser och kollektivavtalsstiftelser (pp. 2–3) behandlas inte här.

2 § En stiftelse bildas genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål.

Stiftelsens egendom skall anses vara avskild när den har tagits om hand av någon som har åtagit sig att förvalta den i enlighet med stiftelseförordnandet.

3 § Ett stiftelseförordnande skall vara skriftligt och undertecknat av stiftaren eller stiftarna.

Ett giltigt testamentariskt förordnande skall godtas som ett stiftelseförordnande enligt denna lag utan hinder av bestämmelsen i första stycket.

Det krävs alltså att både stiftare och förvaltare gjort ett åtagande om stiftelsen (StL 1:2). Åtagandet skall vara skriftligt och undertecknat (3 § 1 st.) eller vara ett giltigt testamentariskt förordnande (2 st.). Det innebär, att holografiskt eller muntligt testamente kan godtagas.

Dessutom krävs en giltig överföring av egendom enligt sedvanliga sakrättsliga regler.²⁰² Ogiltighet kan föreligga vid överlåtarens omyndighet, förvaltarskap (FB 11:7), konkurs (KonkL 2:1) eller enligt AvtL 33–36 §§. För sakrättsligt skydd krävs också tradition eller annat sakrättsligt giltigt fång. Även återvinning av överföringen kan bli aktuell (KonkL 4 kap.).

Det krävs att stiftaren antingen i testamente eller på annat sätt förklarat att egendomen skall avskiljas för ett bestämt ändamål.²⁰³ Ändamålet skall vara tillräckligt bestämt för att vara möjligt att verkställa.²⁰⁴ Stiftaren får själv inte tillägga sig själv några rättigheter. Detta hindrar emellertid inte att han ger bort äganderätten till egendom men *behåller* nyttjanderätten eller vice versa.

Stiftelsen måste vara varaktig. Inte heller får dess egendom enligt stiftelseurkunden i praktiken komma att förbrukas under några få år.²⁰⁵ Mindre varaktiga institut kan ändå få verkan, men kallas då korta förordnanden.

4 § En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter.(6)

För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar.

En stiftelse är en juridisk person (StL 1:4). För dess förpliktelser svarar normalt endast stiftelsens tillgångar. En trust däremot är inte en²⁰⁶ egen juridisk person.²⁰⁷ I likhet med en stiftelse svarar dock normalt endast trus

²⁰² Med *skriftlighet* för fast egendom (JB), *tradition* av lös egendom och *denuntiation* av övrig rättigheter.

²⁰³ Prop. 1993/94 s. 105.

²⁰⁴ Prop. 1993/94 s. 106. En summa pengar till en ”sommarkoloni” ansågs i äldre rätt inte vara ett tillräckligt specifikt ändamål ens i ljuset av övriga tolkningsdata om testators avsikter (NJA 1934 s. 66).

²⁰⁵ Prop. 1993/94 s. 106.

²⁰⁶ Den här fotnoten får inte läsas!

²⁰⁷ Simon, 1998, s. 462.

tens tillgångar (som formellt ägs av trusteeen) för de förpliktelser som trusteeen ingått för trusten. Tillgångarna bildar i båda fallen en särskild förmögenhetsmassa.

Stiftaren och ensam förvaltare i en stiftelse kan inte vara samma person.²⁰⁸ Detta är möjligt för truster.²⁰⁹

De förmåner som tillkommer stiftare kan behandlas på två sätt: När stiftaren överför egendom till trusteeen kan han göra mer eller mindre långtgående förbehåll. Således kan han förbehålla sig rätten till all avkastning från egendomen eller nyttjanderätt. Detta hindrar inte att trusten blir giltig. Har stiftaren förbehållit sig rätten till avkastning av egendomen kan det sägas att äganderätten och avkastningsrätten har separerats.

En stiftelse skall ha ett namn som innehåller ordet stiftelse (StL 1:6 1 st.). Detta gäller dock inte för stiftelser med bestämda fysiska personer som förmånstagare. Således omfattas inte alltid familjestiftelser, eftersom nya förmånstagare kan tillkomma i framtiden.

6 § En stiftelse skall ha ett namn. Namnet skall innehålla ordet stiftelse.

Ingen annan än en stiftelse får i sitt namn använda ordet stiftelse eller en förkortning av detta ord.

Bestämmelser om stiftelses firma finns i 8 kap.

7 § Bestämmelserna i 5-5 b §§, 6 § första stycket och 2-10 kap. gäller inte i fråga om stiftelser vilkas tillgångar enligt stiftelseförordnandet får användas endast till förmån för bestämda fysiska personer.

En trust fyller enligt ovan ungefär samma funktioner som en stiftelse. Problemet kan ligga i att civil law-länder inte förstår olika typer av äganderätter.²¹⁰ Det är dock inte helt sant i Sverige, ty äganderätten kan t. ex. särskiljas från rätten till avkastningen, och liknande effekter som i en trust kan uppnås genom egendom som enligt villkor i gåva eller testamente av gåvotagaren/testamentstagaren skall användas på visst sätt. Om så inte sker, kan gåvan återgå.

15.3 Klassificering i db-avtal och andra internationella avtal

Dubbelbeskattningsavtalen kan variera mellan olika länder och skall inte närmare behandlas här. De skatteparadis som är aktuella enligt arbetsdefinitionen saknar dubbelbeskattningsavtal med Sverige.

Enligt lag (1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser undantas uttryckligen i art. 1 1. 2. g)

bildande av 'truster' och förhållandet mellan instiftare, "trustees och förmånstagare

Inte heller har Sverige skrivit under Haag-konventionen av år 1985.

Emellertid verkar det orimligt att Sverige inte skulle kunna erkänna ett institut som erkänns över hela den anglosachsiska världen. Definitionen i konventionen borde därför åtminstone få indirekt betydelse. Trusten erkänns

²⁰⁸ Stiftarens *efterlevande* kan dock vara förvaltare. Så är fallet i *Wallenbergstiftelserna*.

²⁰⁹ Simon, 1998, s. 463.

²¹⁰ Scarlata s. 111f: formell och beneficiell äganderätt.

i Sveriges dubbelbeskattningsavtal med andra anglosachsiska länder än skatteparadis. Detta talar för att trusten skulle erkännas också i samband med skatteparadis.²¹¹

Enligt L(1992:794) om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Luganokonventionen avd II art. 5 6. räknas dock en trust som en partsförmög person.

Talan mot den som har hemvist i en konventionsstat kan väckas i en annan konventionsstat:

[...]

6. i hans egenskap av instiftare av en "trust", "trustee" eller insatt förmånstagare till en "trust", som är upprättad antingen genom lag eller genom en skriftlig handling eller muntligen och skriftligen bekräftad, vid domstolarna i den konventionsstat där "trusten" har sitt säte;

Art. 17 2. sagda lag reglerar också behörighetsregler för rättsförhållandet mellan trusten, trusteesn och förmånstagare. Detta är emellertid bara ett obligationsrättsligt förhållande, som inte i och för sig har sakrättslig verkan i Sverige och än mindre skatterättslig effekt.

16 Alternativa institut för skatteplanering

Det finns ett antal institut som individen kan välja för skatteplanering i den vida bemärkelse som den definierats ovan. Ur ett funktionellt perspektiv kan de bedömas efter följande egenskaper.

1. Försvåra eller omöjliggöra att staten *rättsligt* kan fastställa en hög²¹² skattefordran när staten har tillgång till full information
2. Försvåra eller omöjliggöra att staten får *bevis* eller information tillgångar. Denna information kan användas vid fastställande av skattefordran eller straff.
3. Försvåra eller omöjliggöra för staten att *driva in* en skattefordran från tillgångar²¹³
4. Möjliggöra för individen att *använda* eller eljest *åtnjuta* tillgångarna för att öka sitt välstånd även om staten fastställs en skattefordran.
5. Undvika *straff* eller *skattetillägg* vid underlåten deklARATION som sedan kommer till statens kännedom och kan bevisas. 5. hör samman med 1.

Flera olika institut kan fylla dessa funktioner. Jämförelsen är intressant, eftersom den visar, var trusten hamnar på en skala med alltmer komplexa juridiska strukturer. De enda institut som inte bygger helt på sekretess, d. v. s. att staten inte erhåller information om individens tillgångar, är stiftelse, trust och kapitalförsäkring.

Följande tabell visar vilka funktioner olika institut kan fylla i skatteplanering. x innebär att institutet skyddar individen mot staten eller att institutet är användbart för individen i en viss funktion.

²¹¹ Sundgren, s. 22f.

²¹² Den svenska skattesatsen anses här hög.

²¹³ Oavsett om en straffrättslig sanktion utmätts, verkställts eller inte verkställts.

Tab. 1 Olika instituts funktioner i skatteplanering

Institutt	I Sverige				I skatteparadis				Undvikande av straff eller skattetillägg vid underlåten deklARATION och upptäckt	
	1. rättsfrågan	2. bevis	3. indrivning	4. åtnjutande	1. rättsfrågan	2. bevis	3. indrivning	4. åtnjutande		
Kontanter		x	x	X		x	x		praktiska svårigheter	
Bankkonto						x	x		X	
Aktiebolag						x	x		X	
Kapitalförsäkring	vid hög procentuell avkastning				vid hög procentuell avkastning	x	x		X	
Familjestiftelse					om tillgångarna är fria från förmögenhetsskatt	x	x		X	i den mån tillgångarna ej är förmögenhetsskattskyldiga
Anställningsavtal						x	x		X	Ej skattepliktigt för förmögenhetsskatt
Pensionsavtal						x	x		X	ej förmögenhetsskattskyldigt
Livränta						x	x		X	
ideell stiftelse	näst stiftelsen äger ett lågutdelande bolag				x	x	x		X	beroende på stadgarna ev. lön för styrelsearbete
Dödsbo						x	x		X	
Testamentariskt förordnande med överlåtelseförbud			x	X		x	x		X	
gåva med överlåtelseförbud			x	X						
Nyttjanderätt	hjälp från närstående som ej är gåva	hjälp från närstående som ej är gåva	x	X		x	x		X	Hjälp från närstående e. D.
Tredjemanskontrakt						x	x		X	Beroende på uppsåt och kontraktets natur
fixed trust	saknas	saknas	saknas	Saknas		x	x		X	
Discretionary trust	saknas	saknas	saknas	Saknas	för förmögenhetsskatt	x	x		X	För förmögenhetsskatt

Som synes är den diskretionära trusten i ett skatteparadis ett institut som fyller alla funktioner och samtidigt kan innehålla stora värden av egendom som kan förvaltas fritt. Den kan användas både till sådan skatteplanering som utgör skattebrott och sådan som är laglig enligt statens bedömning. Om trusten inte är förmögenhetsskattskyldig är det inget brott att underlåta att lämna upplysningar om densamma (SkBrL 2 §).

16.1 Kontanter

Kontanta medel utgörs av pengar. Dessa utgör fordringar på den stat som har utgivit dem.²¹⁴ En sedel är ett *negotiabelt löpande skuldebrev*. Det är också i

²¹⁴ Deras stabilitet grundas vanligen endast på att de är *lagliga betalningsmedel* inom en jurisdiktion och att de används inom staten. Statens affärer hanteras också med denna valuta som mått. Deras värde är beroende av valutaområdet. Vanligen säkras deras värde endast genom centralbankens åtgärder. *Guldmyntfot* används inte längre. Att de likväl kan användas utanför jurisdiktionen beror på, att det ligger ett värde i, att i framtiden kunna

princip ett *presentationspapper*. Det betyder, att innehav av en sedel är tillräckligt för att styrka innehavarens rätt att betala med den. Innehav av en sedel identifierar normalt inte innehavaren eller hur han härlett innehavet. Att en sedel är negotiabel betyder, att ett tidigare brottsligt förvärv av den i och för sig inte hindrar, att en person som inte kände till brottet, kan använda den. En ursprunglig ogiltighet i åtkomsten gäller inte senare förvärvare. Praktiskt sett kan brottslingen själv använda sedeln, så länge staten inte har information om att den härrör från brott.

Användningen av kontanter för större transaktioner har minskat. Detta är rationellt, eftersom en sedel inte är räntebärande, medan fordringar på konton kan vara det. Den rent fysiska hanteringen av sedlar innebär kostnader och risker.

Användning av kontanter för större transaktioner medför risk för minskad negotiabilitet. Stadgandena i BrB 9:6–7 bestraffar den som använder kontanter som tidigare varit inblandade i brottslig verksamhet. Den som således innehar en sedel med vetskap eller insikt om dess brottsliga förflutna, kan inte längre använda den utan att riskera straff. Dess värde minskar då för innehavaren.²¹⁵

Regelmässigt skall betalning av större summor med kontanta medel väcka misstänksamhet hos mottagaren. Banker och andra institut har till och med lagstadgad skyldighet att vara uppmärksamma på större insättningar av kontanter. Därigenom har tillskapats en situation, där sedlar i gemen i större mängder, och särskilt sedlar åtkomna genom brott blir mindre användbara i samhället.

Denna situation gäller även i många skatteparadis, som har infört särskilda regler om *due diligence*. Den som önskar använda sig av sedlar eller medel i allmänhet skall styrka att de åtkommits på laglig väg. Detta utesluter normalt inte skattebrott.

Kontanta medel har också avgörande nackdelar, eftersom de måste förvaras säkert. Att deponera eller gömma undan kontanter medför risk för att de inte kan återfås. Inte heller blir de räntebärande. Övriga implikationer är uppenbara.

16.2 Bankkonto

En individ kan sätta in pengar eller andra medel i en bank eller annat kontoförande institut. Han får då en fordran på detta institut. Från ett funktionellt perspektiv går det att betrakta denna fordran som att medel 'finns' på ett konto. Medel kan från detta konto transfereras inom och utom bank-systemet. Vid deponering kan uppställas krav på *due diligence*.

I Sverige och andra högskattestater skall dylika medel beskattas med förmögenhetsskatt. Ränta skall beskattas som kapitalinkomst. Vid dödsfall skall arvsskatt betalas. Vid gåva skall gåvoskatt betalas. Svenska banker är

använda dem inom jurisdiktionen. Det rör sig alltså om ett i och för sig instabilt värde som dock i praktiken fungerar för stabila valutor.

²¹⁵ Jfr Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, Lag (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring, Lag (1999:163) om penningtvättsregister, Lag (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

skyldiga att lämna kontrolluppgifter till staten för medel på bankkonton. Banker i skatteparadis har inte denna skyldighet.

I skatteparadis finns speciella regler för banksekretess. Detta må exemplifieras med *Schweiz*. Banksekretessen där innebär, att det är ett brott för varje person som har professionell anknytning till en bank, att avslöja information om en kund, oavsett om denne samtyckt eller ej. Banksekretessen bryts när en annan stat framlägger bevis för att ett brott begåtts. *Dubbel kriminalisering* är ett krav. Förfarandet skall definieras som ett brott i båda länderna för att sekretessen skall hävas.

Skattebedrägeri är ett brott i Schweiz. Tax evasion (skatteflykt) är det inte. Att inte uppge ett tillgodohavande å konto eller andra tillgångar, eller uppge dessa till ett för lågt värde, är alltså inte något brott. Skattebedrägeri innefattar begagnande av falsk handling m. m. Gentemot US-medborgare som äger amerikanska statspapper tas en anonym källskatt ut, vilken inlevereras till US. Detta gäller inte andra länders medborgare, men Schweiz har erbjudit sig att införa en liknande källskatt även gentemot EU.

Brytande av banksekretessen för *tax evasion* kräver emellertid grundlagsändring, och kommer med all sannolikhet att bli föremål för folkomröstning. Det återstår att se, om Schweiz kommer att stå emot krav från andra länder att lämna ut information om deras medborgares tillgångar i Schweiz.²¹⁶ Truster kan inte upprättas i Schweiz.

Liknande sekretessregler gäller i skatteparadiserna.

16.3 Aktiebolag i skatteparadis

Eftersom individen direkt eller indirekt står som ägare till ett skatteparadisbolag skall han beskattas för inkomst och förmögenhet. I vissa fall kan han också beskattas löpande för bolagets intäkter (se 19.1.4) I skatteparadis kan vanligen registrera innehavaraktier (bearer shares) vilket innebär, att ägaren inte registreras i något aktieägarregister. Det innebär, att ägarens skatteplanering i detta fall främst bygger på sekretess. Skattefördelar uppnås endast om ägaren underlåter att redovisa innehavet till staten.²¹⁷ Förfarandet utgörs i så fall enligt svensk lag skattebrott (SkBrL 2 §).

16.4 Kapitalförsäkring

Reavinster och utdelningar som finns i utländsk eller svensk kapitalförsäkring schablonbeskattas. Förmögenhetsskatt utgår på värdet. Kapital kan skattefritt remitteras till Sverige. För en närmare beskrivning se nedan 20.2.3.

²¹⁶

http://www.eda.admin.ch/eda/e/home/foreign/ecopo/chfin/chap4.Par.0002.UpFile.pdf/dc_010701_chfinchp4e.

²¹⁷ Det förutsätter att individen är skattskyldig och bolaget har inkomster. *Delägarbeskattning* undviks också om innehavet understiger 10 % m. m. I detta fall är individen inte skattskyldig, och det är inte skattebrott att inte uppge innehavet.

16.5 Stiftelse

16.5.1 FAMILJESTIFTELSE

En förmånstagare till familjestiftelse skall beskattas för stiftelsens förmögenhet (FLS 8 § 5.) Utdelning från familjestiftelse skall beskattas som periodiskt understöd (RÅ 1997 ref. 31). Även utskiftning behandlas som periodiskt understöd (RÅ 1998 ref. 28). Stiftelsen själv beskattas för inkomster i näringsverksamhet med avdragsrätt för utbetalningar till förmånstagare.

16.5.2 IDEELL STIFTELSE

En ideell stiftelse kan åtnjuta skattefrihet för annat än näringsverksamhet (IL 7:3)²¹⁸ om den så gott som uteslutande (IL 7:5) har ett kvalificerat ändamål (IL 7:4 1 st.) Den får då inte gynna någon enskild individ, familj eller släkt (IL 7:4 2 st.) Detta hindrar inte att utbetalningar får ske till personer som bevisar att de är släkt med donatorn i första hand. En ideell stiftelse kan per definition inte gynna en enskild person, och är därför inte direkt användbar för skatteplanering.

Stiftelsen betalar förmögenhetsskatt med 0,15 % (FSL 20 §) även om den inte uppfyller skattefrihetskravet för skattefrihet på kapitalförvaltning (IL 7:3 2 st.)

I vissa fall kan dock en ideell stiftelse användas för att behålla kontrollen över vissa tillgångar. Stiftarens efterlevande kan då vara ordförande eller styrelsemedlemmar i stiftelsen. Stiftelsen måste dela ut en viss del av tillgångarnas avkastning för att anses kvalificerad. Andelen har angetts till 80 % över en femårsperiod.²¹⁹ Avkastningen kan dock utgöras av aktieutdelning. Om ingen eller låg utdelning sker, behöver heller inte så mycket delas ut. Stiftelsen kan äga ett investmentbolag, som i sin tur äger tillgångar. Vidare kan naturligtvis ordföranden erhålla arvode för sitt arbete.

Denna konstruktion används av bl. a. *Knut och Alice Wallenbergs* stiftelse och andra Wallenbergstiftelser, *Dunkerstiftelserna* m. fl.²²⁰ Ägandet av bolag kan då hållas samman utan arvsskatter eller förmögenhetsskatter. Det är detta som har möjliggjort för dessa släkter att kunna bo kvar i Sverige utan att deras företag har behövt säljas vid generationsskiften för att betala arvsskatt. I praktiken behåller familjen på detta sätt kontrollen över familjeförmögenheten. Tyvärr är förmögenheten låst i stiftelsen, och kan inte åtnjutas annat än som lön från uppdrag i bolaget.

16.5.3 UTLÄNDSK STIFTELSE.

En utländsk stiftelse är juridisk person i det land där den har sitt säte. En förmånstagare till stiftelsen beskattas för erhållna utdelningar som periodiskt understöd och för stiftelsens tillgångar för förmögenhet.

²¹⁸ Detta hindrar inte att den äger ett aktiebolag, vilket i sin tur utövar näringsverksamhet (som t. ex. *Dunker-stiftelserna* med Trelleborg AB).

²¹⁹ Prop. 1976/77:135 s. 80.

²²⁰ Björnelid: Idella svenska stiftelser som i praktiken används för att behålla kontrollen över familjeförmögenheter är bl. a. (tillgångar inom parentes): *Knut och Alice Wallenbergs stiftelse* (9,1 Mdr), *Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse* (806 Mkr), *Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond* (649 Mkr), *Crafoordska stiftelsen* (975 Mkr), *IngaBritt och Arne Lundbergs forskningsstiftelse* (939 Mkr) *Axel och Margaret Ax:son Johnsons Stiftelse* (373 Mkr).

16.6 Ekonomisk förening

En ekonomisk förenings medlemmar beskattas i princip på samma sätt som delägarna i ett aktiebolag. Några skattefördelar finns knappast.

16.7 Tredjemansavtal

I svensk rätt finns begreppet *tredjemansavtal*.²²¹ Detta kan ge rättigheter åt den som inte är part till avtalet. Det saknas praxis för hur detta skall hanteras i skatteplanering. En trust kan sägas vara ett slags kontrakt till förmån för tredje man (förmånstagaren). Institutet är dock inte likvärdiga.

16.8 Fullmakt

En fullmakt (power) är både i svensk och anglosachsisk rätt diskretionär (godtycklig).²²² Fullmäktigen har en rätt men inte en skyldighet att utnyttja fullmaktens behörighet och befogenhet. Fullmaktsgivaren förlorar i och för sig inte rättshandlingsförmågan avseende den del därav han givit fullmäktigen. En rättshandling via mellanman behandlas skattemässigt på samma sätt som vilken rättshandling som helst. Själva fullmakten bör inte anses ha något värde. Däremot kan fullmakten utgöra ett tolkningsdatum eller ett bevisdatum för huruvida fullmaktsgivarens egendom i själva verket skatterättsligt skall anses tillhöra mellanmannen.

16.9 Oskiftat dödsbo

Svenskt dödsbo (sterbhus) behandlas som obegränsat skattskyldig fysisk person (IL 4:2) Utländskt dödsbo behandlas som ett utländskt bolag (IL 4:2). Några skattefördelar uppnås inte med ett oskiftat dödsbo. Inte heller medger det skydd mot utmätning vid insolvens om inte särskilt villkor stadgats i testamente (se 16.10).

16.10 Testamentariskt förordnande eller gåva

Det är i testamente eller i samband med gåva möjligt att stadga att egendomen inte får överlåtas (UB 5:5 1 st.). Det kan också vara omöjligt att överlåta en rättighet om den är personligen knuten till en viss person. Så kan vara fallet med en nyttjanderätt eller en rätt att bo i en fastighet. Förbudet skall vara uppställd i överlåtarens intresse. Det är ogiltigt vid onerösa avtal.²²³ Det får inte heller göras efter gåvan.²²⁴ Överlåtelsen måste också vara klart benefik.²²⁵ Om vederlag har utgivits bör detta således inte vara betydande i förhållande till värdet av gåvan. Förmodligen bör givaren undvika även ett mindre vederlag.

Utmätningförbudet gäller inte för utmätning av statens fordran på gåvoskatt hos gåvotagaren när egendomen behäftas med villkor.²²⁶ Om gåvotagaren är insolvent bör alltså givaren i gåvohandlingen stadga att

²²¹ Adlercreutz, *Avtalsrätt II*, s. 28, *Avtalsrätt I*, s. 139–142.

²²² Sydenham, s. 2.

²²³ NJA 1993 s. 468.

²²⁴ NJA 1994 s. 69.

²²⁵ NJA 1998 s. 135.

²²⁶ NJA 1952 s. 131.

gåvoskatten skall gäldas av givaren. Denna gåva av gåvoskatten medför inte ytterligare gåvoskatt hos gåvotagaren.²²⁷

Utmätningsförbudet har verkan endast gentemot borgenärerna till den, till vilken egendomen överlåtits. Den hindrar inte att överlåtelsen återvinns i överlåtarens konkurs (KonkL 4 kap.).²²⁸

En hembudsskyldighet eller ett samägandeavtal mellan delägare i egendom hindrar utmätning om avtalets förutsättningar för försäljning inte är uppfyllda även om avtalet inte har givits publicitet.²²⁹

Villkorad gåva eller testamente är intressant för en individ som är eller kan komma att bli insolvent i följd av statens skattefordran mot honom. Han är alltså skattskyldig för avkastning och förmögenhet för egendomen, men denna fordran kan inte uttagas från den utmätningfria egendomen. Det är därmed i vissa fall möjligt för individen att åtnjuta ett högre välstånd än vad som medges av beneficiereglerna (UB 5 kap.). Den utmätningfria egendomen kan bestå i t. ex. fastighet, bil eller andra tillgångar och utgör således en trygghet för förmånstagaren, liksom tillgångar i en trust, vilka inte heller kan utmätas. Förmånstagaren kan emellertid inte ge någon villkorad gåva till sig själv. Det krävs att någon annan gör detta. Denna får heller inte själv bli insolvent, eftersom gåvan kan återvinnas i konkurs. Det bör också krävas att tillgångarna specificerats för att sakrättsligt skydd skall erhållas.

16.11 Fideikommiss

Fideikommiss innebär att varje generations huvudman skall besitta viss egendom med nyttjanderätt. På detta vis bevarades tidigare större fastigheter ograverade inom en familj, istället för att delas mellan arvingarna vid varje arvskifte.

Enligt L(1963:583) om avveckling av fideikommiss skall befintligt fideikommiss avvecklas när den som var huvudman d. 1 jan. 1964 avlider.²³⁰ Fideikommissen kan omvandlas enligt Permutationslagen(1972:205) 2 §.

Ett fideikommiss kan inte utmätas för skattefordran (UB 5:5 1 st.). Fideikommissen kan inte nybildas, och torde ha begränsad betydelse för skatteplanering.

16.12 Nyttjanderätt eller avkomsträtt

En personlig nyttjanderätt kan inte utmätas även om den är beskattningsbar (UB 5:5) Den är därför intressant för en insolvent gäldenär, där en ytterligare skuld inte spelar någon roll.²³¹

²²⁷ NJA 1934 s. 557.

²²⁸ Detta innebär att gåvotagaren alltid *potentiellt* kan tvingas återbetala en gåva. Det kan säkert ofta komma som en överraskning för gåvotagare.

²²⁹ NJA 1989 s. 696, 1981 s. 897,

²³⁰ Jfr Law against Perpetuities. Här ses också avsikten att egendom inte skall kunna låsas in för evig tid.

²³¹ Detta förutsätter också att han av något skäl inte är kvalificerad för skuldsanering enligt Skuldsaneringslagen (1994:334) 4 §. Så kan ofta vara fallet om han fällts för skattebrott eller

onödig lyxkonsumtion (Prop. 1993/94:123 s. 100).

Vissa nyttjanderätter som ges av närstående, t. ex. när en person gratis bor på annans fastighet utan att anställningsförhållande eller annat avtal föreligger beskattas inte eftersom de inte innebär någon förmögenhetsöverföring som krävs för gåvobeskattning. Detsamma gäller saklån e. d. Dessa förmåner kan vara intressanta för en individ som är insolvent, och om han själv ägde denna egendom skulle förlora den vid utmätning eller i konkurs.

16.13 Anställningsförmån eller förmån som beskattas som inkomst av tjänst

En *förmån* som har sin grund i anställning skall beskattas (IL 11:1) Vissa förmåner beskattas emellertid inte hos förmånstagaren. Detta gäller vid viss *representation* (IL 11:2), nyttjanderätt till *dator* (IL 11:7), *dagstidningar* m. m. (IL 11:8), *privat sjukvård* (IL 11:3). Dessa förmåner är också av personlig natur och kan därför inte utmätas som annan egendom (UB 5:5)

Dessa regler gäller även andra inkomster från utländska bolag eller truster. Förmånerna kan användas för att öka välståndet hos en individ även om han är insolvent. Även sådana förmåner som skall beskattas kan användas för att öka individens välstånd om han är insolvent. Således kan han erhålla fria konsumtionsvaror genom ett företagskort, som t. ex. mat, nöjen, resor m. m. Han kan också få nyttjanderätt till personlig egendom som t. ex. bostad, möbler, bil. Denna nyttjanderätt kan inte utmätas även om individen staten skulle få en skattefordran på honom på grund därav. Egendomen tillhör ju annan, t.ex. trusten eller dess bolag. Om individen istället för dessa förmåner erhållit kontant lön, hade denna kunnat utmätas. Dessa förmåner är särskilt intressanta för en individ som ändå är djupt skuldsatt, och för vilken en ytterligare skuld inte har någon betydelse.

17 Strategier med assymetrisk information

För det fall både individen och staten har full information om trusten har individens kommunikation med trusten mindre betydelse. Individen kan då öppet kommunicera med trusten. Alla bevismedel kan då bli tillgängliga för staten utan att det i och för sig kan förändra bevisläget. *Symmetrisk information* råder.

Om emellertid individens strategi innefattar *assymetrisk information* mellan honom och staten kan kommunikationen med trusten komma att förändra bevisläget.²³² Staten kan kräva ut handlingar från individen och hans rådgivare inom svensk jurisdiktion. Staten kan också använda sig av avlyssning av telekommunikation m. m.²³³ Om individen inte givit full information till staten kan detta leda till upptaxering, skattetillägg och åtal för skattebrott (SkBrL 2 § m. m).

Detta innebär, att den individ som förlitar sig på sekretessen i sin skatteplanering som ett medel att minska beskattningen, måste se till att

Näringsförbud eller tidigare skuldsanering utesluter också skuldsanering (5 §).

²³² Se vidare t. ex. Stiglitz, Joseph och Spence, A. Michael som fått Sveriges Riksbanks ekonomipris till Alfred Nobels minne år 2001.

²³³ RB 27:18 samt telelag(1993:597) 17 § för telebolagets skyldighet att verkställa.

kommunikationen med trusteesn är oåtkomlig för staten. Det behöver emellertid inte säkert vara så, att det är brottsligt att förtiga att vara förmånstagare till en trust (SkBrL 2 §). Om trusteesn inte har några inkomster och ingen beskattningsbar förmögenhet behöver någon redovisning givetvis inte ske. I detta fall kan individen ändå önska meddela sig med trusteesn på sådant sätt, att trusteesn inte röjes, eftersom individen vill undvika besväret av en utredning. För det fall att trusteesn kommer upp till rättslig prövning, kan utgången bli antingen till individens fördel eller inte, i ett skattebrottsmål och ett administrativt mål kan bedömningen bli olika. Om bedömningen utfaller till individens fördel, finns det också en risk att staten ändrar lagstiftningen, så att rättsläget åter blir till individens nackdel. Sammantaget finns alltså fyra risker med assymetrisk information:

1. *Upptaxering* av icke redovisade inkomster
2. *Skattetillägg* (om inte rättsläget är oklart, och det är det förmodligen för trusteesn)
3. Åtal för *skattebrott* (vilket kräver uppsåt och skuld bortom rimligt tvivel)
4. Ändrad *lagstiftning* som leder till ett sämre rättsläge för individen. Det är inte säkert att han i efterhand kan ändra på trusteesn för att anpassa sig till nya lagar.

Någon indrivning kan ej ske för skattefordran i ett skatteparadis enligt arbetsdefinitionen. En individ i konkurs kan inte heller dömas för gäldenärsbrott blott för att han underlåter att medverka till att tillgångar förs till staten (BrB 11:1 3 st).²³⁴

Det bör noteras, att skatterådgivare till förmånstagare inte har full frihet att ge sådana råd som kan leda till att brott begås. De kan då hållas ansvariga och drabbas av straff för *vårdslös rådgivning* (Lag (1985:354) om förbud mot yrkesmässig rådgivning i vissa fall, m.m. 2 §), *rådgivningsförbud* (3 §), *näringsförbud* (Lag (1986:436) om näringsförbud) *uteslutning ur advokatsamfundet, medhjälp till penningtvätt* (BrB 9:6a, L(1993:768) om åtgärder mot penningtvätt) eller annat brott.

18 Individens kommunikation och styrning av trusteesn

Individen kommunicerar vanligen med trusteesn via s. k. *letters of wish*. Ett sådant uttrycker vad han önskar att trusteesn skall göra med tillgångarna i trusteesn. Det kan röra sig om investeringar, lån eller utbetalningar till förmånstagare m. m. Trusteesn är inte bunden av *letters of wish*, men brukar följa dem. Det kan också stadgas i trusturkunden, att trusteesn inte får göra några överföringar till förmånstagare ens på dennes begäran, om han befinner sig under någon form av tvång. Det kan röra sig om att han av staten eller annan tvingas överföra tillgångar p. g. a. av lag, frihetsberövande, hot om åtal e. d. Trusteesn skall då inte beakta en begäran som sker under dylikt hot (*duress*).²³⁵ Detsamma kan vara fallet, om förmånstagaren inte skulle

²³⁴ NJA 1991 s. 491.

²³⁵ Se not 53. Se också the Cook Islands Courts dom av d. 10 aug. 1999 och dec. 2001, där US inte kunde komma åt tillgångar i en trust på Cook Islands genom frihetsberövande av förmånstagaren för domstolstrots, när förmånstagaren försökte återföra tillgångarna medan

kunna tillgodogöra sig en utbetalning, eftersom den direkt skulle utmätas. Överföringen kan då istället skjutas upp eller ske som *naturaförmån*, t. ex. bostad, mat, nyttjanderätt till lösöre, bilförmån e.d. Sådan förmån skall förvisso redovisas och beskattas, men om förmånstagaren är på obestånd kan han inte betala någon ytterligare skatt, samtidigt som naturaförmånerna kan ge honom en dräglig tillvaro.²³⁶

19 Skatteeffekter av en offshoretrust i Sverige

19.1 Inkomstskatt

19.1.1 TRUSTEN ELLER TRUSTEEN

19.1.1.1 Allmänt

Trusten är inte någon juridisk person utan dess tillgångar ägs av trusteeen. Om trusten har verksamhet i Sverige kan beskattning möjligen ske för *fast driftställe* av trusteeen för trustens räkning (IL 2:29) Detta torde i praktiken vara mindre vanligt eftersom syftet med trusten ofta är att ackumulera *finanskapital* skattefritt utanför Sverige. Om trusten driver *näringsverksamhet* sker det vanligen via ett aktiebolag.

Trusteen befinner sig normalt i en annan jurisdiktion. Det betyder att han lyder under både dess civilrätt och skatterätt.

Detta hindrar inte att Sverige kan göra anspråk på jurisdiktion över trusteeens tillgångar. Framförallt kan Sverige göra anspråk på tillgångarna eller deras avkastning i skatterätten.

Om individen har anspråk på att åtnjuta tillgångarna, deras avkastning eller annan förmån därav kan svensk beskattning ske antingen av tillgångarna eller av individen. Det är inte givet att trustens tillgångar behandlas på samma sätt om enligt civilrätten.

I ett av RegR avvisat förhandsbesked ansåg SRN att *trusteen* inte kan beskattas för trustens egendom eftersom han inte i materiellt hänseende är ägare till densamma.²³⁷ I fallet hade emellertid *stiftaren/förmånstagaren* som var samma person överlåtit utländsk lön till förvaltning i en trust. Han hade också långtgående befogenheter att styra hur medlen förvaltades. I detta fall användes alltså genomsyn på närmast civilrättsliga grunder. Denna trust var inte *diskretionär*, utan närmast jämförbar med en notariatdepå i bank.

Slutsatsen blir emellertid ändå, att det inte är meningsfullt att beskatta trusteeen personligen, dels därför att han inte befinner sig inom svensk jurisdiktion, dels för att trustegendomen är avskild från hans personliga egendom både i sakrättsligt, civilrättsligt och skatterättsligt avseende.²³⁸

han var frihetsberövad, och alltså var under *duress*. <http://www.assetprotectionnews.com/apn11-1-fr.html>.

²³⁶ De svenska beneficiereglerna i KonkL 3:4 är mycket stränga. Gälldenären kan t. ex. inte få rätten att behålla en *andel* av de pengar han tjänar. Inte heller får han behålla ett eget hem eller ens en normal bostadsrätt. De saknas därmed *incitament* för honom att anstränga sig.

²³⁷ RegR 15 feb. 1999.

²³⁸ Sundgren, s. 17., har dragit samma slutsats.

19.1.1.2 Fast driftställe eller annan anknytning till Sverige

Om trustens verksamhet har anknytning till Sverige kan det påverka beskattningen jämfört med att all verksamhet sker utanför Sverige. Det finns ett antal lagrum som berörs.

I IL 2:29 definieras *fast driftställe*:

Med fast driftställe för näringsverksamhet avses en stadigvarande plats för affärsverksamhet varifrån verksamheten helt eller delvis bedrivs.

Uttrycket fast driftställe innefattar särskilt

- plats för företagsledning,
- filial,
- kontor,
- fabrik,
- verkstad,
- gruva, olje- eller gaskälla, stenbrott eller annan plats för utvinning av naturtillgångar,
- plats för byggnads-, anläggnings- eller installationsverksamhet, och
- fastighet som är en lagertillgång i näringsverksamhet.

Om någon är verksam för en näringsverksamhet här i Sverige och har fått och regelmässigt använder fullmakt att ingå avtal för verksamhetens innehavare, anses fast driftställe också finnas här.

Fast driftställe anses däremot inte finnas i Sverige bara därför att någon bedriver affärsverksamhet här genom förmedling av mäklare, kommissionär eller någon annan oberoende representant, om detta ingår i representantens vanliga näringsverksamhet.

Även royalty för materiella och vad viktigare är, immateriella tillgångar anses komma från fast driftställe (IL 3:18) i Sverige tillhörigt trusteesn, om ersättningen betalas av en svensk näringsverksamhet. Royaltyn eller ersättningen skall vara *periodisk* för att omfattas. Detta får betydelse för det fall individen avser att föra över ägande av immateriella tillgångar till ett skatteparadis för att undvika svensk beskattning. Om de immateriella tillgångarna, t. ex. ett dataprogram eller ett patent, utnyttjas i Sverige och någon annan betalar ersättning för detta periodiskt, innebär det i praktiken en slags svensk *källbeskattning* av dessa ersättningar, ty några större kostnader i det svenska driftstället har individen förmodligen inte. Om han har stora kostnader tjänar han ju i vilket fall som helst inga pengar som han har intresse av att undvika att få beskattade.

Detta betyder i praktiken att ersättning för immateriella rättigheter bör göras om till ett *engångsbelopp* för att skattefördelar skall kunna uppnås. Å andra sidan kan det vara svårt att överlåta en tillgång i Sverige till skatteparadiset till ett lägre pris än *marknadsvärdet*²³⁹, eftersom transaktionen då riskerar att träffas av uttagsbeskattning (IL 22:3) eller felprisregeln (IL 14:19). För den senares, som för övrigt torde utgöra *lex specialis* i

²³⁹ *Marknadsvärdet* torde också vara högst osäkert. Det kan förväntas många tvister om vad som är marknadsvärde.

förhållande till den förra, tillämplighet krävs att intressegemenskap föreligger mellan överlåtaren och köparen. Det räcker att överlåtaren

direkt eller indirekt deltar i ledningen eller övervakningen (IL 14:20 första strecksatsen)

Intressegemenskap torde i sin tur kunna utläsas i själva underpriset.

Individen bör alltså föra över den immateriella tillgången medan den har ett lågt marknadsvärde.²⁴⁰

En annan fråga är vad som anses vara en överlåtbar immateriell tillgång. Vilken är t. ex. situationen om individen i Sverige inte söker patent, utan "låter" ett annat, utländskt bolag hinna före? Kan han därmed träffas av felprisregeln? Innebär en persons *know-how* en överlåtbar tillgång som gör felprisregeln tillämplig när han flyttar utomlands? Frågan har besvarats nekande vad gäller en företagslednings flytt till utlandet.²⁴¹ Kan kunskap rentav efter gottfinnande anses vara självständigt överlåtbar resp. finnas i individens egen hjärna när denne flyttar utomlands, t. ex. för att taga anställning där han använder sina kunskaper? Det verkar orimligt att beskatta en människas utflyttning som om han vore egendom.

Begreppet fast driftställe får också betydelse för vissa situationer som kan vara aktuella för individen när han styr användningen av trustens tillgångar.

Det är klart, om ett bolag ägs av trusten och bedriver affärsverksamhet i Sverige, affärsverksamheten skall beskattas som inkomst av näringsverksamhet. Detta är uppenbart om fysisk verksamhet i form av tillverkning eller försäljning från Sverige äger rum i filial, fabrik, gruva e. d. Om trusten bedriver sådan verksamhet bör det ske via ett bolag i Sverige eller i utlandet. Om verksamheten sker i ett svenskt AB sker beskattning i detta AB. Aktieutdelning från kan svenskt AB beskattas med kupongskatt.²⁴² Alltså uppstår dubbelbeskattning av vinsten. Om ett utländskt bolag, t. ex. i ett skatteparadis, bedriver näring via filial e. d. sker istället enkelbeskattning.

Det är normalt mest intressant för en trust att ägna sig åt sådan verksamhet som inte beskattas i Sverige. Om individen tar stor del i verksamhet som sker i trusten, direkt eller indirekt via dess bolag, kan det anses uppstå ett fast driftställe i Sverige som plats för *företagsledning*. Enligt IL 2:29 2 st. kan fast driftställe också uppstå om individen har en *fullmakt* från trusten eller dess bolag för att bedriva affärer i Sverige. Det krävs att denna används regelmässigt.

Det torde vara en vanlig situation, att individen har en fullmakt från trusten att köpa och sälja värdepapper i Sverige. Fullmakten ger honom rätt att göra affärer via svenskt värdepappersinstitut. Denne blir enl. 3 st. mäklare, kommissionär eller annan oberoende representant. Aktiemäklaren

²⁴⁰ Se vidare ujoffshore.com.

²⁴¹ RÅ 1998 ref. 213. Slavhandeln är numera avskaffad, varför det när en anställd slutar sin anställning i Sverige och anställs hos ett utländskt dotterbolag detta inte skall beskattas som en överlåtelse till underpris.

²⁴² Kupongskattelag 4 §. Trusten kanske inte räknas som utländsk juridisk person (om begreppet definieras på samma sätt i denna lag som i IL 6:8. Om trusten i sin tur äger ett aktiebolag, omfattas dock detta aktiebolag av skattskyldigheten för kupongskatt. Reglerna kommer att ändras, se SOU 2001:11 *Utdelningar och kapitalvinster på företagsägda andelar*.

anses alltså inte på den grunden ha fast driftställe i Sverige. Det hindrar inte att individen i sin egenskap av fullmaktshavare kan anses få fast driftställe här, och därmed beskattas för nettot av värdepappersaffärerna.

Individen bör alltså vinnlägga sig om att det inte onödigtvis skall uppstå något fast driftställe i Sverige. Han bör för säkerhets skull inte ta del av trustens eller dess bolags företagsledning. I vad mån så anses ske genom hans inofficiella göranden och låtanden blir ytterst en bevisfråga. Svenska värdepappersaffärer kan ske via en mäklare i utlandet som har tillgång till de svenska värdepappersmarknaderna. Som ett alternativ kan individen vara en arvoderad *rådgivare* i Sverige för värdepappersaffärer och erhålla arvode eller provision härför. Han skall då prima facie beskattas endast för ersättningen.

Staten kan genom institutet genomsyn eller jml skatteflyktslagen i själva verket anse individen som ägare till trustens tillgångar och därmed beskattas fullt ut som om han ägde dessa personligen. Så kan vara fallet om han har alltför stor kontroll över tillgångarna eller har en ovillkorlig rätt att åtnjuta avkastning därav (för vidare diskussion om genomsyn se 19.2.3.3) Av detta skäl är det inte till hans fördel att överhuvudtaget ta del i trustens hantering av värdepapper, särskilt i Sverige.

Om det å andra sidan inte är känt av staten att han är förmånstagare till trusten, kan det vara lämpligt att han istället erhåller arvode från dess utländska bolag. Huruvida han då kan beskattas är en bevisfråga. Här behandlas ju situationen att både staten och individen har tillgång till full information om alla förhållanden rörande trusten, d. v. s. att transparens råder (se 22.1).

Om trusteeen är en fysisk person beskattas han i inkomstslaget näringsverksamhet för det fasta driftställets inkomster i Sverige (IL 3:18 1.) Det innebär åtminstone teoretiskt att han beskattas med samma marginalskatt som en svensk fysisk person. Av detta skäl är det bättre att eventuell svensk verksamhet sker i ett skatteparadisbolags svenska filial, där bolaget ägs av trusteeen, eller att trusteeen själv är ett bolag. Beskattningen kan då som högst bli svensk bolagsskatt för juridisk person, d. v. s. 28 %. Ett utländskt bolag eller juridisk person som är registrerad i ett skatteparadis kan omöjligen anses som en svensk juridisk person (IL 6:3) eftersom det inte råder någon tvekan om var dess säte ligger. Vinsten efter skatt kan sedan fritt föras till den utländska juridiska personen. I vad mån en individ som kvarstår i Sverige kan träffas av CFC-regler om han anses ha kontroll över den utländska juridiska personen är en annan sak (se 19.1.4).

19.1.2 STIFTARE

19.1.2.1 Fysisk person som stiftare

Stiftaren är den som avhänder sig egendom till trusten på något sätt. För att stiftaren i egenskap av stiftare inte skall vara skattskyldig för inkomster från trustegendomen krävs det, att han inte på någon grund alltfört kan anses som ägare därtill. En *återkallelig* trust (revocable trust) innebär, att stiftaren har rätt att återtaga egendomen i framtiden. Om det uttryckligen stadgats i trusturkunden, att stiftaren har denna rätt bör han rimligen anses ha behållit ungefär samma rättigheter som en ägare.

Det går att skönja en glidande skala från en uttryckligen återkallelig trust till en *oåterkallelig* trust. Likaså kan en trust vara formellt oåterkallelig, men stiftaren ändå ha rättigheter till egendomen om likställer honom med en ägare.

Huruvida stiftaren skall anses vara ägare ur inkomstskatterättsligt perspektiv bör bedömas efter hans materiella rättigheter. En återkallelig trust fungerar så, att stiftaren antingen godtyckligt eller enligt vissa förutsättningar har rätt att återtaga egendomen. Något avhändande har då inte skett. Återkallandet kan förväntas ske vid en mycket senare tidpunkt. Även i detta fall skall stiftaren förmodligen ses som ägare. Detta följer analogt av några äldre rättsfall för stiftelser.²⁴³

I RÅ 1964 hade en stiftare bildat en svensk stiftelse där nettoavkastningen först skulle tillkomma stiftaren, därefter hennes make och sedan deras arvingar. Hon hade förbehållit sig rätten att upplösa stiftelsen och skulle därför beskattas för dess förmögenhet och avkastning.

I RÅ 1964 fi. 1656 hade en stiftare bildat en svensk stiftelse, vilken skulle tillgodose hans och hans efterkommandes ekonomiska intressen. Han hade förbehållit sig själv rätten att utse styrelsen för stiftelsen. Han hade också förbehållit sig rätten att ändra stiftelsens stadgar och att upplösa stiftelsen under sin livstid. Stiftelsen ansågs inte var en giltig stiftelsebildning och han skulle själv beskattas för stiftelseegendomens avkastning och förmögenhet.

Även om fallen inte avsåg trustar, är det tydligt, att stiftaren till en trust inte får förbehålla sig alltför långtgående rättigheter till den till trusten tillskjutna egendomen. För att vara på den säkra sidan bör han inte förbehålla sig några rättigheter alls, utan överlämna dessa åt trusteeens *skön* (*discretion*). Förekomsten av protector kan också vara en omständighet som talar emot att stiftaren avhänt sig tillgångarna.²⁴⁴ Mycket tyder på att det viktiga är att stiftaren inte behåller någon förfoganderätt till egendomen.²⁴⁵ I fallet RegR 30 mar. 2000 kan dock *reciprocitetsprincipen*²⁴⁶ ha haft betydelse: tillgångarna beskattades istället hos andra svenska subjekt, nämligen pensionstagarna, medan avdrag medgavs för stiftaren. Det är fullt möjligt att staten sökte finna något sätt att motivera beskattning juridiskt när den väl har bestämt sig för att beskattning bör ske. Med tanke på fallets uppenbara inkonsekvenser kan det förutses att beskattningsintresset kommer att ta överhanden, oavsett hur goda juridiska argument individen kan framlägga mot beskattning. Om domstolen skulle finna att beskattning inte skall ske antingen för förmögenhet eller avkastning, finns det risk att staten istället snabbt ändrar lagstiftningen till individens nackdel.

Problem uppstår alltså om trustarkunden ger stiftaren långtgående befogenheter avseende kontrollen av egendomens användande. En sådan rätt

²⁴³ Även om trusten inte helt kan jämföras med en stiftelse, är själva momentet av *frånhandlande* av tillgångar detsamma.

²⁴⁴ Detta antydes av RegR i RÅ 1988 not 56 och av SRN i RegR 15 feb. 1999 (avvisat).

²⁴⁵ Se äldre praxis RÅ 1951:30, RÅ 1953:51 och Sundgren s. 10f.

²⁴⁶ Lat. *reciprocus* ömsesidig.

kan också framgå av ett *letter of wish* eller en *by-law*²⁴⁷. Alla dessa dokument kan ge stiftaren rätt att förfoga över egendomen; skillnaden är, att rättigheten enligt de senare är svagare, eftersom trusteesn inte formellt är skyldig att följa stiftarens önskemål.

Det kan också tänkas att stiftaren har rätt att insätta nya förmånstagare till trusten. Det finns en risk att detta skatterettsligt bedöms så, att även en stiftare som potentiellt kan förfoga över egendomen redan nu skall likställas med ägare.²⁴⁸

En ytterligare hypotetisk situation kan skönjas. Trusturkunden kan stadga, att för det fall stiftaren eller förmånstagare skulle anses som skattemässiga ägare av egendomen, trusteesn skall inskränka deras befogenheter så att de inte blir skattskyldiga. Denna situation kan jämföras med att "duress" betar förmånstagaren hans rätt att förfoga över egendomen (se not 190). Att på detta sätt säga, att *om* skattskyldighet föreligger p. g. a. att en förmånstagare har för stora rättigheter, *så* skall dessa rättigheter vara ogiltiga, och därmed skattskyldigheten försvinna, innebär en moment 22-situation.

En liknande fråga har prövats i ett gåvoskattemål i HD.²⁴⁹ En gåva återgick eftersom gåvoskattens litenhet utgjorde en förutsättning för att gåvan skulle äga rum. När sedan gåvoskatten blev mycket större återgick gåvan. Gåvoskatten kunde inte återvinnas. Notera att fallet avser gåvoskatt och inte inkomstskatt. Principen torde emellertid vara densamma: det går inte att med skatterettslig verkan villkora en förmögenhetsrättslig disposition efter hur den sedermera kommer att beskattas.

19.1.2.2 Juridisk person som stiftare

För en *juridisk person* som stiftare finns samma möjligheter som för en fysisk person att anse den som ägare. Den juridiska personen kan ha förbehållit sig sådana rättigheter att återkalla egendomen från trusten, att den anses som ägare, och därmed inkomstskattskyldig för intäkter från egendomen. Även här krävs att stiftaren oåterkalleligt överlåtit egendomen.²⁵⁰

Emellertid finns ytterligare ett antal regler som kan vara tillämpliga när en förmånstagare till trusten är ägare till den juridiska personen. Det får här förutsättas att förmånstagaren är fysisk person.

Om en förmånstagare låter ett av honom ägt bolag föra över egendom till en trust kan detta komma att beskattas som *förtäckt lön* eller *förtäckt utdelning*.²⁵¹

Det skulle då anses som om förmånstagaren *först* erhållit egendomen och sedan *förfogat* över den, genom att överföra den till trusten. Detta sker trots att han egentligen inte har fått någon egendom. Denna princip utgör en potentiellt mycket stor möjlighet för staten att nå en förmånlig utgång i ett dylikt skattemål.

Förtäckt utdelning förutsätter att den som anses ha åtnjutit den fiktiva utdelningen är aktieägare.²⁵² Utdelning medför aldrig avdragsrätt för

²⁴⁷ *By-law* är ett tillägg till trusturkunden.

²⁴⁸ Simon, 1992, not 68f.

²⁴⁹ NJA 1982 s. 493 I.

²⁵⁰ RegR 30 mar. 2000.

²⁵¹ Se vidare Tjernberg, s. 20.

²⁵² RÅ 1959 Fi 932, RÅ 1968 ref. 4.

aktiebolaget, medan lön ger avdragsrätt men också krav på arbetsgivaravgift (SocL 2:4). Företaget kan också uttagsbeskattas för överföringen.

Genom att individen anses först erhålla utdelningen, för att därefter överföra den till trusten finns också risken att den senare överföringen gåvo-beskattas. Äldre praxis (före ändringarna av fåmansreglerna) bör fortfarande ha relevans. I praxis²⁵³ anses överföring till skattesubjekt (KB, HB m. fl.) där individen har ett intresse som förtäckt utdelning. Då individen är delägare i ett fåmansaktiebolag kommer den förtäckta utdelningen att beskattas mycket hårdare än inkomst av kapital enligt fåmansreglerna (IL 57 kap.)

Förtäckt lön anses föreligga då förtäckt utdelning inte är aktuell.²⁵⁴ Gränsdragningen dem emellan är inte helt klar; men om individen är anställd i företaget beskattas förmånen oavsett om den tillfaller honom själv eller en närstående.²⁵⁵ Som närstående enligt praxis räknas även sambo, vilket innebär en utvidgning jämfört med legaldefinitionen IL 2:22. Det är inte otänkbart att också en trust kan leda till beskattning, inte för att den är närstående, utan för att individen kan anses ha *åtnjutit* tillgångarna.²⁵⁶ Det viktiga är om förmånen på något sätt *utverkats* av individen såsom anställd.²⁵⁷

När det skall avgöras huruvida individen åtnjutit egendom i något av dessa fall genom dess överföring till trusten har det givetvis betydelse vilka rättigheter individen har i trusten. Om trusten är återkallelig anses egendomen som vore den erhållen direkt av individen, och inkomstbeskattning för dess erhållande och avkastning sker då.

Är trusten oåterkallelig kan flera möjligheter tänkas. Om trusten är *fixed* har individen rätt till avkastningen av egendomen. Denna avkastning beskattas som inkomst av kapital eller som periodiskt understöd beroende på hur trusten uppkommit (se 19.1.3.2) Eftersom lön är en *onerös* överföring kan gåvobeskattning rimligen inte ske. Då individen endast erhåller avkastningen säger *skatteförmågeprincipen* och *kontantprincipen* att beskattning skall ske när han åtnjuter lönen. Det förefaller då rimligt att beskatta endast avkastningen och medge avdrag för aktiebolaget först när lönen lyftes. Å andra sidan tillförs trusten egendom som skall bli beskattad i inkomst av tjänst hos individen utan att nödvändigtvis all avkastning skall beskattas på detta vis. I praxis har *pensionsrätt* till anställd i form av kapitalförsäkring som förvaltas av en trust medfört att den anställde själv direktbeskattas för premien som lön.²⁵⁸ Detta strider å andra sidan mot både *skatteförmågeprincipen* och *kontantprincipen*, eftersom den anställde inte erhöll någon ökad skatteförmåga när han inte fick några medel direkt själv. Kollisionerna mellan olika regler och principer vid överföring från aktiebolag till en trust är helt enkelt omöjliga att lösa på ett konsekvent sätt.

²⁵³ RÅ 1987 ref. 51, 1988 ref. 55.

²⁵⁴ Tjernberg, s. 20.

²⁵⁵ RÅ 1989 ref. 57, RÅ 1991 ref. 27.

²⁵⁶ Detta gäller åtminstone för *stiftelser* vilket framgår av RÅ 1990 ref. 114 (FB). Där var dock stiftelsen *ideell*, varför någon ägare eller anställd inte hade någon direkt glädje av utbetalningen.

²⁵⁷ RÅ 1996 ref. 16.

²⁵⁸ RegR 30 mar. 2000.

Om återigen aktiebolaget som gör en överlåtelse till trusten finns i *utlandet* kan detta inte beskattas i Sverige (annat än enligt reglerna för *delägarbeskattning* av utländsk juridisk persons inkomster, se 19.1.4) men väl individen i Sverige för förtäckt lön eller utdelning. I praktiken kan *sekretessen* få avgörande betydelse i dessa fall, enär utfallet i en rättslig prövning är beroende av statens tillgång till information (se assymetrisk information).²⁵⁹

En överföring skulle undantagsvis kunna ses som en *gåva* från bolaget.²⁶⁰ Så snart det emellertid finns en fysisk person som har det allra minsta intresse av överföringen torde inkomstskatterättsliga regler istället tillämpas på förtäckt lön.

19.1.3 FÖRMÅNSTAGARE

Om en person inte efter genomsyn anses vara ägare till trustens tillgångar kommer han att beskattas för utdelning från trusten. Det förutsätter alltså att han inte anses som innehavare av tillgångarna eller själva den separata rätten till avkastning. Om förmåner från trusten grundar sig på innehav av tillgångar skall beskattning ske i inkomstslaget kapital (IL 41:1 1 st.) Som en ytterligare förutsättning gäller att beskattning inte sker i näringsverksamhet (se 19.1.3.3). I detta fall kan avkastningen av tillgångarna hänföras till en utländsk förvärvskälla.

19.1.3.1 Inkomst av tjänst

Om en inkomst inte kan inrangeras under inkomstslagen kapital eller näringsverksamhet skall den räknas till inkomst av tjänst (IL 10:1) Stadgandet är en slags *generalklausul* som skall tillse att ingen inkomst hamnar mellan inkomstslagen och därmed undgår beskattning helt och hållet. Stadgandet är att uppfatta som en *lex generalis* vilket betyder att det kan finnas andra rättsregler (*leges speciales*) som tar över.

Sådana specialregler är t. ex. regler för arv, testamente och gåva (IL 8:2, som dock beskattas särskilt i AGL), lotterivinster (IL 8:3), stipendier (IL 8:5), olika former av bidrag m. m. (IL 8:10–13) o. s. v. Ett undantag som kan ha relevans för internationell skatteplanering är ersättningar från kapitalförsäkringar i IL 8:14 (se 16.4).

Ersättning från en trust som betalas ut diskretionärt kan inte anses utgöra inkomst av anställning, uppdrag eller annan inkomstgivande verksamhet (IL 10:1 2 st.) om inte förmånstagaren utför arbete åt trusten eller dess bolag. För det fall individen är anställd i ett av trusten ägt bolag sker beskattning som för lön.

Inte heller kan en utbetalning från en trust anses vara en utbetalning från familjestiftelse jml IL 10:6. En trust är inte någon stiftelse (se 15.2).

²⁵⁹ En assymetrisk strategi kan alltid övervägas av individen. Detta behandlas dock inte här.

²⁶⁰ *Remuneratorisk* gåva skall i princip inkomstbeskattas så fort något kommersiellt samband kan misstänkas. Varje liten anknytning till anställning förhindrar gåvoskatt och ger istället den högre inkomstskatten, se t. ex. RÅ 1997 ref. 1 där tidigare ägaren till ett aktiebolag personligen gav bort pengar till sitt forna företags anställda, trots att han inte personligen hade rätt till avdrag (*reciprocitetsprincipen* bröts med mycket långtgående ekonomiska nackdelar för alla parter). Några betydelselösa undantag har gjorts i praxis: RÅ80 1:44 gåva av antik byrå till anställd på hans 60-årsdag ansågs som gåva, men inte penninggåva till styrelseledamot för 70-årsdag, RÅ 80 1:60.

Det kan mycket väl ändå bli så, att RegR kommer att behandla en trust som en stiftelse.²⁶¹ Det finns en viss möjlighet att det kan anses att trusteesn har fått ett stiftelselikt förordnande avseende tillgångarna. Om trusten är diskretionär är det emellertid fel att säga att stiftelsens inkomster *skall* betalas ut; detta beror ju på trusteesn godtycke. Nu kommer det inte att få någon praktisk betydelse om en utbetalning från en diskretionär trust anses falla in under periodiskt understöd enligt just denna §. Det beror på att §en endast utgör en icke uttömmande legaldefinition av vad som skall räknas till periodiskt understöd. Utbetalningar från en trust kan mycket väl vara periodiskt understöd också enligt IL 10:2, om de sker med någon regelbundenhet. Som ovan konstaterats kan övriga utbetalningar också fångas upp i uppsamlingsdefinitionen av inkomst av tjänst IL 10:1. Genom fallen RÅ 1997 ref. 31 och RÅ 1998 ref. 28 står det klart, att beskattning som periodiskt understöd skall ske från en stiftelse om förmånstagaren inte äger tillgångarna.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att inkomster från en trust där tillgångarna inte har någon starkare anknytning till individen skall beskattas som inkomst av tjänst. Om tillgångarna istället har starkare anknytning till förmånstagaren, t. ex. ägande, är avkastningen istället principiellt att hänföra till inkomst av kapital (se 19.1.3.2).

På inkomster av någon betydenhet (över 390.400 kr) uttas både statlig och kommunal skatt (IL 65:3, 5) Det innebär en skattebelastning på c:a 57 %. Egenavgifter, särskild löneskatt eller sociala avgifter skall ej betalas (se vidare 19.5). Sammantaget innebär det att individen kan tillgodogöra sig endast c:a 43 % av överföringen från trusten till sig själv.

Att utbetalningen från trusten beskattas som inkomst av tjänst hindrar inte att förmögenhetsbeskattning av individen kan ske parallellt (se 19.2.3). Det innebär för individen mycket ogynnsamma ekonomiska följdverkningar för inkomster och tillgångar av någon betydenhet (se 20.2.9).

Ett fall av genomsyn av trusten där förmånstagaren beskattades direkt för trustens inkomster i inkomst av tjänst är följande:

I RegR:s dom 30 mars 2000 hade X AB avsatt medel till en offshore-trust som skulle förvalta anställdas *pensionsförsäkringar*, och yrkat avdrag för avsättningen. X AB hade förbehållit sig rätten att avsätta och tillsätta förvaltare och ändra och tillföra villkor i trusterkunden. X AB medgavs avdrag för avsättningen till trusten. Den anställde skulle som intäkt av tjänst ta upp värdet av pensionsförsäkring som förvärvats av trusten.

Vidare sades

...att han vid förmögenhetstaxeringen inte är skattskyldig för de tillgångar som förvaltas av trusten och inte heller för värdet av försäkringen, samt att han inte skall anses som innehavare av försäkringen vid tillämpning av lagen om avkastningsskatt på pensionsmedel.

Pensionsförsäkringen utgör för den anställde en kapitalförsäkring, som värderas som vilken förmån som helst och utbetalda belopp beskattas inte.

²⁶¹ Det är inte möjligt att närmare ange någon sannolikhet för detta; blott kan konstateras att detta ännu är en öppen utsaga. Förvirringen är dock stor hos RegR i de fall som gäller trusters.

RegR resonerar nog så, att den anställde måste beskattas på något sätt (*teleologisk* tolkning). Det kan inte ske vid medlens överföring till trusten, så det måste ske vid trustens inköp av kapitalförsäkringen. Förmögenhetsbeskattning skulle däremot inte ske hos den anställde. Den skall förmögenhetsbeskattas, som i övrigt har rätt till avkastning av annans egendom och som skäligen bör betraktas som ägare. (SFL 8 § 1 st. 5.) Eftersom den anställdes förmån av till kapitalförsäkringen erlagd premie inte har något samband med trustens avkastning på förvaltade medel *och* att den anställde inte kommer att åtnjuta försäkringen om han avlider i förtid anses han inte ha rätt till avkastning av egendom. Inte heller skulle han beskattas med särskild avkastningsskatt på kapitalförsäkringens avkastning.

Rättsfallet är märkligt på flera sätt. RegR säger uttryckligen att den anställde inte på något sätt åtnjuter utbetalning från pensionsförsäkringen förrän han pensioneras *om* han då är vid liv. Eljest fryser försäkringen inne och *arvsvinster* uppstår för de övriga försäkringstagarna. Han anses inte på någon grund förmögenhetsskattskyldig för försäkringen. Han har inte kunnat välja om han önskar erhålla kapitalförsäkringen eller lön istället, och blir inte ägare till kapitalförsäkringen. *Likafullt* beskattas han som om han erhållit kapitalförsäkringen personligen (förmån i form av kapitalförsäkring till premiens värde). Rimligen borde han inte ha beskattats förrän han erhållit någon faktisk förmån av pension. RegR:s resonemang är inkonsekvent. Det faktum att X AB medgavs avdrag för premien till försäkringen motiverar i och för sig enligt reciprocitetsprincipen att någon annan beskattas för motsvarande belopp.²⁶² Det medför emellertid att *skatteförmågeprincipen* bryts, ty den anställdes skatteförmåga ökas inte genom avsättningen till trusten, ty han kan inte realisera försäkringen i förtid. Konsekvensen av resonemanget skulle kunna bli, att varje utbetalning till en trust skall beskattas direkt hos någon destinatar, som kan tänkas i framtiden erhålla någon förmån från trusten. Det är inte praktiskt möjligt.²⁶³ Om det finns flera förmånstagare till en diskretionär trust är det ofta helt omöjligt att veta vem av dem som kommer att erhålla utdelningen.

För ett utförligare resonemang om genomsyn, se 19.2.3.3.

Inte bara *pengar* skall beskattas som periodiskt understöd. Även andra *förmåner* (IL 11:1) skall värderas till marknadsvärde (IL 61:2) där inte annat anges.

Ett *lån* från trusten till förmånstagaren vars ränta är minst statslåneräntan när lånet togs med tillägg av en procentenhet (IL 61:15) leder ej till förmånsbeskattning. Detta gäller även om lånet har fast ränta. Detta innebär, att förmånstagaren kan låna pengar till c:a 5 % ränta oavsett vad räntan skulle ha varit för lån i bank.

Det är således möjligt för förmånstagaren att låna pengar från trusten istället för att erhålla utbetalningar. Det kan tänkas, att förmånstagaren lånar pengar när han bor i Sverige, för att sedan flytta från Sverige och betala lånen med lågbeskattade inkomster. På så vis utgår ingen skatt, men

²⁶² Märkligt nog har RegR i RÅ 1988 not 626 *reciprocitetsprincipen* saknar betydelse för den svenska beskattningen. Om avdragsrätt medges skulle då sakna betydelse för huruvida mottagaren vore skattskyldig för en betalning (!).

²⁶³ Jfr Sundgren s. 12.

förmånstagaren kan ändå tillgodogöra sig medlen. Lånet till förmånstagaren värderas emellertid som en tillgång hos trusten, och kan möjligen träffas av förmögenhetsskatt.

Ränteavdrag medges i Sverige för betald ränta. Det kan reducera förmånstagarens totala skatt, samtidigt som trusten inte behöver betala skatt på räntan, vilket leder till en skattebesparing inom individens intressesfär.

19.1.3.2 *Inkomst av kapital*

Inkomst av kapital är inkomster som på något sätt härrör från tillgångar (IL 41:1).²⁶⁴ Det betyder ofta, att innehavaren av tillgångarna skall ta någon form av risk för att erhålla avkastningen. En avkastning från värdepapper är behäftad med viss risk, eftersom emittenten kan gå i konkurs, och inkomsten utebli; omvänt kan inkomsten också bli större. Inkomstens storlek är inte direkt beroende av individens arbetsinsatser.

Det kan invändas, att individen gör en arbetsinsats genom att köpa och sälja vissa värdepapper. Argumentet är dock felaktigt, eftersom marknaden normalt inte anses lämna utrymme för bättre avkastning genom arbetsinsatser. På en perfekt marknad blir den förväntade avkastningen²⁶⁵ inte högre än genomsnittet på marknaden under en längre period, även om individuella avvikelser förekommer.²⁶⁶ Om en vinst uppstår beror den snarare på sådana faktorer som individen inte kan påverka genom sitt val av vissa värdepapper.

Ränta räknas också som inkomst av kapital (IL 42:1) Ränta kan till viss del anses som en riskfri inkomst. Endast räntor på säkra tillgångar, t. ex. statsskuldväxlar och statsobligationer, bankkonton m. m. kan i egentlig mening anses riskfria. En högre ränta innebär alltid att mottagaren måste ta en viss *risk* att förlora sitt insatta kapital (*kreditrisk*) eller svårigheten att realisera kapitalet (*likviditetsrisk*) Den reella risk som finns i varje räntebärande placering ligger också i förändringar i penningvärdet, d. v. s. inflation (*inflationrisk*). Om inflationen ökar, under det att räntan är fast kommer den reella avkastningen att bli lägre eller t. o. m. negativ. Det är i denna bemärkelse fel att tala om helt riskfri avkastning.

Inkomster från familjestiftelser beskattas som inkomst av tjänst (periodiskt understöd) (IL 10:6).

I RÅ 1997 ref. 31 hade testator i ett testamentariskt förordnande stadgat att avkastningen av 100.000 kr skulle tillfalla först en person och sedan secundosuccessoriskt en annan. Den senares bröstarvingar skulle därefter erhålla äganderätten till kapitalet (och avkastningen)

²⁶⁴ RÅ 1994 ref. 35,

²⁶⁵ *Förväntad* avkastning $E(r)$ där r är den *faktiska* avkastningen och E är en operator. r är en *stokastisk* variabel. Om man tar tillräckligt många r kommer deras medelvärde att vara ungefär detsamma som $E(r)$. En uppskattning av r via operatoren E blir i *genomsnitt* rätt.

²⁶⁶ Frågan om aktier i längden ger högre avkastning än räntebärande värdepapper kan här inte slutgiltigt besvaras. Forskning visar, att aktier under vissa perioder har givit investeraren en riskpremie. Premien motiveras med aktiernas större *volatilitet*. Under andra perioder har emellertid aktier givit en sämre avkastning. De senaste 20 åren har aktier stigit i värde mycket starkt jämfört med räntebärande värdepapper. Att härav dra slutsatsen att de närmaste 20 åren kommer att uppvisa samma fenomen låter sig inte göras. Det är snarare rimligt att tänka sig, att avkastningen utjämnas mellan olika placeringar. Att investerare i räntebärande värdepapper skulle acceptera en lägre avkastning är intuitivt svårt att tro.

Detta förordnande ansågs av RegR utgöra en stiftelse enligt StL 1:4 och utbetalningar från stiftelsen skulle därför vara avdragsgilla för stiftelsen och skattepliktiga som inkomst av tjänst för mottagaren.

Fallet är tveksamt. Eftersom enligt förordnandet avkastningen av tillgångarna överläts till en person hade det varit naturligt att behandla den som inkomst av kapital. Om själva äganderätten till tillgångarna överförts till en fysisk person istället och avkastningen samtidigt tillfallit en annan hade någon stiftelse omöjligen kunnat uppstå, eftersom tillgångarna då inte hade varit en självständig förmögenhet (StL 1:2). Det synes som att enbart det faktum att tillgångarna fram till överföringen av den slutliga äganderätten inte tillhör någon fysisk person utan förvaltas i notariatdepå (svävande äganderätt²⁶⁷), medför att stiftelse uppstår.

Det följer också härav, att om en person gör en gåva av äganderätten till tillgångar, under det att han själv *förbehåller* sig rätten till avkastning, någon stiftelse inte heller uppstår. Inkomsterna skall då hos honom beskattas som inkomst av kapital hos, precis som om han behållit både tillgångarna och deras avkastning. Dessutom sker förmögenhetsbeskattning (se 19.2.3).²⁶⁸

I SRN:s förhandsbesked 26 april 2000 som inte överklagades av RSV har obiter sagts att medel i en trust som upprättats av en enskild person skall förmögenhetsbeskattas som om han ägt tillgångarna direkt. Trusten vore att jämställa med annan förmögenhetsförvaltning och saknade således särskild betydelse i svensk skatterätt. Stiftare och förmånstagare var samma person. SRN synes ha beaktat att stiftaren hade rätt att besluta om medlens förvaltning och utse ny förvaltare av medlen. Tillgångarna i trusten kom från lön som förmånstagaren intjänat i UK och som sedan förvaltades *in trust*.²⁶⁹ Detta är ett klart fall av civilrättslig genomsyn. Värdestegring av tillgångarna skulle beskattas som inkomst av kapital. Samma synsätt tillämpades i RegR 30 mar. 2000.

Anställda vilka insatts som förmånstagare till en offshoretrust vad avser rätt till pensionsförsäkringar i form av kapitalförsäkringar ansågs genom genomsyn själva ha erhållit dessa försäkringar och skulle beskattas för värdet av dem som inkomst av tjänst. Kapitalförsäkringarnas förkovran därefter skulle dock beskattas som inkomst av kapital.

De båda fallen har gemensamt att genomsyn föranledde att det bortsågs från trusten. Emellertid hade förmånstagarna här en noga specificerad rättighet som torde saknas för en diskretionär trust.

Av det sagda framgår att beskattningen av avkastning från en trust är beroende av hur trusten uppstått. Om individen överfört egendom till trusten och *behållit* vissa rättigheter till avkastning kommer dessa rättigheter att beskattas på samma sätt som före överlåtelsen. Om han överfört äganderätten till en person och rätten till avkastningen till en annan person kan svårligen någon stiftelse anses ha uppstått.

²⁶⁷ Se vidare Gunne. Artikeln skrevs dock före RÅ 1997 ref. 31.

²⁶⁸ RÅ 1988 not 56 (FB) avvisat av RegR.

²⁶⁹ Lönen beskattades endast i UK och inte i Sverige enligt den s. k sexmånadersregeln (nuvarande IL 3:9).

Om å andra sidan egendomens äganderätt är *svävande* under en tid men avkastningen skall delas ut till en enskild person skall beskattning i tjänst ske.²⁷⁰

Ytterligare en möjlighet vore att stiftaren alltså beskattas som om han direkt ägde egendomen, eller att en annan individ anses få egendomen som gåva genom dess överföring till trusten, och därmed först skall gåvobeskattas och sedan löpande beskattas för egendomens avkastning.²⁷¹ Så bör dock bli fallet endast om stiftaren behåller rätten att återta egendomen eller eljest de facto behåller kontrollen.

Som ovan konstaterats skall en *diskretionär* trust normalt inte anses ge individen sådana rättigheter att han anses som ägare till egendomen eller dess avkastning, och därmed skall beskattning ske som periodiskt understöd (tjänst). En *fixed* trust kan däremot ge inkomstbeskattning i kapital, om rätten till avkastningen utgör överlåtbar separat egendom. Om trusten å andra sidan *delar ut* hela avkastningen räknas den som periodiskt understöd. En *fixed* trust är också olämplig p. g. a. förmögenhetsbeskattningen (se 20.2.7).

19.1.3.3 Näringsverksamhet

Här skall blott konstateras, att om individen själv bedriver *näringsverksamhet* i Sverige och erhåller ersättning från trusten som en intäkt där, denna beskattas i näringsverksamheten. Skatteeffekten blir ungefär densamma som för tjänst, med den skillnaden att avdragsmöjligheterna är större.

Om trusten bedriver affärer i Sverige beskattas denna som näringsverksamhet om trusteeen är ett aktiebolag. Också om näringsverksamheten ägs av ett aktiebolag som i sin tur ägs av trusten sker beskattning på detta sätt. Skattesatsen för juridiska personer är 28 %. Huruvida en trust med fysisk trustee skall anses som en juridisk person är oklart. Även andra egendomsbildningar än svenska stiftelser kan anses vara juridiska personer. Detta gäller också s. k. *korta förordnanden, bandläggningar* och *kort fideikommissarisk substitution*.²⁷² Om det inte går att säga att någon fysisk person är den materiellt ägaren till näringsverksamheten, är det inte rimligt att trusten skall anses vara en fysisk person enbart för att trusteeen råkar vara fysisk person. Sålunda borde trusten ses som en juridisk person i den svenska beskattningen, t. ex. i ett fast driftställe i Sverige.

För att undvika risken att trusteeen beskattas som en fysisk person är det slutligen lämpligt att se till att ett aktiebolag står som ägare till näringsverksamhet i Sverige. Så torde också regelmässigt ske.

19.1.4 DELÄGARBEKATTNING AV TRUST HOS FÖRMÅNSTAGARE ELLER STIFTARE²⁷³

Enl. IL 6:13 är en fysisk eller juridisk person som är delägare i en lågbeskattad utländsk juridisk person skattskyldig för sin andel av den juridiska personens inkomster (delägarbeskattning) om ägandet är av viss omfatt

²⁷⁰ Likaså Sundgren s. 20.

²⁷¹ Se vidare Gunne.

²⁷² Simon, 1992 not 32ff.

²⁷³ Se också SOU 2001:11 som dock inte förändrar rättsläget för truster.

ning.²⁷⁴ En förmånstagare eller stiftare kan emellertid inte anses som delägare i en trust, ty de äger ingen andel i den. För att anses som utländsk juridisk person skall trusten kunna förvärva rättigheter och åta sig skyldigheter (IL 6:8 1.) och föra talan inför domstolar och andra myndigheter (2.). En trust kan inte förvärva rättigheter eller åta sig skyldigheter, endast trusteen kan göra detta. Inte heller kan den föra talan inför domstol utan detta görs av trusteen vad avser trustegendomen. Om det ändå vore möjligt att anse trusten som en juridisk person ur ett praktiskt funktionellt perspektiv, t. ex. analogi med stiftelsebegreppet, faller delägarbeskattningen likväl på delägarrekvisitet. Det finns ingen delägare till en trust, liksom det saknas ägare till en stiftelse.

19.2 Förmögenhetsskatt

19.2.1 STIFTARE

Stiftaren i sin egenskap av förmånstagare behandlas nedan (se 19.2.3). Stiftare som överfört egendom till en trust kan i vissa fall i svensk skatterätt behandlas som om han alltjämt ägde densamma, vilket innebär en form av genomsyn. Om stiftaren alltjämt kan utöva en ägares rättigheter avseende egendomen kan så bli fallet.²⁷⁵ Han anses då inte ha avhändert sig egendomen.

Genomsyn innebär då att stiftaren beskattas för trustens förmögenhet som om den vore hans egen.

19.2.2 TRUSTEN ELLER TRUSTEEN

Svensk stiftelse är skattskyldig för förmögenhetsskatt (FSL 6 § 4.) En trust i ett skatteparadis kan möjligen ex analogia betraktas som en stiftelse. Den kan dock aldrig vara svensk. Stiftelsen som sådan är inte juridisk person, utan tillgångarna ägs formellt av trusteen.

Till saken hör också att Sverige inte har jurisdiktion över varken en utländsk stiftelse eller trust.

Trusteen kan vara en eller flera fysiska eller juridiska personer. Om en juridisk person är trustee förvaltas tillgångarna av någon av dess företrädare, som kan växla över tiden. En fysisk person som är trustee kan däremot bytas ut endast enligt trustförordnandet eller tillämplig lag.

En trustee som är fysisk person kan förmögenhetsbeskattas i Sverige om han är obegränsat skattskyldig här (FSL 6 § 1.) Även en begränsat skattskyldig fysisk person är dock skattskyldig för vissa tillgångar som har stark anknytning till Sverige (FSL 7 § och 3 § 1 st. 1–2) nämligen privatbostadsrätt, privatbostadsfastighet m. m.

Obegränsad skattskyldighet förutsätter att han är bosatt, stadigvarande vistas här eller har väsentlig anknytning till Sverige *och* tidigare varit bosatt här. Väsentlig anknytning definieras närmare i IL 3:7. Trusteen är blott ägare i så måtto att han utövar de rättigheter som är förknippade med ägarskap. Trustens tillgångar är en förmögenhetsmassa som är skild från trusteeens övriga tillgångar. Trusteen kan inte göra anspråk på tillgångarna för sin personliga del, utan äger dessa för förmånstagares räkning. Det är således inte rimligt att i svensk rätt anse honom som förmögenhetsskattepliktig ägare. Det

²⁷⁴ Detta benämnes CFC-lagstiftning. Lagändringar kan förväntas, se SOU 2001:11.

²⁷⁵ SRN FB 26 april 2000.

följer av allmänna skatterättsliga regler som kräver att den materiella innebörden för ägarskap skall vara uppfyllt. Om dessutom något annat svenskt subjekt skulle anses som skattskyldigt jml FSL 8 § anses trusteen a fortiori inte förmögenhetsskattskyldig för samma egendom (FSL 8 § 2 st.).

Den trustee som är bosatt i ett skatteparadis torde aldrig bli obegränsat skattskyldig i Sverige enligt ovan. Regelmässigt väljs en trustee som är begränsat skattskyldig.

För att staten i praktiken skall kunna utöva rätten att förmögenhetsbeskatta en person måste staten dessutom ha jurisdiktion över personen. Av dessa skäl kan trusteen rimligen heller aldrig förmögenhetsbeskattas av staten. Allt annat skall här vidare bortses ifrån. Att förmånstagaren ligger närmare till hands för förmögenhetsskatteplikt följer av nedanstående. I RÅ 1999 not 20 har SRN yttrat sig i enlighet därmed. Förhandsbeskedet avvisades emellertid senare av RegR, eftersom förekomsten av *protector* gjorde förmånstagarens ställning oklar:

Vidare har trusten upprättats enligt lagstiftningen på Isle of Man. Nämnden finner därför att det genom trusthandlingarna bildade subjektet inte är svenskt. Trusten är därför inte skattskyldig till förmögenhetsskatt och inte heller - i vart fall så länge trustförvaltningen inte sker i Sverige - skattskyldig här för avkastning och realisationsvinst hänförlig till trustförmögenheten

En trustee som är *juridisk person* kan normalt inte vara obegränsat skattskyldig i Sverige då trusteen är registrerad i ett skatteparadis eller styrelsens säte ligger där (IL 6:3). Enligt IL 6:7 är ju en utländsk juridisk person alltid begränsat skattskyldig i Sverige. Stadgandet är *lex specialis* i förhållande till 6:3, vilket stadgar att en juridisk person kan bli skattskyldig p. g. a. någon annan omständighet. En utländsk juridisk person (IL 6:8) kan förvärva *rättigheter* och åta sig *skyldigheter* (1.), föra *talán* (2.) och dess delägare kan inte fritt förfoga över dess förmögenhetsmassa (3.) En trustee som är bolag alltså utan tvekan begränsat skattskyldig. Huruvida trusteen också är utländskt bolag enligt IL 6:9 1 st. saknar betydelse för förmögenhetsbeskattningen, eftersom blott begränsad skattskyldighet är avgörande (FSL 6 §).

Sammanfattningsvis är således en trustee i ett skatteparadis alltid begränsat skattskyldig enligt FSL. Det innebär, att en *fysisk* trustee endast kan bli skattskyldig för privatbostadsfastighet, privatbostadsrätt eller småhus i lantbruk (nedan kallad *fastighet*) (FSL 7 §, 3 § 1–2). Enligt FSL 8:1 är denna fysiska trustee att anse som ägare och därmed skattskyldig för förmögenhetsskatt för fastigheten. Avdrag får endast göras för skulder hänförliga till fastigheten (FSL 4 § 2 st. 7.)

Om enligt trusturkunden en förmånstagare har ständig besittningsrätt till fastigheten (FTL 1:5 b) är istället han skattskyldig (FSL 8:2 2 st.) och inte trusteen. Om trusten uppstått genom testamente och förmånstagaren besitter fastigheten gäller samma sak.²⁷⁶ Huruvida *ständig* besittningsrätt föreligger beror på trustförordnandet. Om trusten är diskretionär och behandlas som sådan i svensk rätt kan inte en förmånstagare som bebor fastigheten anses ha ständig besittningsrätt, enär ju trusteen avgör om förmånstagaren skall få bo kvar. Det är emellertid oklart om 'diskretionär' möjligen kunde anses med

²⁷⁶ Inte *ständig* besitter, som i FTL 1:5 b).

föra en så stor faktisk möjlighet *in equity* för förmånstagaren att bebo fastigheten, att den anses som en rättighet.

För detta talar NJA 1992 ref. 41, där även *dold samäganderätt* godtogs. I detta rättsfall var det emellertid till de klagandes fördel att en mera oklar äganderätt godtas. Om dold samäganderätt inte yrkas, är det tveksamt om staten i taxeringen tar hänsyn därtill.

Å andra sidan är skattskyldigheten reglerad i FSL 8 § 1. som *lex specialis*. Försiktighet bör iakttas i att frånga ordalydelsen eftersom beskattning ej bör ske till skattskyldigs nackdel vid oklara fall.²⁷⁷ Av samma skäl bör de allmänna *leges generales* FSL 8 § 3. resp. 5. vara satta ur spel vad avser privatbostadsfastigheter. Att bo i en fastighet kan väl då inte heller anses som avkastning i förmögenhetsskattehänseende.

Att på detta sätt trustees skulle förmögenhetsbeskattas istället för förmånstagaren som bebor en fastighet innebär i och för sig, att förmånstagaren undgår att betala förmögenhetsskatt för fastigheten med beskattade medel, vilket är en fördel. Emellertid vore det långsökt, att anse det som skatteflykt, eftersom ju förmögenhetsskatt ändå betalas. Mot detta talar också, att någon förmögenhetsskatt inte heller utgår när motsvarande fastighet (som näringsfastighet) ägs av svensk juridisk person. Som ovan nämnts krävs också att trustee i *materiellt* hänseende skall betraktas som ägare. Mycket talar för att han redan på denna grund helt enkelt inte anses som ägare till fastigheten.

En *utländsk juridisk person* betalar i alla händelser ingen förmögenhetsskatt för fastigheten. Detta medför, att en trustee som är utländsk juridisk person eller en trustee som är fysisk person, och i sin tur äger ett bolag som äger fastigheten, inte förmögenhetsbeskattas för värdet av densamma.

Förmögenhetsskatt betalas i tillämpligt fall med 1,5 % av fastighetens taxeringsvärde med avdrag för relevanta skulder (FSL 10 §) utöver fribeloppet (FSL 19 §).

Det får alltså anses som säkrare att trustee är juridisk person eller ägare via bolag vad beträffar ägande av fastighet.

19.2.3 FÖRMÅNSTAGARE

19.2.3.1 *Fixed trust*

En *fixed trust* ger som namnet antyder inte trustee någon valmöjlighet när det gäller utdelningens storlek eller mottagaren. Individen kan ha rätt till utdelning med visst belopp varje år eller all avkastning av vissa tillgångar. Den individ som har *rätt* till all avkastning av en tillgång skall enl. FSL 8:1 5. skäligen betraktas som tillgångens ägare. Enligt förarbetena skall detta vara fallet vid

truster och liknande företeelser²⁷⁸

Detta är också i linje med äldre praxis.²⁷⁹ Det är naturligtvis den situationen som individen söker undvika genom att bilda en trust. Det skall också beaktas om det är

²⁷⁷ Legalitetsprincipen kan härledas ur RF 1:4 2 st. Det är riksdagen som i lag beslutar om skatt. Detta förtydligas ytterligare i RF 8:3. Beskattningsrätten kan *inte* delegeras till annan myndighet.

²⁷⁸ Prop. 1996/97:117 s. 89.

sannolikt att förmögenheten och rätten till avkastningen i framtiden kommer att återförenas hos den som har rätt till avkastningen eller denne närstående person.²⁸⁰

Liknande lokutioner återfinns i äldre praxis (se not 242).

Om individen har en *rätt* till att erhålla ett *fast* belopp vart år (livränta eller därmed jämförlig utbetalning, FSL 3 § 9.) skall värdet av denna utbetalning *kapitaliseras* och tas upp som en förmögenhetsskattepliktig tillgång.

Det är fullt möjligt att ett trustförordnande stadgar att en viss person skall ha rätt till en årlig utbetalning som är fixerad till sitt belopp. En sådan utbetalning träffas principiellt inte av undantagen FSL 3 § 9. a) pensionsförsäkring eller b) utbetalning p. g. a. tidigare anställning.

En dylik livränta skall också beskattas som periodiskt understöd eller möjligen som kapital om rättigheten som sådan överlåtits direkt till förmånstagaren (se 19.1.3.2).

Problemet med detta stadgande såvitt avser trustar är, att regeln konkurrerar med FSL 8 § 5. (eller möjligen analogt 4.). Enligt denna § skall hela den tillgång som ligger till grund för avkastningen, av vilken livräntan betalas (om den räcker till), förmögenhetsbeskattas. Det är fullt möjligt, att trusteesn har en tillgång, vars avkastning används till att betala ett fast belopp årligen till förmånstagaren. Det fasta beloppet kan vara både högre eller lägre än tillgångens avkastning. Då kommer trusteesn kapital antingen att öka eller minska beroende på skillnaden. En kapitalisering av värdet av utbetalningen kan således leda till både ett högre eller lägre värde än tillgångarnas verkliga värde. Vilket värde skall förmögenhetsbeskattas? Det är uppenbart att inte båda värdena kan beskattas. Å andra sidan kan en stor förmögenhet finnas i trusten, och endast en mindre livränta betalas.

Saken kompliceras ytterligare av, att 8 § 5. har karaktär av *generalklausul* mot skatteflykt. Det skall därvid beaktas "risken" att tillgångarna i framtiden kommer att komma i en persons hand. Förutom detta stadgande finns också den vanliga skatteflyktslagen.

En bedömning skall göras, huruvida förmånstagaren "skäligen" kan anses som ägare till trustens tillgångar. Om så är fallet, torde staten (och möjligen domstolarna) verka för att individen skall belastas med förmögenhetsskatt på det *högsta* av dessa belopp. Å andra sidan borde från ett *rättssäkerhetsperspektiv* en *lex specialis* som 3 § 9. anses uttömmande reglera hur avkastningen skall behandlas avseende förmögenhetsskatt.

En ytterligare aspekt är, att oavsett utgången i en eventuell process om hur stor förmögenhetsskatt som skall drabba den individ som åtnjuter en dylik avkastning, kommer staten att *tillse*, att förmögenhetsskatt skall uttagas på ett sådant sätt, att individen inte kan undvika den högre beskattningen. Om således en relativt låg livränta betalas ut, vars kapitaliserade värde kraftigt understiger de tillgångar som finns i trusten, och domstolen anser detta lägre kapitaliserade värde böra ligga till grund för förmögenhetsbeskattningen, kommer staten förmodligen att anse sig förorättad. Därför finns en tämligen

²⁷⁹ RÅ 1947 ref. 18 samt RÅ 1949 ref. 35, RÅ 1960 fi. 416, RÅ 1965 fi. 585, 1308, RÅ 1966 fi. 326 och RÅ 1963 fi. 121.

²⁸⁰ Prop. 1996/97:117 s. 89.

stor risk, att staten kommer att genom ny lagstiftning ändra spelreglerna, om dessa spelregler inte leder till ett för staten gynnsamt resultat.

Vad händer slutligen, om individen anställs av trusten, eller dess bolag, och sedan erhåller en hög årlig ersättning efter sin avgång? Detta sker då i syfte att omfattas av undantaget FSL 3 § 9 b) för utbetalning p. g. a. tidigare anställning. Här är fråga om en tydligare regelkonkurrens, där tillämpningen av stadgandet om skattefrihet för förmögensvärdet av lön leder till att förmögensbeskattning inte skall ske. Individen kunde då årligen erhålla en hög ersättning, som visserligen beskattas med inalles 70 % marginalskatt²⁸¹, men som i vart fall möjliggör för honom att åtnjuta en stor personlig konsumtion samtidigt som trustens förmögenhet gör inkomsten tryggare än om individen haft anställning i ett företag, som riskerar att inte kunna betala ut ersättningen i framtiden. Individen har då både tryggheten av en stor förmögenhet samtidigt som han kan åtnjuta en visserligen hårt beskuren, men dock säker avkastning. Inte heller kommer trustens förmögenhet att decimeras genom arvsbeskattning; arvingen kan ju också anställas av trusten och få en livsvarig avgångsersättning. Det är heller ingenting som säger att särskilt stor del av förmögenhetens avkastning verkligen behöver betalas ut. Resten kan fonderas.

Således skulle individen komma att bevara och förmera familjens förmögenhet mätt som köpkraft utan att ta någon affärsmässig risk som ett företag innebär. I detta fall ligger det i farans riktning att domstolen kommer att begagna sig av någon form av genomsyn för att ändå anse individen som ägare till förmögenheten. Kombinationen säker avkastning (precis som vore fallet med räntebärande tillgångar) utan förmögensbeskattning går emot statens ambitioner på detta område (se vidare 20.2.9) om att en förmögenhet *skall* urholkas med åren av fördelningspolitiska skäl. Denna princip är tämligen djupt rotad och genomsyrar praxis och förarbeten.²⁸² Den följer också av beräkningar av effektiv beskattning av familjestiftelse.

De regler som kan bli tillämpliga för detta är genomsyn enligt allmän praxis, FSL 8 § 5. eller skatteflyktslagen.

Som visas i det ekonomiska resonemanget (se 20.2.9, 20.2.2) är syftet med förmögensbeskattning ju bl. a. att förhindra eller åtminstone försvåra individens ackumulation av förmögenhet. Det är också något lättare att motivera en sådan utgång i ett skattemål, eftersom förfarandet med anställning innebär ett aktivt kringgående av förmögensbeskattningen. Det kan också anses som en omväg enligt skatteflyktslagen 4 §.

Det går att skönja en klar kontinuitet åtminstone under efterkrigstiden. I äldre rättspraxis finner man samma resonemang som gäller idag. På den tiden var emellertid den totala skattebelastningen lägre. Äldre praxis:

I RÅ 1942 ref. 21 hade en änka till en amerikansk medborgare bosatt i US erhållit livsvarig rätt till avkastningen av medel i en trust uteslutande för hennes underhåll och försörjning. Utbetalning skulle endast kunna ske för hennes enskilda bruk och mot hennes eget kvitto.

Härvid var trusten att jämföra med sådan gåva som enligt särskilt villkor inte får tas i anspråk av gåvotagarens borgenärer UB 5:5)

²⁸¹ Egenavgifter skall betalas vid arbete (se 19.5.3).

²⁸² Prop 1996/97:117 s. 70 och s. 74.

Hon skulle inte kunna sälja, överlåta, inteckna, pantsätta eller i förväg disponera över inkomsten och utbetalningar skulle inte få användas för någon av hennes skulder eller förbindelser vid något tillfälle. RegR fann, att endast ett kapitaliserat värde av avkastningen skulle upptagas till förmögenhetsbeskattning, ej trustförmögenheten som sådan. Äganderätten tillkom inte någon här i riket bosatt.

I RÅ 1952 ref. 16 ansågs rätten till att uppbära räntan av ett kapital, oaktat rätten upphörde vid omgifte, medföra att räntetagaren skulle likställas med ägare i förmögenhetsskatteberäkningen istället för att, som han yrkat, kapitalisering av livräntan skolat ske.

I rättsfallet framgår inte närmare vilka domskäl RegR haft.

I RÅ 1957 Fi. 1096 hade en svensk medborgare bosatt i Sverige genom testamente tillagts rätten att ur en amerikansk trust uppbära nettoavkastningen av viss egendom. Efter hennes död skulle kapitalet tillfalla hennes bröstarvingar. RegR yttrade, att äganderätten icke tillkomme någon här i riket bosatt, varför förmögenhetsvärdet skulle vara kapitaliseringen av avkastningen, ej det underliggande kapitalet.

Det enda som tycks skilja de tre ovanstående rättsfallen åt, är, att RÅ 1952 ref. 13 avser ett kapital i Sverige, medan de övriga två avser trustkapital i US.

I RÅ 1939 ref. 3 framgår bl. a. att *kapitalisering* skulle ske efter avkastningshavarens andel i avkastningsstiftelsens totala förmögenhet (jfr nedan)

I RÅ 1960 fi. 416 ansågs person som erhållit *livsvarig rätt* till avkastning å aktier, vilka efter henne frånfälle skulle tillfalla annan, anses kapitaliseras efter avkastningen. Avkastningen var 3344 kr per år och skulle *kapitaliseras* till 25 gånger detta värde, alltså 83.600 kr. En kapitalisering med 25 gånger motsvarar en avkastning på 4 %.

Tydligen var aktiernas ”verkliga” värde högre än 83.600 kr.

Det ansågs inte ha visats, att sådana omständigheter förelåg, som skulle medföra att hon skulle anses som ägare till aktierna enbart p. g. a. att hon erhöll avkastning under sin livstid (enligt äldre kunglig förordning om statlig förmögenhetsskatt 7 § f).

Rättsfallet visar egentligen bara, att livsvarig avkastning skulle kapitaliseras som om den vore 4 %. Eftersom ränteläget och inflationen idag är så lågt, är en avkastning om 4 % ganska hög i förhållande till verklig avkastning. Samma utgång hade fallet RÅ 1960 fi. 585, där det dessutom angavs, att det inte ansågs som sannolikt

att fondkapitalet eller dess värde och rätten till avkastningen därav i framtiden komma att åter förenas hos Wilkens eller honom närmstående person.

I RÅ 1965 fi. 1308 ansåg likaledes RegR att en släktgård, till vilken nyttjanderätt upplåtits å en person under dennes livstid, skulle i förmögenhetsskattehänseende värderas till kapitaliserat värde av nyttjanderätten.

Eftersom på denna tid skattefrågor var *beloppsprocess*, d. v. s. att taxerad förmögenhetsskatt gällde beloppets storlek och inte förefintlighet av vissa rättsfakta, är jämförelsen något osäker. I detta fall blev det kapitaliserade värdet i alla händelser inte lägre än marknadsvärdet av släkteegendomen.

I RÅ 1963 fi. 121. ansågs arrendeavgift ett för allt på 49 år medföra att arrendatorn likställdes med ägare till den arrenderade egendomen.

En *arrendator* på lång tid likställs alltså med ägare. Fallet har endast begränsat bärlighet för dagens förhållanden, men tyder ändå på, att det ställs höga krav för att likställa någon med ägare till egendom.

Eftersom stadgandet i FSL 8 § 5. har överförts nästan oförändrat sedan 1960-t har denna praxis alltjämt en viss relevans. De ekonomiska förhållandena idag skiljer sig dock väsentligt från vad som då rådde. Avkastningen av aktier räknat som andel av deras börskurs (*direktavkastningen*) är idag, med de höga värderingar som råder å börsen samt med den lägre räntan, väsentligt lägre än 4 %. Direktavkastningen har numera mindre betydelse än värdetillväxten, och utgör kanske 1–2 % av aktiens marknadsvärde. Därmed kommer förmögenhetsskatten att träffa mycket hårdare för de aktier som förmögenhetsbeskattas och mestadels tillsammans med den vanliga skatten å utdelningen att väsentligt överstiga ägarens skatteförmåga för större förmögenheter.

Till detta kommer, att idag internationell skatteplanering angrips.²⁸³ Det är rimligt att tänka sig, att tidsandan inverkar på den rättsliga bedömningen av skattefrågor.²⁸⁴

I RÅ 1988 not 56 (FB) avvisat av RegR kan skönjas hur domstolen kan tänkas resonera i modern tid RegR avvisade ansökan om FB p. g. a. Bristande underlag. Rättsfallet avser förhållandena före skattereformen 1990. Notera att det här rör sig om en *absolut* rätt till avkastning.

Besvär av X, över ett förhandsbesked ang. inkomst- och förmögenhetsskatt. X, född år 1971, frågade i en ansökan om förhandsbesked bl a hur utdelning från en i US bildad stiftelse (trust) skulle beskattas om han bosatte sig i Sverige. Riksskatteverkets nämnd för rättsärenden (1987-06-09): Beskattning för inkomst av X aktualiseras först i och med att han erhåller utbetalningar från trusten. Mottagna belopp skall i första hand anses avse avkastning och i andra hand - när behållen avkastning inte finns - det i trusten avsatta kapitalet. Belopp som skall anses avse avkastning utgör intäkt av kapital. Belopp som skall anses avse avsatt kapital är skattefritt. - X skall vid förmögenhetstaxeringen som tillgång ta upp rätten att erhålla avkastningen av det i trusten avsatta kapitalet. Kapitalvärdet av denna rätt skall uppskattas med utgångspunkt i det belopp som skall anses avse avkastning som X erhållit under beskattningsåret. - Motivering. Enligt kommunalskattelagen (38 § 1 mom första stycket jämfört med punkt 5 av anvisningarna till paragrafen) utgör utdelning från utländska bolag och andra här i riket inte hemmahörande juridiska personer intäkt av kapital. Fråga uppkommer huruvida bedömningen av om en utländsk rättsbildning utgör en juridisk person eller ej skall ske enligt svensk rätt eller det andra landets rätt. Frågan synes inte ha avgjorts i praxis. Nämnden finner övervägande skäl tala för att bedömningen bör ske enligt svensk rätt på grundval av rättsbildningens faktiska rättsliga handlingsförmåga m m enligt hemlandets

²⁸³ Se t. ex. Leif Pagrotskys uttalande TT Nyhetsbanken 7 dec. 2001, *RSV:s Paradisprojekt* (!) *RSV Info Utland* n:r 2 2000. www.rsv.se, finansminister Bo Ringholm <http://www.-riksdagen.se/debatt/0001/prot/57/sam/57sam.asp>.

²⁸⁴ I ett historiskt perspektiv har varje tid sett sina särskilda rättsliga frågor bli föremål för ökad uppmärksamhet. Under 1600-talet var det fråga om häxprocesser. Religiösa frågor har fram till 1900-talet alltid varit föremål för tvister i domstol och vissa yttranden bestraffats, medan frågor om yttrandefrihet m. m. idag främst gäller *hets mot folkgrupp*. Religionen är knappast aktuell idag, men har ersatts av processer om narkotika (vilket inte alls var aktuellt på före 1900-talet). *Skattefrågor* har väl alltid stor aktualitet, men särskilt på senare år går det att skönja en hårdare attityd från både skatteplanerande individer och högskattestater för internationella transaktioner. OECD och EU söker använda alltmera långtgående metoder för att värna om beskattningsunderlag samt avskräcka från skatteplanering över huvud taget (se 11.2, 11.3).

rätt. - Vid bedömning av trusten i enlighet härmed finner nämnden att den företer påtagliga likheter med en svensk stiftelse (familjestiftelse). Trusten skall således anses utgöra en utländsk juridisk person. Belopp som X erhåller från trusten utgör därför intäkt av kapital för honom i den mån de avser avkastning på det i trusten avsatta kapitalet. I den mån ett belopp tar själva kapitalet i anspråk kan det inte anses som utdelning och är därför skattefritt. Ett belopp får i första hand anses avse behållen avkastning i trusten, om sådan finns. - Eftersom äganderätten till det i trusten avsatta kapitalet inte tillkommer något rättssubjekt i Sverige skall X enligt grunderna för bestämmelserna i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt inte likställas med en ägare till egendomen. Som förmögenhetstillgång skall han i stället ta upp rätten att erhålla avkastningen av det i trusten avsatta kapitalet, varvid kapitalvärdet skall uppskattas på det sätt som anges i förhandsbeskedet (jfr RÅ 1942 ref 21 och RÅ 1953 ref 31).

RegR avvisade sedan förhandsbeskedet p. g. a bristande underlag.

JustR von Bahr, Baekkevold och Hellner var skiljaktiga. von Bahr och Baekkevold: Betalningarna från trusten till X skulle anses komma från utländsk juridisk person enligt äldre skatterätt och därför vara inkomst av kapital. Trusten skulle förmögenhetsbeskattas efter ett kapitaliserat värde av den avkastning som tillfaller X.

Det kan diskuteras hur *kapitalisering* av avkastning skall ske. Om avkastningen är beroende av de i trusten underliggande tillgångarnas avkastning, och denna varierar över tiden, finns det många sätt att göra en kapitalisering. Avgörande för det kapitalvärde som åsätts är främst risken för att avkastningen minskar. Det är oklart om värderingen skall ske enligt någon *försiktighetsprincip*. I skatterätten i allmänhet och vid felpreisregler i synnerhet skall någon försiktig värdering *inte* göras. I gåvoskatterätten får en försiktig värdering däremot ske. Anledningen till att försiktighet inte tillåts vid felpreisregler är, att detta skulle kunna utnyttjas för skatteplanering. En aldrig så liten försiktighet kan ju medföra att mycket stora belopp kan överföras till icke marknadsmässigt pris. Således räcker en försiktighetsmarginal om 10 % för att föra över 100.000 kr vid köp av tillgångar värda 1 Mkr för det försiktiga priset 900.000. Detta kunde göras hur många gånger som helst, och obegränsade belopp överföras.

För förmögenhetsbeskattningen gör sig dessa effekter inte gällande på samma sätt. De värderingsregler i övrigt av livränta m. m. som används utgår dessutom från fasta räntenivåer om 5 %. Beroende på gällande räntenivå kommer värderingen att sakna anknytning till den faktiska avkastning som tillgångarna genererar, och vilken skall bära förmögenhetsskatten. Vid dagens låga räntenivå kan beskattningen komma att överstiga avkastningen på tillgångarna.

19.2.3.2 Diskretionär trust

En diskretionär trust ger inte förmånstagaren någon absolut rätt till viss utdelning. Av nedanstående framgår att det inte är rimligt att förmögenhetsbeskatta individen på grundval av utdelning från en sådan trust (FSL 8 § 5.).

I RÅ 1999 not 20 hade SRN i FB avgjort, att förmånstagare till en diskretionär trust på Isle of Man inte var skyldig att betala förmögenhetsskatt. För att en förmånstagare skall förmögenhetsbeskattas skall han ha

i stiftelseförordnandet eller genom beslut av den som är behörig att bestämma över stiftelseförmögenhetens användning, tillförsäkrats rätt till avkastningen under viss tid.

Stiftelsen skall således vara rättsligt förpliktad att verkställa utbetalningen till förmånstagaren [för att han skall kunna förmögenhetsgeskattas].

RegR avvisade emellertid förhandsbeskedet med följande motivering:

Handlingarna i målet ger inte klart besked i frågan om vilka möjligheter A har att själv eller genom protectorn förfoga över eller kontrollera de tillgångar som förs över till trusten. Närmare upplysningar saknas också om protectorns person och utformningen av protectorns uppdrag. - Mot bakgrund av här nämnda grundläggande oklarheter finner Regeringsrätten att förhandsbesked inte borde ha lämnats. Skatterättsnämndens förhandsbesked skall därför undanröjas.

Det synes här som om RegR inte vågar befatta sig med trusten. Kanske beror det på att RegR inte vill ge utrymme för skatteplanering utan avskräcka människorna genom att skapa osäkerhet, snarare än att RegR inte har tillräcklig information för att fälla dom. Sammantaget verkar det inte som om en förmånstagare till en diskretionär trust *prima facie* kan förmögenhetsbeskattas för trustens tillgångar. Ju mindre rättigheter han har, och ju större frihet trustee har, desto svagare skäl för förmögenhetsskatt.

En fråga som aktualiseras när trusten har *flera* förmånstagare är vilken förmögenhet *var och en* bör förmögenhetsbeskattas för. Av rättsfallet RÅ 1939 ref. 3 samt av allmänna principer framgår, att resp. förmånstagers *andel* i trustens avkastning skall avgöra hur stor del av förmögenheten som anses tillhöra honom. Detta är ett mindre problem, när avkastningen är fixerad och bestämd till en viss person. För det fall flera förmånstagare finns och trustee har diskretionär rätt att dela ut medel till vem han vill, blir det genast svårare att fördela andelarna.

En *in absurdum*-motbevisning²⁸⁵ mot att beskatta förmånstagare med en diskretionär rätt till utbetalning från trusten är följande: Antag att trustee har att *diskretionärt* göra utbetalningar till ett antal förmånstagare. Var och en av dessa har då ett *slags rätt* till avkastningen av trustens tillgångar, men det går inte att säga *hur stor* vars och ens rätt är. Om var och en har rätt till avkastningen, skulle han då anses som ägare till tillgångarna och förmögenhetsbeskattas för dessa. Men detta skulle innebära, att tillgångarna förmögenhetsbeskattades flera gånger och strider mot allmänna principer samt FSL 8 § 2 st.. Det går heller inte att säga att de skall dela tillgångarnas förmögenhetsvärde *lika*, ty deras rätt är ju ännu inte bestämd. En av dem kanske aldrig får några utdelningar. Å andra sidan skulle detta problem bara uppkomma om antalet förmånstagare som samtidigt har rätt till avkastning är *två eller fler*. Om det finns ett stort antal *potentiella* förmånstagare ter det sig ännu orimligare att beskatta dem alla eller ens låta dem dela på skatten. Vem skulle väljas ut? Tillgångar i en diskretionär trust skulle förmögenhetsbeskattas för en förmånstagare (IL 8 § 5.), men inte för två eller flera, vilket också är orimligt.

Av detta följer att det *logiskt* sett är omöjligt att förmögenhetsbeskatta ett så osäkert kapitaliserat värde. *Teleologiska* skäl talar å andra sidan för att domstolen söker finna utvägar att kunna förmögenhetsbeskatta tillgångarna

²⁸⁵ Bevisning *in absurdum* går ut på att visa att negationen till det som skall bevisas är orimlig. Om påståendet kan vara antingen sant eller falskt, måste det vara sant om motsatsen är absurd.

på något sätt. Utgångspunkten för RegR tycks många gånger vara, att det är *fel* att en individ helt undgår en skatt (jfr 5). Så är helt uppenbart fallet i RegR:s dom 30 mars 2000 där det var svårt finna *rationella* argument för att beskatta individen. RegR synes redan från början ha *bestämt sig* för att beskattning skulle ske någonstans, och i detta fall valdes att på tvivelaktiga grunder beskatta den anställde för en tillgång som han inte alls förfogade över. Av bl. a. detta skäl kan det förväntas, att domstolen inte tar någon hänsyn till förmånstagarnas *faktiska* skatteförmåga vid kapitalisering av ett värde av avkastning. Det synes viktigare att hävda *beskattningsrätten*. Om det finns ett stort antal förmånstagare *kan* RegR ändå inte rimligen peka ut någon enskild person enligt IL 8 § 5 p. Det vore som att säga, att en person skall beskattas för att han *kan* komma att bli anställd av en viss arbetsgivare.

Det är möjligt att graden av frihet för trusteesn att efter gottfinnande fördela medel till förmånstagare är avgörande. Det kan urskiljas en glidande skala för hur en diskretionär trust skall bedömas: Om förmånstagaren har en mycket liten eller ingen möjlighet att erhålla avkastning, nu eller i framtiden, bör något förmögenhetsvärde ej åsättas. Detta kan också bero på i vad mån trusteesn skall eller bör följa instruktioner från en viss person. Antag emellertid, att den person som genom informella instruktioner styr trusteesn handlande inte är bosatt i Sverige, medan förmånstagaren är det. Skall intressegemenskap mellan den svenske förmånstagaren och den utländske kontrollpersonen i så fall konstitueras ett rättsfaktum, som talar för förmögenhetsbeskattning? Kan varje informell kontakt åberopas av staten för att motivera skattskyldighet?

Om förmånstagaren materiellt sett i praktiken kan vara *säker* på att erhålla förmåner, kan domstolen använda det som argument för att behandla avkastningen som en rätt enligt FSL 8 §. Däremellan är det oklart vad som kan tänkas bli utgången av ett rättsfall. Det står klart, att *förmånstagaren* har ett *intresse* av att avkastningen skall behandlas som så osäker, att något förmögenhetsvärde ej skall åsättas. Samtidigt är det ju meningslöst att ha en trust som han inte någonsin *kan* få någon glädje av. Åsättande av ett förmögenhetsvärde innebär slutligen ekonomiskt sett, att individen troligen kommer att beskattas med högre belopp än själva avkastningen i form av förmögenhetsskatt och skatt på avkastningen (se 20.2.2, 20.2.9). I värsta fall kan han tvingas i konkurs med skatteskulder som stiger hela hans liv enbart p. g. a. att han är förmånstagare till en trust, om han kvarstannar i Sverige.²⁸⁶ Ovanstående resonemang gäller om tillgångarna är förmögenhetsskattepliktiga; så är ej fallet för onoterade aktier m. m.

19.2.3.3 *Genomsyn*²⁸⁷

Ovanstående resonemang har förutsatt att individen skall *likställas* med ägare enligt FSL 8 §, efter *genomsyn* enligt allmänna grunder eller enligt skatteflyktlagen, och bli förmögenhetsskattskyldig. Det har då inte heller tagits någon hänsyn till hur de förmögenhetsskattepliktiga tillgångarna ham

²⁸⁶ Skatteskulderna kan dock dras av mot hans skattepliktiga förmögenhet (!). Då behöver någon förmögenhetsskatt inte betalas, när skulderna är lika stora som stiftelsens tillgångar.

²⁸⁷ Med *genomsyn* avses här *genomsyn* både enligt *allmän praxis*, enligt FSL 8 § och *skatteflyktlagen*.

nat i trusten. Dessa kan lika gärna ha överförts från ett subjekt som inte har minsta anknytning till individen (även om det är osannolikt att tillgångarna överförts då varje anknytning saknas) som av individen själv, eller denne närstående. Analysen av förmögenhetsskatteplikten är alltså *statisk*, och tar inte hänsyn till andra förhållanden. Likställandet innebär emellertid inte, att han *blir* ägare, varken civilrättsligt eller skatterättsligt.

Svensk rätt har en viss aversion mot s. k. begreppsjurisprudens. Det betyder, att mindre hänsyn skall tas till en rättshandlings rubricering än till dess materiella innebörd. Det är också rimligt att bedöma förmögenhetsskatteplikten utifrån ett *dynamiskt* perspektiv, d. v. s. taga hänsyn till de omständigheter som lett fram till egendomens placering i trusten. Som följer av de äldre rättsfallen ovan (se 19.2.3) tas också hänsyn till huruvida tillgångarna *i framtiden* sannolikt kan komma att hamna i individens hand. Om detta kan befaras, talar det för att individen skall likställas med ägare.

Individen kan också enligt skatterätten *klassificeras* som verklig ägare till trustens tillgångar. Han kan i *civilrättsligt* hänseende i materiellt hänseende anses som ägare enligt svensk rätt, under det att rätten i trustens hemland inte anser honom som ägare. Om förmånstagaren har en rätt att återkalla trusten (*revocable trust*) och föra egendomen till sig själv (och bli ägare) kan det sägas, att han i *materiellt* hänseende redan nu *är* ägare civilrättsligt. Om han har mycket stark kontroll över tillgångarnas användning, och när som helst kan överföra tillgångarna till sig själv eller använda dem på ett sätt, som i praktiken innebär, att han utövar alla en ägares rättigheter, kan han i Sverige också civilrättsligt *vara* ägare. Om således förmånstagaren har tillgångarna i sin hand, t. ex. genom besittning eller registrering i hans namn, utnyttjar dessa till privat bruk, eller har fullmakt att göra uttag av tillgångar från trusten *blir* han ägare enligt civilrätten. Möjligheten att anse honom som ägare ökar ytterligare, om han dessutom är stiftare. Han kan då anses som ägare inte bara på ovanstående grunder, utan även genom att han aldrig anses ha *upphört* att vara ägare.

Det sakas särskild reglering av ägande i civilrätten. Enligt stiftelselagen, som åtminstone i detta avseende kan användas för analogier, kan den som inte har avhånt sig rådigheten över tillgångar inte ha uppnått bildandet av en giltig stiftelse (se 15.2) Med civilrätt avses här alla rättsregler som inte hör till skatterätten. Civilrätt omfattar således både förmögenhetsrätt och sakrätt. I alla dessa rättsområden kan individen antingen anses som ägare eller inte; därmed inte sagt, att rättsområdena saknar inflytande på varandra.

Civilrätten är i och för sig inte bindande för *skatterätten*. Det har ansetts, att det skulle leda till märkliga följder, om varje civilrättslig klassificering skulle följas i skatterätten. Det finns också åtskilliga uttryckliga stadganden, som bryter igenom den civilrättsliga bedömningen i skatterättsliga bedömningar.²⁸⁸ I civilrätten kan det dessutom finnas ett intresse hos individen av att anses som ägare till egendom för att ha någon glädje av den, medan det i skatterätten vanligen föreligger ett motsatt intresse, för att minska skatten.

²⁸⁸ T. ex. AGL 37 § 1 mom., IL 23 kap. (underprisöverlåtelse), 35 kap. (koncernbidrag), IL 44:23 ("verkliga" kapitalförluster), IL 60:2.

Genomsyn innebär, att *skatterätten* omklassificerar rättshandlingar när skatten skall fastställas. Där tas hänsyn till den verkliga, *materiella* innebörden av en serie rättshandlingar, oavsett deras juridiska klassificering av parterna. Det finns åtskilliga rättsfall som innebär *genomsyn*.²⁸⁹ Det kan diskuteras, huruvida dessa omklassificeringar har gjorts efter skatterättsliga hänsyn eller bara varit allmänna omklassificeringar p. g. a. diskrepans mellan parternas klassificering och den materiella innebörden. Mycket talar för att klassificeringen inte behöver vara skatterättslig.²⁹⁰ Eftersom statens syfte är att öka sina skatteintäkter kan misstanken dock inte slutligt vederläggas.

Vad avser trustar föreligger SRN:s förhandsbesked 26 april 2000 (som inte överklagades av RSV) i vilket obiter sägs, att tillgångar i en trust, där förmånstagaren/stiftaren hade kontroll över förvaltningen och rätt att återta medlen, skulle förmögenhetsbeskattas hos individen.

Bortsett från tiden 1993–juli 1995, då lagen var avskaffad, finns det också en uttrycklig möjlighet att omklassificera rättshandlingar skatterättsligt för att förhindra skatteplanering²⁹¹ enligt den allmänna *skatteflyktlagen* (SkfL). Den är tillämplig för inkomstskatt (d. v. s. IL, begränsningslagen m. m.) och förmögenhetsskatt (FSL). Den är *inte* tillämplig på arvs- och gåvoskatt (AGL). Enligt IL 8:2 är IL inte tillämplig samtidigt som AGL är det. I praktiken finns flera stadganden som tar sikte på rättshandlingar, som helt eller delvis innefattar arv eller gåva t. ex. uttagsbeskattning, underprisöverlåtelser m. m. Gåvoskatten är således i praktiken sammanflätad med annan skattelag.

Skatteflyktlagen är omtvistad. Anledningen till detta är att den är *oförutsägbar, oklar* och medför tveksamheter ur *rättsäkerhetshänseende*. Det beror att den är en *generalklausul* och för att en sådan skall vara effektiv måste alltid bedömningar göras enligt bedömarens eget skön.²⁹² Det skulle motverka dess eget syfte, om ett av staten icke önskvärt beteende (skatteplanering) på förhand säkert skulle kunna förutsägas inte omfattas av lagen. Oklarheten är alltså en del i statens strategi att avskräcka individen från skatteplanering.

Enligt 2 § gäller följande rekvisit

Vid taxeringen skall hänsyn ej tas till rättshandling, om

1. rättshandlingen, ensam eller tillsammans med annan rättshandling, ingår i ett förfarande som medför en väsentlig skatteförmån för den skattskyldige,

Det framgår inte vilken beskattning som den förmånliga beskattningen skall jämföras med, för att avgöra om skillnaden är väsentlig. Bedömningen skall

²⁸⁹ Se Lodin s. 553: RÅ 1990 ref. 101, RÅ 1994 ref. 56, RÅ 1994 ref. 486, RÅ 1995 ref. 56, RÅ 1993 ref. 86, RÅ 1994 ref. 52 I–II (Capinova), RÅ 1995 ref. 32–35, RÅ 1987 ref. 78, RÅ 1989 ref. 127, RÅ 1986 ref. 51, RÅ 1989 ref. 62 (Sale-and-leaseback).

²⁹⁰ Lodin 1999, s. 553.

²⁹¹ Beteckningen skatteflykt har en viss värdeladdning som gör att jag omklassificerar den till min egen beteckning skatteplanering, som den definieras ovan (6.2)

²⁹² Jfr generalklausulen i AvtL 36 §.

i första hand grundas på en bedömning av aktuella förhållanden.²⁹³

Å andra sidan uttalar DepCh för tillämpligheten att

klargörs [det] enligt min mening att förfarandet inte behöver leda till lägre skatt det aktuella beskattningsåret.

Var det inte lägre skatt det året som avsågs? Vad händer om skatten under följande år beror på individens handlingar senare i tiden? Det är tveksamt om detta synsätt är förenligt med principen om beskattningsårets slutenhet. Inte heller framgår hur stor förmånen skall vara, varken relativt eller i absoluta tal. I prop. s. 27 framgår också, att även anhörigs skatteförmån kan beaktas, liksom att det räcker att rättshandlingen företas av annan än individen i vissa fall.²⁹⁴ En förmån för ett närstående bolag skall dock inte beaktas.²⁹⁵

2. den skattskyldige direkt eller indirekt medverkat i rättshandlingen eller rättshandlingarna,(2)

Ren passivitet kan inte anses vara någon rättshandling. Frågan är om ett letter of wish innebär att individen har indirekt medverkat i trusteeens rättshandling. Trusteen behöver ju inte vara förpliktad att följa individens önskemål, utan beslutar själv. Det får nog antas, att en bedömning skall göras i det enskilda fallet. Eftersom inställningen till skatteparadis är något kritisk, finns det skäl till att förvänta sig att bedömningen inte blir generös mot individen.

3. skatteförmånen med hänsyn till omständigheterna kan antas ha utgjort det övervägande skälet för förfarandet, och

4. en taxering på grundval av förfarandet skulle strida mot lagstiftningens syfte som det framgår av skattebestämmelsernas allmänna utformning och de bestämmelser som är direkt tillämpliga eller har kringgått genom förfarandet. Lag 1997:777.

Lagstiftningens syfte är i grunden att staten skall kunna överföra tillgångar från individen till sig själv. Det framgår av nästan alla skattelag, och helt klart enligt dess allmänna utformning.

Taxeringsbeslutet skall fattas enligt 3 §.

Om 2 § tillämpas skall taxeringsbeslut fattas som om rättshandlingen inte hade företagits. Framstår förfarandet med hänsyn till det ekonomiska resultatet – bortsett från skatteförmånen – som en omväg i förhållande till det närmast till hands liggande förfarandet, skall taxeringsbeslutet i stället fattas som om den skattskyldighet hade valt det förfarandet. Om de nu angivna grunderna för taxeringsbeslutet inte kan tillämpas eller skulle leda till oskäligt resultat, skall underlaget för att ta ut skatt uppskattas till skäligt belopp.

Det kan diskuteras huruvida förekomsten av särskilt stadgande i annan författning som reglerar en viss situation skall utgöra *lex specialis* i förhållande till och prekludera skatteflyktslagen. Sådana stadganden finns i IL för utomstående ägare i *fåmansbolag* (IL 57:5 1 st.), ”verkliga” förluster i

²⁹³ Prop 1980/81:17 s. 28, prop. 1996/97:170 s. 41.

²⁹⁴ Att intolka något som inte alls framgår av lagtexten är tveksamt enligt *legalitetsprincipen*. Det skall dock hållas i minnet att vid tiden för propositionens avfattande det rådde ett annat politiskt klimat än idag.

²⁹⁵ RÅ 1990 ref. 11.

kapital (IL 44:23–25), *avdragsförbud* enl. IL (IL 9 kap.), *uttagsbeskattning* (IL 22:7), *armlängdsprincipen* (internationell uttagsbeskattning) (14:19).

Enligt sin lydelse gäller skatteflyktslagen tveklöst i dessa sammanhang (Skatteflyktslagen 1 §) Å andra sidan skall tas hänsyn till om ett förfarande strider mot ett visst stadgandes syfte som det framgår av [...] de bestämmelser som är direkt tillämpliga eller har kringgåts genom förfarandet (SkFL 2 § 2.).

Enl. RÅ 1994 ref. 56 har det också betydelse, att lagstiftaren *inte ingripit* mot ett förhållande genom ny lagstiftning. Därigenom skulle en *färsk* lagstiftning kunna anses ha kringgåts, medan en gammal lagstiftning har accepterats genom lagstiftarens *passivitet*. Vad som närmare avses kan ingen människa avgöra genom en tolkning av enbart denna text. Därför måste individen i sin strategi räkna med, att skatteflyktslagen alltid kan bli tillämplig i alla situationer.²⁹⁶ En offshoretrust är utsatt genom att den skapar misstankar hos svenska myndigheter. Samtidigt är det svårt att tänka sig att med stöd av Skatteflyktslagen trusten kan erkännas under flera år. Även om skatteflyktslagen tillämpas på själva överföringen till trusten kan ju staten inte i längden hävda att tillgångarna skall anses ägas av individen när i själva verket trustee äger och bestämmer över desamma. Så stor diskrepans mellan verkligheten och den skatterättsliga fiktiva bedömningen är inte trovärdig.²⁹⁷

19.2.3.4 Begränsning av förmögenhetsskatt

Enligt lag (1997:324) om begränsning av skatt skall ett s. k. spärrbelopp fastställas på 60 % av inkomsten hos individen (3 §). Om samtliga skatter inklusive förmögenhetsskatten överstiger 60 % av inkomsten skall de nedsättas till just 60 %. Dock får förmögenhetsbeskattningen inte vara lägre än skatt på hälften av förmögenheten ($1,5 \% / 2 = 0,75 \%$). Om således individen inte har några inkomster skall förmögenhetsskatt likväl betalas med 0,75 %. Detta strider i någon mening mot skatteförmågeprincipen, eftersom individen inte har någon inkomst att betala skatten med. Begränsningsregeln får också *marginaleffekter*, genom att varje inkomstökning i praktiken beskattas med minst 60 %, ty spärrbeloppet höjs ju med ökad inkomst.

²⁹⁶ Det är också något av dess syfte, att den som skatteplanerar aldrig skall kunna taga framgång för given (prop. 1996/97:170 s. 35:

I första hand torde lagstiftningen dock ha betydelse som ett avhållande medel mot skatteflyktstransaktioner. Även om det naturligtvis är omöjligt att i mätbara termer uppskatta lagstiftningens betydelse i preventivt hänseende är det uppenbart att en generalklausul fyller en mycket viktig funktion även i det avseendet.

Det är alltså lika mycket fråga att *avskräcka* individen från skatteplanering, som att *underkänna* densamma.

²⁹⁷ De rättsliga oklarheterna kan i vissa fall leda till att en strategi som innefattar att individen inte ger full information till staten kan vara bättre än en långdragen skatteprocess.

19.2.3.5 Värdering av tillgångar

Tillgångar värderas till marknadsvärdet (FSL 9 §), men aktier tas upp endast om de är *marknadsnoterade*²⁹⁸, vilket vanligen betyder notering på Stockholmsbörsens A-lista, NYSE e. d., men *inte* O-listan, IM eller NASDAQ (FSL 14 §). Fastighet tas upp till taxeringsvärdet (FSL 10 §). Enligt FSL 14 § gäller skatteplikt för kapitalplaceringar oaktat de görs i ett aktiebolag.

Dessa värderingsregler gäller även för tillgångar i trusten, i den mån de skall förmögenhetsbeskattas. Detta betyder, att riskfria räntebärande tillgångar alltid skall beskattas. Det är i linje med statens önskan att ingen individ skall få åtnjuta en riskfri avkastning utan att förmögenhetens värde i fasta priser skall urholkas (se 20.2.2)

19.3 Arvsskatt

Det förutsätts här, att förvärvet är *civilrättsligt* och *skatterättsligt* giltigt. Det innebär, att trusteen och inte någon annan anses som testamentstagare.

En trust kan inte dö.²⁹⁹ Om stiftaren avlider utlöser detta per se inte någon arvsbeskattning avseende trustens egendom. Trusten ger alltså ett utfall som åtminstone är förutsägbart vad gäller arvsskatten. Egendomen decimeras inte vid varje generationsskifte även om beskattningen av andra skäl kan vara ogynnsam för individen.

19.3.1 TRUSTEN ELLER TRUSTEEN

Eftersom trusteen juridiska status är något oklar enligt nedan, kan det vara lämpligt att egendomen istället testamenteras till ett av trusten ägt utländskt aktiebolag. Därmed säkerställs att arvsbeskattningen sker hos detta och inte senare hos förmånstagare. Beskattning sker visserligen enligt den sämsta skatteklassen, men genom testamente av onoterade aktier kan den åtminstone förutses.

Överhuvudtaget är det olämpligt att överföra egendom till en trust via testamente. Det är bättre att överföringen görs på annat sätt, t. ex. genom gåva.

Om nu ändå trusten tillförs egendom genom testamente gäller liknande förutsättningar som vid gåva. Dock skall delningsprincipen inte tillämpas vid överlåtelse till ett pris som ligger under marknadsvärdet.

Det är inte vanligt, att en trust upprättas genom testamente av svensk. Om så ändå sker gäller svenska civilrättsliga regler trots att en utländsk trustee är testamentstagare.

19.3.1.1 Skattskyldig egendom

Eftersom trusten inte är någon juridisk person kan trusteen att arvsbeskattas för egendom som han erhåller via arv eller testamente endast för trustens räkning. Han emottager ju egendomen inte som privatperson utan i sin egenkap av trustee. Här skall helt bortses från att trusteen är personligen arvsberättigad till arvlåtaren. I motsats till vad som gäller för gåva, kan det inte anses råda någon tvekan om beskattningen vid arv eller testamente.

²⁹⁸ Egentligen borde också O-listans aktier kallas marknadsnoterade, eftersom de förvisso utgör en marknad med noteringar. Av tradition anses de dock inte marknadsnoterade officiellt.

²⁹⁹ Se dock 9.2.9 om begränsad varaktighet.

Någon delningsprincip är inte aktuell utan den som emottager egendomen skall arvsbeskattas. Inte heller kan det råda identitet mellan testator och arvtagare.

Genom testamente kan individen stadga, att egendom skall tillfalla trustee och förvaltas som en trust. Sådan egendom skall arvsbeskattas i Sverige (AGL 4 § 1 st.). Den persons egendom, vilken vid sin död var bosatt eller stadigvarande vistades i Sverige, är skattepliktig. Även den persons egendom, som inte uppfyller detta krav, men är svensk medborgare eller gift med sådan, faller under en tioårig karantän från det att personen flyttade från Sverige.

Även vilken fysisk person som helst i hela världen är skattskyldig för vissa slag av egendom som har anknytning till Sverige (AGL 4 § 2 st.). Sådan egendom i Sverige

1. fast egendom, tomträtt och vattenfallsrätt
2. anläggnings- eller driftkapital hörande till svensk näringsverksamhet (förvärvsverksamhet)
3. bostadsrätt, andel i bostadsförening eller bostadsaktiebolag
4. rätt till royalty eller annan periodisk förmån från anläggnings- eller driftkapital i näringsverksamhet
5. svenska aktier, andelar i EF, bolag, aktiefonder, rederier men endast om de efterlämnas av svensk medborgare.

19.3.1.2 Tidpunkt för skattskyldighetens inträdande

Normalt inträder skattskyldighet vid testators död (AGL 5 §) I vissa fall kan skattskyldigheten *skjutas upp* (AGL 6–9 §§). Om en trust erhåller egendom så, att arvsskatt skall betalas först efter att testamentstagares död, innebär det, att en trustee skall beskattas när han avlider. Om då en annan trustee tar över förvaltningen, skulle alltså han beskattas. All denna beskattning skulle rimligtvis ske hos trustee för trustens räkning, inte för honom personligen, eftersom han inte själv ärver någon egendom eller någon rätt till avkastning.

Det är mycket tveksamt om Sverige i detta fall kan göra några anspråk på skatt från en utlänning. Om trustee dessutom är juridisk person kan den inte avlida. Frågan har inte prövats, eftersom testamenten av detta slag knappast finns i Sverige.

Det förekommer nog aldrig att en trustee till en offshore-trust är bosatt i Sverige.

Om så mot förmodan skulle ske måste en bedömning göras hurvida trustee i svensk mening är ägare till trustens tillgångar. Det ligger i trusteeskapets natur, att trustee inte besitter några av de rättigheter som karakteriserar ägande. Trustee förvaltar tillgångarna skilda från sin egen förmögenhetsmassa. Han har inte rätt att förfara annorlunda med dem än trustförordnandet medger. Inte heller kan han tillgodogöra sig tillgångarna för egen räkning.

Det finns en risk att han ur någon synpunkt kan anses som ägare till tillgångar om han har rätt till en avkastning som beror på tillgångarnas avkastning. Det borde emellertid närmast vara fråga om ett avtal om *bonus*. Han skulle då i Sverige beskattas för inkomst av tjänst liksom varje annan yrkesmässig anställd förvaltare.

19.3.2 STIFTARE

Det finns en möjlighet att en stiftare till en trust kan anses arvsskattskyldig i Sverige för egendom som trusten erhåller genom testamente. Om stiftaren anses som ägare till trustens tillgångar på någon grund, kommer nya tillgångar som tillförs trusten att anses som arvfallna direkt till honom istället för trusten.

Detta kallas *genomsyn* och innebär att från arvsskattesynpunkt det bortses från att en trustkonstruktion föreligger.

Rättsföljden blir att stiftaren allttjämt anses som ägare till tillgångarna. Arvsskatt tas ut enligt vanliga regler.

Skattskyldigheten inträder vid testators död (AGL 5 §). Det torde vara ovanligt att en trust erhåller egendom enligt testamente från annan än stiftaren. Det kan dock tänkas när det finns flera stiftare.

19.3.3 FÖRMÅNSTAGARE

Förmånstagare som skall anses ha erhållit egendom från stiftaren enligt arv eller testamente skall arvsbeskattas.

En *diskretionär* trust ger normalt inte förmånstagaren någon absolut rätt att erhålla viss egendom eller dess avkastning. Istället beskattas sådan avkastning som periodiskt understöd vid utbetalning. Trusteen är mottagare av egendomen, och skall arvsbeskattas för den. Sverige har dock inte jurisdiktion över trusteeen i ett skatteparadis varför det kan vara svårt att utkräva arvsskatten. Egendomen kan dock utmätas enligt allmänna utsökningsregler i UB, om den är belägen i Sverige.

En *fixed* trust ger förmånstagaren en absolut rätt att erhålla all avkastning, viss del av eller ett fast periodiskt belopp. I detta fall är det möjligt att argumentera för att förmånstagaren har erhållit en avkomsträtt som skall *kapitaliseras* vid beräkningen av arvsskatten (AGL 23 § D 2 st.) I de fall där avkastningens storlek inte är bestämd till sitt belopp kan egendomens avkastning *schablonberäknas* till 5 % av dess värde.³⁰⁰

Naturligare är dock att följa RÅ 1997 ref. 31 och anse avkastningen som periodiskt understöd. Egendomen och rätten till dess avkastning tillfaller ju trusten, som sedan vidareutdelar pengar till förmånstagaren. Så blir inte fallet om rätten till avkastningen överlåts direkt till förmånstagaren.

19.4 Gåvoskatt

Det förutsätts här, att förvärvet är skatterättsligt giltigt.³⁰¹ Det innebär, att trusteeen och inte någon annan anses som testamentstagare.

19.4.1 TRUSTEEN ELLER TRUSTEEN

Trusten själv utgör inte juridisk person, utan trusteeen emottager och äger tillgångarna. I civil law saknas trusteinstitutet. Det kan leda till att svensk rätt inte skiljer på trustee och trust, utan ser dessa som en enhet, närmast att jämföra med stiftelse. Det saknar betydelse så länge trusteeen inte kommer

³⁰⁰ Det betyder med dagens låga inflation vanligen att avkastningen överskattas och därmed skatten blir relativt hög.

³⁰¹ Skatterättslig giltighet kan föreligga även vid *civilrättslig ogiltighet* (NJA 1982 s. 493 I). Detta för att den skatterättsliga giltigheten inte skall kunna göras *beroende* av om t. ex. beskattning sker.

inom svensk jurisdiktion. Trusteen kan sägas emottaga gåvan för trustens räkning.

19.4.1.1 Återkallelig trust

Om trusten är *återkallelig* (revocable) betraktas individen alltså som ägare, och någon förmögenhetsöverföring har inte skett. Han kan inte ge en gåva till sig själv. När *identitet* råder mellan givare och mottagare skall gåvoskatt inte tas ut. Detta gäller t. ex. när en aktieägare överför egendom till sitt eget aktiebolag.

19.4.1.2 Gåvokriterierna

Villkoren för skattskyldighet för gåva är desamma som vid arvsskatt (AGL 38 §, 41 § 2 mom.)³⁰² Givare kan också vara svensk juridisk person. Som ytterligare villkor krävs, att gåvan fullbordats enligt allmänna regler.³⁰³ För att gåva skall föreligga krävs att givaren har en *gåvoavsikt* (animus donandi), och att en *förmögenhetsöverföring* sker. Frågan är då om individen kan skänka egendom till en trust så, att gåva anses föreligga. Individen har ju inte skänkt tillgångarna till sig själv om trusteen har diskretionär rätt att dela ut tillgångarna till olika förmånstagare. Så snart gåvoavsikten riktar sig till någon annan bör principen från NJA 1980 s. 624 I (Köhler) vara tillämplig. Så är ju också fallet med gåvor till familjestiftelser. Det står i alla händelser klart, att individen på detta sätt fränhänder sig egendom, så att han inte längre äger den om överföringen är sakrättsligt giltig. Om det sedan kallas gåva eller inte kanske är mindre viktigt. Individen synes göra bäst i att överföra tillgångar till trusten så, att varken inkomstskatt eller gåvoskatt aktualiseras. I så fall blir förefintligheten av gåva mera en teoretisk fråga utan praktisk betydelse.

Om en utländsk juridisk person ger en gåva till en utländsk trustee, skall svensk beskattning ej ske. Situationen liknar då än mer Köhler-målet. Förutsättningen är då att givaren inte anses vara identisk med trusten. Givaren kan också vara ett dotterbolag till svensk juridisk person utan att beskattas.

En sådan gåva kan möjligen behandlas som inkomst i svensks skatterätt (förtäckt utdelning).

Gåvoskatt kan *efterges* av regeringen. Det sker dock aldrig i praktiken.³⁰⁴

Om en svensk juridisk person ger en gåva av tillgångar till en trustee kan det leda till gåvobeskattnings (AGL 35 § 2.) Det krävs också att *gåvokriterierna* är uppfyllda. Gåvan skall vara *fullbordad* (AGL 36 §). För det fall den svenska juridiska personen gjort en överföring till trusten för att uppfylla *förpliktelser* i ett avtal, t. ex. för pensionsförsäkring till anställd³⁰⁵ är det inte en *frivillig* överföring i gåvoskattebemärkelse. Det presumeras att

³⁰² Även uppskjuten skatt jml AGL 6–9 §§ är möjlig. Därvid skall reglerna om arvsskatt följas (AGL 40 §). Här antages, att givaren inte är *släkt* med trusteen. Släktskapet inverkar endast på *fribeloppets* storlek. Fribeloppen är i allt fall alldeles för små för att få någon relevans för truster. Jfr också NJA 1947 s. 259, NJA 1950 s. 643, NJA 1953 s. 746, NJA 1967 s. 353, NJA 1969 s. 245, NJA 1971 s. 400, NJA 1975 s. 171, NJA 1979 s. 239 och NJA 1986 s. 83 för frågan om släktskaps betydelse i gåva.

³⁰³ Gåvolagen och NJA 1990 s. 515.

³⁰⁴ Den enda som åtnjutit detta är *moder Theresa* (DI sept 2001) vilket säger en del om de krav som regeringen torde ställa.

³⁰⁵ RegR:s dom 30 mars 2000.

en överföring mellan icke närstående inte utgör gåva. Men vad skulle annars en överföring till trusten vara? Om tillgången inte utlöser reavinstskatt finns det ingen annan grund att beskatta överföringen. Om det således finns en *affärsmässig* koppling skall gåvobeskattning ej ske. Det stadgas i IL 8:2 att gåvor inte är inkomstskattepliktiga. Eftersom det emellertid inte finns någon samordning mellan högsta instans för gåvoskattemål (HD) och övriga inkomstskattemål (RegR) kan oberoende av gåvobeskattning även inkomstbeskattning ske.³⁰⁶ Rättsläget för gåvor är oklart. Det allmänna intrycket är, att rätten nog försöker tolka transaktioner som har med bolag att göra i termer av inkomstskatterätt.³⁰⁷ Transaktioner med trusters kan leda till inkomstskattekonsekvenser (se 19.1.3.1).

Om givaren *förbehåller* sig nyttjanderätt eller rätt till ränta, avkomst eller annan förmån av egendomen skall beskattning ske först när denna rättighet upphör (AGL 36 § 2 st.). Det innebär att en gåva till en s. k. fixed trust kommer att beskattas vid en senare tidpunkt, ty rekvisiten är uppfyllda när givaren gjort förbehåll till förmån för sig själv eller annan. Den för givaren mest ofördelaktiga tolkningen är att även en diskretionär trust omfattas av 'annan förmån' i 2 st. En rimligare tolkning är dock, att en diskretionär trust inte innebär något absolut förbehåll.

Detta är relevant för den som bildar en trust och skänker en gåva till denna. Eftersom ett förbehåll innebär uppskjuten gåvobeskattning är beskattningen vid ett senare tillfälle okänd.

Om trusten å andra sidan är oåterkallelig finns två möjligheter:

19.4.1.3 Diskretionär trust

En diskretionär trust innebär att ingen individ har någon absolut rätt till att erhålla medel från den.³⁰⁸

För detta fall måste det anses, att trusteesn emottager gåvan, om än för trustens räkning. Även det anses, att trusten själv är att likställa med en stiftelse, måste gåvan likväl anses ha tillfallit trusten och inte någon dess förmånstagare. Gåvobeskattning inträder då när gåvan fullbordats (AGL 36 §) d. v. s. egendomen tillförts trusten.

Det vore också möjligt att argumentera för att egendomen skall vara en uppskjuten gåva som skulle beskattas först när trusteesn vidareutdelar den till förmånstagaren.³⁰⁹ Det vore mycket förmånligt för förmånstagaren/gåvotagaren att gåvobeskattas först när han emottager medel från trusten. Det är dock oklart hur egendomen skulle beskattas fram till dess.³¹⁰ Att anse stiftaren som skattskyldig när han frånhänt sig egendomen strider mot RegR 30

³⁰⁶ Se NJA 1980 s. 624 I och II jämfört med RÅ 1993 ref. 43. Vissa storlekar på utomstående andelar i aktiebolagen träffas av rekvisiten i *båda* rättsfallen.

³⁰⁷ Se t. ex. RÅ 1993 ref. 43

³⁰⁸ Detta gäller i princip. Beroende på omständigheterna kan en förmånstagare i praktiken ha så stort inflytande över egendomen att han ändå anses som ägare. Detta bör bedömas med utgångspunkt från *truststakunden, letters of wish, protectors rättigheter m. m.* Även *trustlagstiftningen i skatteparadiset* skulle kunna beaktas.

³⁰⁹ Så t. ex. Sundgren s. 25.

³¹⁰ För olika idéer se Gunne. I skatteparadiset sker ju ingen beskattning.

mar. 2000 och dessutom mot *sunt förnuft*³¹¹, *skatteförmågeprincipen* och *billighet*.

Mot uppskjuten gåva talar också NJA 1997 s. 31 (om *fideikommissarisk substitution*). Här ansågs ett villkor som mycket klart angav vem som skulle vara sekundosuccessor inte medföra att utbetalning skulle gåvobeskattas. Istället tillämpades den hårdare beskattningen som periodiskt understöd.³¹² Själva överföringen till fonden, som är en juridisk person, hade rimligen gåvobeskattats hos denna. Här var inte fråga om någon stiftelse i formell mening, utan blott att avkastning skulle fonderas före sekundosuccessionen. Ändå ansågs detta vara en stiftelse enligt StL och skattesubjekt. Antingen trusten som sådan eller trusteeen måste enligt detta resonemang vara att anse som mottagare av egendomen. Att överföringen till trusten gåvobeskattas innebär att det är möjligt att göra gåvan i form av belånade onoterade aktier för att gåvoskattevärdet skall bli noll. HD:s utsagor i NJA 1984 s. 246 (före tillkomsten av StL) borde dock gälla för de förordnanden som inte omfattas av Stiftelselagen och leda till gåvobeskattning vid utskiftningen. Sammantaget måste emellertid fallet vara överspelat vad gäller trustar, eftersom trusteeen inte har någon *benefik* avsikt vid utbetalningen.³¹³ Detta synsätt bekräftas av NJA 1991 s. 748 enligt vilket trusteeen ex analogia saknar gåvoavsikt när han delar ut medel till förmånstagarna, eftersom han gör detta enligt trusturkunden och inte frivilligt.³¹⁴

Om trusten äger ett aktiebolag, kan gåvan istället ske till detta bolag. Enligt stadgad praxis skall ett aktiebolag gåvobeskattas om det inte föreligger ägaridentitet mellan ägaren till bolaget och trusten.³¹⁵ Endast om full eller nära nog *ägaridentitet* råder uppstår inte gåvoskatt. Gränsdragningen mellan onerös och *benefik* överlåtelse är otydlig i rättspraxis. Reavinstbeskattning kan ske även om egendom överläts till underpris.³¹⁶ Om aktier överläts till underpris beskattas dock dessa enligt *delningsprincipen* i en onerös och en *benefik* del. Om överlåtelse sker av fastighet måste den dock enligt huvudsaklighetsprincipen anses antingen utgöra gåva eller köp.

³¹¹ Vilket kanske har mindre betydelse (!).

³¹² Fallet 1984 s. 246 speglar rättsläget före Stiftelselagen. Enligt detta rättsfall hade motsvarande sekundosuccession inte ansetts vara en stiftelse. Gåvoskatt uttogs istället när egendom, vilken förmerats över åren, utskiftades.

³¹³ Trots att HD ändrat praxis till att inte anse gåva föreligga vid utskiftning från stiftelse NJA 1991 s. 748 och 1997 s. 31 har detta inte skett i pleniavgöranden. Detta måste enligt min mening tillskrivas den nya stiftelselagen, vilken omfattar flera förordnanden än tidigare motsvarande lag.

³¹⁴ Visserligen har han en *diskretionär* rätt enligt trusturkunden, men detta medför inte att han har en helt frivillig avsikt att gynna förmånstagaren och föra över medel från sig själv till honom, ty orsaken är ju inte att han *själv* vill gynna förmånstagaren, utan i följd av sitt uppdrag.

³¹⁵ 1980 s 642 I och II (Köhler). Gåvoavsikten ansågs föreligga gentemot de utomstående ägarna i aktiebolaget och hindrades inte av att givaren själv ägde större delen av aktiebolaget. Likaså har en familjestiftelse beskattats i NJA 1978 s. 126 trots att gåvoavsikten riktades mot efterlevande förmånstagare till stiftelsen.

³¹⁶ NJA 1993 ref. 43.

Ett fall som kan vara intressant är, att individen överlåter egendom till ett aktiebolag med *okända* ägare. I detta fall föreligger assymetrisk information, enär staten inte känner till ägarens identitet.³¹⁷

Om trusten upplöses och tillgångarna utskiftas, skall detta likaså beskattas som periodiskt understöd.³¹⁸

19.4.1.4 *Fixed trust*

Att trusten är *fixed* innebär att förmånstagare har en *absolut* rätt till viss avkastning från egendomen. Det kan argumenteras att utbetalning av avkastningen skall beskattas som om förmånstagaren erhållit rätten till avkastningen som en separat gåva, att avkastningen materialiseras som en överlåtbar rättighet. Beskattningen skulle då ske som om han ägt egendomen. Om själva egendomen skulle betalas till honom, anses det som en uppskjuten gåva jml AGL 43 § jfrd med 6–9 §§ som skall beskattas vid hans förvärv. Det kan också argumenteras för att egendomen under denna tid utgör en stiftelse och att utbetalningar från denna skall beskattas som periodiskt understöd. Vid egendomens utskiftning skall den i sin helhet beskattas som periodiskt understöd (NJA 1991 s. 748) eftersom trusten (=stiftelsen) inte har någon gåvoavsikt vid utbetalningen utan blott fullför en förpliktelse enligt trusturkunden. Det har således betydelse att givaren låter avkastningen *tillfalla* förmånstagaren istället för att låta trusteeen *utdela* inkomsten.

Å andra sidan kan det ha betydelse att egendomen senare skall tillfalla någon annan än trusteeen. För den händelse trusteeen har att förvalta egendomen och sedan vidareutdela den till någon annan än den som har tillagts rätten till avkastningen kan i analogi med NJA 1991 s. 37 detta komma att betraktas som en sådan utskiftning som i NJA 1998 s. 748 och betraktas som periodiskt understöd. Det står ändå klart, att den som först tillagts rätten till avkastningen har en rätt som är separat från äganderätten till egendomen och oberoende av att avkastningen delas ut av trusteeen.³¹⁹

För att gåvan skall beskattas vid gåvotidpunkten är det lämpligt att den sker till ett av trusten ägt aktiebolag. Det finns då en klar mottagare av egendomen. Aktiebolaget berikas och givaren blir fattigare genom gåvan. Gåvoavsikt föreligger, ty överlåtaren äger inte bolaget. Det är också i praxis klart att aktiebolaget skall beskattas.³²⁰ Beskattning sker visserligen i klass II vilket medför att den högsta marginalskatten för gåva 30 % tas ut redan vid 140.000 kr, men denna skiktgräns har liten betydelse vid skatteplanering, som vanligen rör stora belopp. Dessutom sker gåvan lämpligen med onoterade aktier som är belånade.

³¹⁷ Se Källqvist.

³¹⁸ NJA 1998 ref. 28.

³¹⁹ Detta gäller särskilt tydligt för aktier, där det är möjligt att skilja kupongen från manteln på aktiebrev och skilja på äganderätt och avkastning.

³²⁰ NJA 1980 s. 642 I och II.

19.4.1.5 Värdering

Om gåva väl anses föreligga värderas olika slag av egendom enligt följande.

Trusteen åtnjuter årligen ett skattefritt grundavdrag om 10.000 kr. Om det finns flera trustees bör envar få åtnjuta detta belopp.³²¹ Om det finns flera givare, kan var och en skattefritt ge samma belopp (AGL 39 § d).³²²

Gåvan värderas efter förhållandena vid skattskyldighetens inträde (AGL 42 §).

Lättnadsregeln vid värdering av näringsverksamhet är inte tillämplig (AGL 43 § 2 st.), eftersom några förbehåll inte är tillåtna. Att egendom ingår i en trust innebär ju per definition att trusteen åläggs stränga villkor *in equity*.

Detta hindrar dock inte, att gåva kan ske till ett av trusten ägt bolag, varvid lättnadsregeln principiellt är tillämplig. Lättnadsregeln innebär dock oftast en substantiell beskattning av gåvan, varför den vanligen inte bör vara av intresse i dessa sammanhang.

Tillgångar värderas på samma sätt som för beräkning av arvsskatt. Det innebär ofta en lägre värdering än enligt inkomstskattelag. Kontinuitetsprincipen gäller, vilket innebär att inkomstbeskattning är helt skild från gåvobeskattning. Endast några slag av egendom är intressanta vid överföring till trust. Här behandlas blott dessa:

*Fast egendom*³²³ och *fastighet på mark som är upplåten med tomträtt* (20 § 3 st. 1) skall värderas till föregående års taxeringsvärde försåvitt den inte ingår i näringsverksamhet. Fast egendom som överläts mot vederlag är antingen köp eller gåva (huvudsaklighetsprincipen). Om köpeskillingen är lägre än föregående års taxeringsvärde sker gåvobeskattning. Avdrag får då göras för köpeskillingen vari ingår övertagande av skulder. Om köpeskillingen överstiger taxeringsvärdet innevarande år, skall säljaren/givaren istället reavinstbeskattas som för försäljning.³²⁴

Tomträtt skall kapitaliseras efter diskontering av nettovärdet av tomträttsavgäld och värdet av nyttjanderätten under återstående tid som upplåtelsen avser. Det innebär i praktiken marknadsvärdet. Detta anses normalt vara noll.³²⁵

Aktier noterade på Stockholmsbörsens A-lista eller utländsk börs värderas till 75 % av närmaste³²⁶ handelsdags lägsta betalkurs (AGL 23 § B.) På samma sätt värderas marknadsnoterade derivat, konvertibla skuldebrev, delrätter, teckningsrätter, aktiefondandelar och motsvarande.

³²¹ Det kunde tänkas, att det funnes 100 trustees, vilka därigenom skattefritt kunde emottaga 1 Mkr. Det kan också tänkas, att givaren bildar flera bolag, så att det skattefria beloppet ytterligare kan utökas. Antalet givare skulle då multipliceras med antalet trustees. Det är uppenbart, att transaktionskostnaderna för att bilda flera bolag eller trustees gör detta förfarande ekonomiskt irrationellt. Dessutom gives andra möjligheter till skattefria gåvor (se NJA 1992 s. 808).

³²² Sammanläggning med tidigare gåvor kan eventuellt ske (AGL 41 § 1 mom.).

³²³ Det finns vanligen inga rent skattemässiga incitament att överlåta fast egendom till en trust (se 16.10).

³²⁴ Det kan vara så, att inget av dessa villkor samtidigt är uppfyllda då taxeringsvärdet har stigit från föregående till innevarande år. Då sker ingen beskattning.

³²⁵ NJA 1959 s. 304.

³²⁶ NJA 1959 s. 304.

För det fall givaren har kontanta medel och vill överföra dessa till trusten sker det lämpligen genom att han köper *onoterade* börsaktier (O-listan) och överlåter dessa med 30 % belåning. Transaktionen delas då upp i en benefik del och en onerös. Gåvan blir då skattefri eftersom aktierna värderas till 30 % av marknadsvärdet vilket neutraliseras av lånet.³²⁷ Om aktiernas värde vid överlåtelsen är detsamma som anskaffningsvärdet uppkommer heller ingen reavinstskatt för den onerösa delen av överlåtelsen.

19.4.1.6 Uttagsbeskattning i kapital

En komplikation är dock att *uttagsbeskattning* i kapital numera kan ske vid överlåtelser från en fysisk person (IL 53:6–8) till en utländsk juridisk person. I princip sker beskattning som om tillgången hade överlåtits till marknadsvärde, vilket betyder att en reavinst eller reaförlust uppstår.³²⁸ Eftersom vid gåva av aktier *delningsprincipen* tillämpas, kommer 30 % av aktierna att anses överlåtas oneröst mot marknadsvärde och 70 % benefikt utan ersättning. De 70 % utgör gåva. Det rör sig dock om en överlåtelse till *underpris*, och IL 53:6 är tillämpligt enligt sin ordalydelse. Denna § strider mot IL 8:2 som undantar gåva från inkomstbeskattning. Det får då förutsättas att överlåtelsen delas upp i en benefik och en onerös del. Å andra sidan kommer en överlåtelse till underpris till ett aktiebolag som ägs av en närstående alltid att utgöra en gåva och inte inkomstbeskattas (IL 8:2), och uttagsregeln skulle då aldrig bli tillämplig annat än när givaren själv äger aktiebolaget. Skrivningen är ett uppenbart hastverk som ger en lagkollision mellan IL 8:2 och 53:6. Det går inte ens att säga vilket som är *lex specialis*. Möjligen skall 53:6 äga företräde som *lex posterior*, men enligt följande stycke omfattas trusten ändå inte.

Det krävs också att den utländska juridiska personen ägs direkt eller indirekt av överlåtaren eller denne närstående (IL 53:6 1.) En legaldefinition av närstående innefattar emellertid varken trust eller stiftelse av något slag. Det finns således två rekvisit som inte är uppfyllda.

Det får förutsättas att trustens tillgångar inte på grund av genomsyn anses ägda av givaren eller närstående.

19.4.2 STIFTARE

Givaren/stiftaren kan inte göras ansvarig för trustee's gåvoskatt om han inte betalar den.³²⁹ Inte heller kan Sverige ta sig för att driva in pengar i ett skatteparadis, i alla fall inte med framgång.

19.4.3 FÖRMÅNSTAGARE

Förmånstagare till trustens egendom kan gåvobeskattas i följande situationer:

Om trusten inte respekteras av svensk rätt kan det anses, att egendom som tillförs trusten utgör en gåva till trustens förmånstagare. Förmånstagaren kan då direkt gåvobeskattas för egendomen, oaktat trusten erhållit den. Detta gäller om han har sådan kontroll över trustens tillgångar att genomsyn kan ske.

³²⁷ NJA 1992 s. 808.

³²⁸ IL använder termen *kapitalförlust* resp. *kapitalvinst*.

³²⁹ Sundgren, s. 29.

Från trusten utfallande utbetalning till förmånstagaren kan gåvobeskattas som en uppskjuten gåva. Detta synsätt föreslås av Simon.³³⁰ I linje med detta skulle då äganderätten vara svävande fram till dess. Möjligen kunde då stiftaren fortsätta beskattas för egendomens avkastning. Det kräver emellertid, att stiftaren inte har frånhänt sig egendomen.

Beroende på hur stiftarens förordnande ser ut kan istället utbetalningar från trusten beskattas i kapital eller som periodiska utbetalningar i tjänst (se 19.1.3)

19.4.4 GENOMSYN

Skatteflyktslagen är inte tillämplig på gåvoskatt (1 §). Vanlig *genomsyn* för att omklassificera en rättshandling efter dess verkliga innebörd kan ändå förekomma.

Om trusten från skatterättsligt perspektiv inte anses som ett särskilt subjekt, kommer givaren eller förmånstagaren att ses som ägare till tillgångarna. I detta fall uppkommer aldrig gåvoskatt för överföringen till trusten, eftersom ägaridentitet råder. För förmånstagaren kan gåvoskatt däremot aktualiseras. Han kommer då att bli ägare till tillgångarna, och beskattas för inkomst därav samt förmögenhet som om han ägt dem direkt. Om han överför tillgångarna till sig personligen från trusten, är detta en disposition av kapital som inte per se föranleder beskattning.

Frågan kommer ytterst att avgöras av styrkan i statens och domstolens önskan att underkänna trusten. *Syftet* med detta är att undvika att egendom som är avsedd att gynna en svensk individ undslipper beskattning i Sverige. Detta är en teleologisk tolkning av lagen: syftet att undvika en aldrig så liten minskning i skatteintäkterna tillmäts stor vikt. Effekten är främst *allmänpreventiv*. Det skall s. a. s. inte vara möjligt för en svensk skattskyldig att fondera pengar utan beskattning. Följden av denna beskattning blir, och avses vara, att stora förmögenheter sakta försvinner.³³¹ Mot denna bakgrund ter sig utgången av en rättslig bedömning inte kunna gynna individen; även om bedömningen utfaller till hans fördel, finns det risk för ny lagstiftning som omintetgör utgången. Det finns sålunda all anledning för individen att undvika att saken prövas rättsligt.

19.5 Sociala avgifter

Här skall inte djupare analyseras frågan om olika löneskatter. Det är emellertid viktigt att veta om någon löneskatt eller egenavgifter skall betalas vid utbetalningar för att utvärdera den effektiva beskattningen.

19.5.1 TRUSTEN ELLER TRUSTEEN

Enligt SocL 2:4 skall arbetsgivaravgifter betalas för *arbete* i Sverige eller utlandet. En förmånstagare till en trust eller stiftelse kan inte anses utföra något arbete bara för att han är förmånstagare och erhåller utdelning, som visserligen beskattas som periodiskt understöd som inkomst av tjänst. Därmed saknas laglig grund för att kräva trusten eller trusteeen för trustens räkning på arbetsgivaravgifter. Inte heller faller periodiskt understöd in under någon av definitionerna i lagen (1990:659) om särskild löneskatt i 1 §.

³³⁰ Simon, 1992, not 69.

³³¹ Det framgår tydligt av förmögenhetsutvecklingen i fig. 1–5.

19.5.2 STIFTARE

Stiftaren som sådan betalar inga löneskatter när trusten upprättas. Om emellertid överföring av medel till trusten beskattas som förtäckt lön kan arbetsgivaravgifter möjligen utkrävas på denna grund om utbetalningen har något samband med förmånstagarens anställning.

19.5.3 FÖRMÅNSTAGARE

Enligt SocL 3:2 skall egenavgifter betalas på inkomst av arbete av svensk mottagare om arbetsgivaravgifter inte är aktuella enligt 2:3. Eftersom förmånstagaren inte utför något arbete bara genom att emottaga utdelning från trusten, även om den beskattas som periodiskt understöd i tjänst, saknas laglig grund för att kräva honom på egenavgifter. Än mindre kan detta anses konstituera näringsverksamhet enligt 3:3. Allmän löneavgift enligt L(1994:1920) betalas bara på underlag för arbetsgivaravgift, vilket saknas i detta fall.

20 Jämförelse mellan ekonomiska utfall av trust och andra institut

Nedan skall jämföras hur köpkraften av individens tillgångar utvecklas på lång sikt med olika strategier. Figurerna 1–5 finns i slutet av arbetet. Beräkningarna har gjorts i Microsoft Excel.

20.1 Skattens andel av realräntan

Om individen har räntebärande tillgångar kan effekten av förmögenhetsskatt och skatt på ränta göra, att förmögenhetens köpkraft i praktiken minskar för vart år. Realräntan är räntan minskad med inflationen. Skattens andel av realräntan beror dels på inflationen, dels på räntan. För att ge en uppfattning om denna skatteeffekt visar tab. 2 hur många procent skatt som tas ut på realräntan för innehav av räntebärande tillgångar. Motsvarande resonemang gäller även för andra tillgångar som är förmögenhetsskattepliktiga. Det finns dock inte utrymme att beräkna dessa effekter för alla tillgångar här. Principen torde ändå framgå.

Tab. 2

Total skatt på realräntan för räntebärande värdepapper

Förmögenhetsskatt och skatt på ränta (värden saknas vid negativ avkastning).

Ränta	Inflation															
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
0																
1	180															
2	105	210														
3	80	120	240													
4	68	90	135	270												
5	60	75	100	150	300											
6	55	66	83	110	165	330										
7	51	60	72	90	120	180	360									
8	49	56	65	78	98	130	195	390								
9	47	53	60	70	84	105	140	210	420							
10	45	50	56	64	75	90	113	150	225	450						
11	44	48	53	60	69	80	96	120	160	240	480					
12	43	46	51	57	64	73	85	102	128	170	255	510				
13	42	45	49	54	60	68	77	90	108	135	180	270	540			
14	41	44	48	52	57	63	71	81	95	114	143	190	285	570		
15	40	43	46	50	55	60	67	75	86	100	120	150	200	300	600	
16	39	42	45	48	53	57	63	70	79	90	105	126	158	210	315	630

Individen ett antal handlingsmöjligheter för att hantera sina tillgångar. Placeringen skulle bero på ekonomiska överväganden om beskattningen vore helt neutral mot olika placeringsalternativ. Eftersom beskattningen av olika placeringar varierar, måste en rationell individ ta hänsyn till utfallet efter skatt. Det är det reella utfallet som är intressant. Hur mycket har individens köpkraft förändrats efter skatt. Beräkningar av denna förändring blir ofta en otrevlig upplevelse för en förmögen individ som bor i Sverige. Detta är naturligtvis också statens önskemål. Staten tar inte någon hänsyn till individens behov av att bevara sin köpkraft.

20.1.1 INDIVIDENS STRATEGI

För att kunna göra en rättvisande jämförelse av utfallen av individens välstånd måste hänsyn tagas till inflation, skatter och avkastningens storlek.

Individen antas ha arbetat upp en förmögenhet på 100 Mkr som han skall välja skatteplaneringsstrategi för under 100 år. Det antas, att det sker ett generationsskifte vart trettionde år, då individens förstfödde son inträder i individens rättigheter. För vissa strategier kan detta utlösa arvsskatt, som i sin tur skall betalas med beskattade pengar.

20.1.2 RISKFRI REELL AVKASTNING

För att få jämförbarhet antas avkastningen av förmögenheten vid olika placeringar alltid vara densamma även om det inte är helt realistiskt.

Oavsett om individen placerar pengarna i räntebärande riskfria värdepapper (statsobligationer eller statsskuldväxlar) eller i någon form av

näringsverksamhet antas avkastningen vara lika stor som den riskfria avkastningen. Forskning tyder på att tillgångar med högre risk erhåller en riskpremie som gör att avkastningen blir högre.³³² Risken mäts då som volatilitet i avkastning.³³³ För att risken i näringsverksamhet skall närma sig den riskfria avkastningen kan man antaga att verksamheten är mycket starkt diversifierad, så att skillnader mellan avkastning i olika grenar av verksamheten utjämnas. Detta implicerar inte fullständigt att avkastningen skulle vara riskfri, men är en användbar approximation.

Inflationen påverkar den reella avkastningen. Den nominella avkastningen på marknaden rättar sig emellertid efter förväntad inflation, som igenomsnitt antas vara lika med faktisk inflation. Om således inflationen stiger, kommer den nominella avkastningen att stiga, och den reella avkastningen förbli densamma. Realräntan skall i princip ligga på samma nivå i hela världen, och eventuella skillnader mellan länder utjämnas. För att förenkla resonemanget antas inflationen vara 2 % per år. Antagandet bygger på att staten håller inflationen ungefär på den nivå som riksbankens mål anger (1–3 %).³³⁴

Avkastningen antas vara 5 %. Detta är en rimlig nivå på avkastningen som också är i paritet med långa räntebärande värdepapper. Realräntan blir då 3 % vilket är ett rimligt antagande utifrån historisk realränta, även om realräntan i verkligheten kan vara högre eller lägre under olika perioder.

20.1.3 INDIVIDENS KONSUMTION

En individ som har en förmögenhet på 100 Mkr borde rimligen få unna sig en konsumtion på 1 Mkr per år. Detta är ett mycket modest krav från honom. Vid jämförelsen skall antas, att individen efter skatt konsumerar 1 Mkr i dagens penningvärde. Uttaget från förmögenheten, oavsett hur den placerats, skall vara tillräckligt stort för att efter alla skatter (bolagsskatt, utdelningsskatt, förmögenhetsskatt och inkomstskatt) 1 Mkr skall återstå. Det gäller även de år som arvsskatt skall betalas. Olika summor före skatt kommer därvid att belasta kapitalet vid olika placeringar, eftersom beskattningen är olika.

Individens beskattning antas alltid ske enligt högsta marginalsatt. Det är en rimlig approximation eftersom fribeloppen i skatteskalorna för inkomstskatt (i tjänst), förmögenhetsskatt och arvsskatt är försumbara i förhållande till förmögenheten på 100 Mkr. Individen kan också antas ha en inkomst som uppgår till skiktgränsen för inkomst av tjänst utöver utbetalningen från placeringarna.

För inkomst av tjänst tas också hänsyn till de egenavgifter eller sociala avgifter som belastar inkomsten. Den effektiva skatten räknas alltså på *hela* inkomsten. Det betyder att den effektiva skatten blir c:a 70 % i inkomst av tjänst. Detta något avrundade värde används i kalkylerna.

³³² Hansson, Frennberg, s. 222. Sambandet gäller under 1900-talet. Under vissa perioder har emellertid avkastningen på aktier varit i nivå med räntebärande tillgångar. Det går inte säkert att säga att aktier kommer att ha en högre avkastning i framtiden. Riskpremien är visserligen säkerställd statistiskt, men det betyder inte att förhållandena i framtiden kommer att vara desamma som under de senaste 100 åren. Det kan vara så, att räntebärande tillgångars avkastning närmar sig aktiers avkastning.

³³³ Avkastningen är *nettot* av utdelningar och prisförändring under en given tidsperiod.

³³⁴ Se t. ex. <http://www.scb.se/press/press2001/p132.asp>

Individens marginals katt på lönen (exkl. sociala avgifter) antas vara 57 %.³³⁵

Det är också den skatt som belastar aktieutdelning från ett fåmansföretag eftersom kapitalutrymmet antas var försumbart.

För utdelning från fåmansaktiebolag bortses från skattefritt utdelningsbelopp (IL 43:3) och lättnadsbelopp (IL 57:7). Det är rimligt, om det antas, att anskaffningsvärdet för aktierna är 100.000 kr, vilket ger försumbara lättnadsbelopp.³³⁶ Från övriga undantagsregler som kan ge högre lättnadsbelopp bortses också.³³⁷ Den effektiva beskattningen av utdelning från fåmansaktiebolag blir 57 %.

När förmögenhetsskatt skall betalas måste utbetalt belopp ökas med en summa, som efter skatt räcker till att betala förmögenhetsskatten. Detsamma gäller för arvsskatten.

Någon gåvoskatt vid upprättandet av respektive juridiska struktur antas inte finnas, eftersom det är möjligt att ge bort onoterade aktier belånade till 30 % utan gåvoskatt.

Det bortses från förvaltningskostnader och transaktionskostnader för förmögenheten.

Vid beräkningen av förmögenhetens värde tas ingen hänsyn till latens skatteskuld.

20.2 Strategier

20.2.1 FÖRMÖGENHETSUTVECKLING BORTSETT FRÅN SKATT

För att bilda sig en uppfattning om vad skattebelastningen på en förmögenhet innebär på lång sikt måste en jämförelse ske med förmögenhetens tillväxt bortsett från skatt.

Ett kapital som placeras till den riskfria räntan och inte belastas av några som helst skatter kommer att i reella termer (fasta priser) att varje år stiga med realräntan. Realränta är den nominella räntan (i löpande priser) minskat med inflationen. Det finns skäl att uppskatta den till c:a 2 %. Den historiska realräntan är inte längre relevant, eftersom det före 1990 inte fanns någon fri marknad för räntebärande värdepapper. Räntan reglerades i stor utsträckning av staten. Denna effekt kan exemplifieras med ett odeklarerat konto i Schweiz med räntebärande tillgångar.

Över 100 år kommer kapitalet på 100 Mkr att utvecklas enligt nedan vid realräntan 3 %. Individen konsumerar varje år 1 Mkr i fasta priser (pengarna räknas upp med inflationen).

20.2.2 RÄNTEBÄRANDE TILLGÅNGAR

En individ som har en förmögenhet som överstiger fribeloppet för förmögenhetsskatt kan välja att placera sina tillgångar i korta räntebärande värdepapper, t. ex. riksgäldskonto eller specialinlåning i bank. Den reella avkastningen (realräntan) blir c:a 3 % om den nominella avkastningen är 5 % och inflationen 2 %.

³³⁵ 32 % kommunalskatt och 25 % statlig skatt. Egenavgifter betalas inte (se 19.5.1).

³³⁶ Statslåneräntan + 5 procentenheter innebär c:a 10.000 kr.

³³⁷ IL 43:12.

Placeringen kan antas vara riskfri, vilket betyder att tillgångarnas avkastning kan förutses. Även om räntan kan variera över tiden, kommer avkastningen minskat med inflationen att vara ungefär densamma. Någon kreditrisk finns inte, eftersom staten och bankerna inte antas kunna gå i konkurs.

Denna placeringsstrategi är den mest närliggande utifrån ett ekonomiskt perspektiv (bortsett från skatteeffekter) för en individ som önskar bevara sitt kapital intakt för sig och sina efterkommande, utan att ägna sig åt någon affärsverksamhet som kan öka eller minska kapitalet substantiellt. Om individen önskar undvika ekonomiska risker och garantera ett visst välstånd baserat på förmögenhet är det också i princip den enda möjliga strategin. En ekonomiskt närliggande, försiktig strategi skulle kunna tyckas möjliggöra ett bevarande av status quo avseende individens och hans efterlevandes personliga välstånd. Om hänsyn tas till beskattningen och inflationen blir bilden emellertid en annan.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Räntan är 5 %. Varje år avgår skatt på räntan med 30 %, förmögenhetsskatt med 1,5 % av kapitalet samt individens konsumtion 1 Mkr uppräknat med 2 % inflation varje år. Vad som återstår av kapitalet placeras på samma sätt för nästa år under sammanlagt 100 år. I diagrammet visas kapitalet i 2000 års penningvärde. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Åren 2030, 2060 och 2090 betalas arvsskatt med 30 % på återstående kapital.

20.2.3 UTLÄNDSK KAPITALFÖRSÄKRING – SCHABLONSKATT

En utländsk kapitalförsäkring ger, i motsats till en pensionsförsäkring, inte någon rätt till avdrag för inbetalade premier (IL 9:2 2 st.) men utfallande belopp beskattas heller inte (IL 8:14). Istället sker en schablonbeskattning som är 27 % av den genomsnittliga statslåneräntan under beskattningsåret multiplicerat med pensionskapitalet vid taxeringsårets ingång (L(1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel, 9 § 2 st. 3 § 6–8 st.) Avdrag medges för utländsk skatt (10a §).³³⁸ Speciella regler gäller för försäkringar till den del de tecknats före 1 jan. 1997 med en låg uppräkningsfaktor på premier inbetalda före denna tidpunkt (3 § 8 st.). Från dessa bortses här.

Kapitalförsäkring är sådan försäkring som inte är pensionsförsäkring (IL 58:2 2 st.). Eftersom avdrag för pensionsförsäkringar blott medges med mycket små belopp skall inte heller de analyseras här.

Endast för utländska kapitalförsäkringar i skatteparadis medger försäkringsbolaget att varje enskild försäkringstagare har sin egen avskilda förmögenhet och kan placera denna i onoterade värdepapper, d. v. s. prima facie även det egna fåmansaktiebolaget. Det krävs också att kapitalförsäkringen enligt lagstiftningen i dess hemland anses som försäkring samt att ett riskmoment finns. Detta har ansetts finnas vid en utbetalning på 101 % av försäkringskapitalet vid dödsfall, vilket får ses som symboliskt, då de årliga avgifterna vanligen överstiger 1 %.³³⁹

³³⁸ Fullt avdrag torde ofta vara möjligt eftersom utländsk skatt ofta är lägre än svensk.

³³⁹ Rask, s. 2.

Notera att onoterade aktier, vilka normalt är skattefria, som ingår i en kapitalförsäkrings kapital, förmögenhetsbeskattas (FSL 15 §). Förmögenhetsskatten blir därför högre än om aktierna ägts direkt.

Schablonbeskattningen innebär att skatt tas ut på vad som motsvarar den riskfria räntan oavsett den faktiska avkastningen. Avdrag för förluster medges inte. Dessutom tillkommer förmögenhetsskatt även för onoterade aktier. Schablonbeskattningen är förmånlig endast om avkastningen överstiger den riskfria räntan. Den effektiva schablonskatten beskattningsåret 2001 blir

$$4,88 \% (\text{statslåneräntan}) \cdot 0,27 = 1,3176 \% .^{340}$$

Förmögenhetsskatten är 1,5 %, och schablonbeskattningen fungerar som en extra förmögenhetsskatt. Den effektiva beskattningen som andel av kapitalet blir då 2,8176 %. För att skatten skall motsvara 30 % bortsett från förmögenhetsskatt, som är den vanliga kapitalbeskattningen, måste avkastningen vara 9,392 %. Om förmögenhetsskatt antas utgå även för direktägda tillgångar måste avkastningen vara 4,392 %. Till saken hör också att förvaltningsavgiften brukar vara c:a 1,5 % för dessa försäkringar.³⁴¹ I beräkningarna nedan antas dock statslåneräntan vara 5 % under de 100 åren.

Av detta kan slutsatsen dragas, att det vanligen krävs åtminstone 10 % avkastning för att en kapitalförsäkring skall löna sig för större förmögenheter (vilka också borde kunna förhandla ned förvaltningsavgiften). Så stor avkastning kan aldrig uppnås utan risk med dagens låga räntor och inflation.³⁴² Snarare är det skattemässigt endast intressant att placera sådana tillgångar som har en hög risk (mätt som volatilitet) och därför kan förväntas antingen bli värdelösa eller öka sitt värde mycket starkt. Det förekommer också möjligheter till skattearbitrage eftersom avdrag medges för kostnadsräntor. Detta skattearbitrage lönar sig dock inte om intäktsräntan är lägre än kostnadsräntan, vilket är fallet t. o. m. för hypotekslån.³⁴³

Slutsatsen blir att en rationell individ aldrig skall välja en kapitalförsäkring för riskfria räntebärande placeringar som avkastar mindre än c:a 5 % och helst ge minst 10–15 %.³⁴⁴

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Räntan är 5 % för pengarna i kapitalförsäkringen som placeras på samma sätt som ovan. Varje år avgår schablonskatt med 27 % av statslåneräntan som antas vara 5 % vilket motsvarar 1,35 % av kapitalet, förmögenhetsskatt med 1,5 % av kapitalet samt individens konsumtion 1 Mkr uppräknat med 2 % inflation varje år. Individen tar ut denna

³⁴⁰ RSV:s handledning för beskattning 2000.

³⁴¹ Andersson, <http://www.regentive.se/uk.htm> (försäkringsmäklare).

³⁴² Det kan tänkas att individen låter en trust i ett skatteparadis överföra medel på något sätt till kapitalförsäkringen för att öka dess värde. Dessa medel kan sedan uppbaras fritt från inkomstskatt.

³⁴³ Det kan dock tänkas löna sig att låna pengar från ett utländskt subjekt, där räntan indirekt kommer individen tillgodo.

³⁴⁴ Den verkliga skattebesparingen uppnås vid extrema avkastningar, såsom t. ex. på optioner eller andra derivat, som i bästa fall kan mångdubbla sitt värde. Den effektiva skatten blir då försumbar.

summa från kapitalförsäkringen varje år. Själva uttaget är skattefritt. Vad som återstår av kapitalet kvarstår i försäkringen följande år under sammanlagt 100 år. I diagrammet visas kapitalet i 2000 års penningvärde. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Åren 2030, 2060 och 2090 betalas arvsskatt med 30 % på återstående kapital.

20.2.4 A-LISTAN

Individen antas äga en andel i ett aktiebolag på Stockholmsbörsens A-lista. Hans konsoliderade andel av kapitalet är 100 Mkr.

Avkastningen och kapitalet beräknas på samma sätt som för onoterade aktier. Det tillkommer dessutom förmögenhetsskatt som beräknas på 80 % av kapitalet som antas vara detsamma som marknadsvärdet på börsen.

Vid arvskifte värderas aktierna till 80 % av kapitalet. Arvsskatten antas vara 30 %. Om aktieutdelningen inte förslår för att betala skatten säljs tillräckligt antal aktier för reavinsten efter skatt skall räcka till. Anskaffningsvärdet för aktierna antas vara 20 % vilket ger en reavinstskatt på 24 %. Av förenklingsskäl antas istället 30 % i kalkylen även om det inte är helt korrekt.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Aktiebolaget tjänar 5 % på individens andel varje år. Varje år avgår bolagskatt med 28 % i bolaget. Individen antas erhålla utdelning eller realisera vinst i form av försäljning av aktier med så mycket, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Vad som återstår av innehavet kvarstår under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Åren 2030, 2060 och 2090 betalas arvsskatt med 30 % räknat på 80 % av marknadsvärdet på återstående aktier.

20.2.5 O-LISTAN

Avkastningen beskattas hos aktiebolaget med 28 %.³⁴⁵ Utdelning beskattas hos ägaren med 30 %.³⁴⁶ Så mycket av vinsten delas ut, så att ägaren efter skatt får 1 Mkr i 2000 års priser. Resten kvarstår i aktiebolaget. Något skattefritt utdelningsutrymme medges inte för marknadsnoterat bolag (IL 43:2 1.) Bolaget antas bedriva en väl diversifierad verksamhet som inte utgör ren kapitalförvaltning. Avkastningen i verksamheten antas vara lika stor som den riskfria räntan, och inte innebära någon ökad risk.³⁴⁷

³⁴⁵ Beroende på *bokslutsdispositioner* m. m. kan den effektiva beskattningen vara något lägre eftersom en skattekredit ges. Från detta skall här bortses.

³⁴⁶ Om bolaget inte är fåmansföretag. Ett onoterat bolag på börsen är emellertid inte fåmansbolag (IL 56:3).

³⁴⁷ Detta är ett något idealiserat antagande, eftersom näringsverksamhet normalt innebär *risk*. Det är emellertid nödvändigt för att kunna jämföra den effektiva beskattningen vid olika konstruktioner. Om verksamheten omfattar många olika grenar och typer av verksamhet, är antagandet om att dessa i genomsnitt tillsammans avkastar ungefär lika mycket som den riskfria räntan räknat på insatt kapital rimlig.

Kapitalet är för ägarnas andel³⁴⁸ från början 100 Mkr och ägarna antas behöva 1 Mkr efter skatt. Hela kapitalet utom 100.000 kr är fritt. Vid arvskiftet värderas bolaget till 30 % av börskursen. Skattesatsen för arv antas vara 30 % vilket är en rimlig approximation för större värden.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Aktiebolaget tjänar 5 % på individens konsoliderade andel varje år. Varje år avgår bolagskatt med 28 % i bolaget. Individen antas erhålla utdelning eller realisera vinst i form av försäljning av aktier med så mycket, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Vad som återstår av innehavet kvarstår under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Åren 2030, 2060 och 2090 betalas arvsskatt med 30 % av 30 % på värdet av återstående aktier (AGL 23 § 2 st.)

20.2.6 FÅMANSBOLAG

Individen äger ett fåmansbolag med ett fritt eget kapital om knappt 100 Mkr (aktiekapital 100.000 kr). Här antas det skattefria utrymmet och lättnadsbeloppet vara försumbart. Eftersom det är ett fåmansaktiebolag beskattas utdelningen i inkomst av tjänst (IL 57 kap.), vilket innebär sammanlagt 57 % skatt.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Aktiebolaget tjänar 5 % på kapitalet varje år. Varje år avgår bolagskatt med 28 % i bolaget. Individen antas erhålla utdelning med så mycket, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Vad som återstår av innehavet kvarstår under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Åren 2030, 2060 och 2090 betalas arvsskatt med 30 % på 30 % av kapitalet enligt lättnadsregeln (AGL 23 § 5 st.)

20.2.7 FIXED TRUST

En fixed trust behandlas som familjestiftelse. Det finns inga skatte-skillnader.

20.2.8 REVOCABLE TRUST

Vid denna typ av trust har individen en rätt enligt trusturkunden att återföra tillgångarna till sig själv. Därmed anses han äga tillgångarna redan nu. Det ekonomiska utfallet blir precis detsamma som om han själv ägt tillgångarna.

20.2.9 FAMILJESTIFTELSE I SVERIGE

Stiftelsen beskattas som näringsverksamhet med 28 %. Avdragsrätt föreligger för utbetalningar till förmånstagare. Dessa beskattas som periodiskt understöd med 57 % marginals-katt. Sociala avgifter eller egenavgifter utgår inte. Förmögenhetsskatt skall betalas som om individen själv ägt tillgångarna eller efter kapitalisering av periodiska utbetalningar. I båda

³⁴⁸ Det förutsätter att det också finns andra delägare. Här är emellertid individen största ägare, och bestämmer utdelningens storlek.

fallen blir skattebelastningen hög. Förmögenhetsskatt utgår dock bara för förmögenhetsskattepliktiga tillgångar. I detta fall antas stiftelsen äga räntebärande tillgångar.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Aktiebolaget tjänar 5 % på individens andel varje år. Varje år avgår skatt med 28 % i bolaget på vad som återstår av vinsten efter det att stiftelsen delat ut periodiskt understöd med så mycket, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvs-skatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Det innebär i praktiken, att stiftelsen inte gör någon vinst. Vad som återstår av innehavet kvarstår i stiftelsen under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Arvsskatt utgår inte, utan individens förstfödde son erhåller samma rättigheter.

20.2.10 IDEELL STIFTELSE I SVERIGE

Individen har upprättat en ideell stiftelse som uppfyller kraven för skattefrihet (se 16.5.2). Stiftelsen antas varje år erhålla en utdelning om 0,1 % i form av utdelning från ett helägt onoterat aktiebolag. Ett sådant är inte förmögenhetsskattepliktigt för stiftelsen. Hela denna utdelning delas ut till välgörande ändamål. Individen kan men behöver inte sitta i stiftelsens styrelse. Han är dock på något sätt anställd i aktiebolaget. Utbetalningar till honom från aktiebolaget utgör lön och beskattas som inkomst av tjänst. Sociala avgifter utgår, och den effektiva skatten blir c:a 70 %.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Aktiebolaget tjänar 5 % på individens andel varje år. Varje år avgår skatt med 28 % i bolaget på vad som återstår av vinsten efter det att aktiebolaget betalat så stor lön, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Stiftelsen delar också ut 0,1 % av bolagets kapital till stiftelsen att använda till välgörande ändamål. Det innebär i praktiken, att aktiebolaget inte gör någon vinst. Vad som återstår av innehavet kvarstår i aktiebolaget under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som finns kvar i stiftelsen. Arvsskatt utgår inte, utan individens förstfödde son erhåller samma rättigheter.

20.2.11 UTLÄNDSK STIFTELSE

Om stiftelsen är ideell har individen inga rättigheter till dess avkastning.

Om det är en familjestiftelse beskattas den enligt det lands skatteregler där den har sitt säte. Det kan antagas att den finns i ett skatteparadis och att beskattningen är försumbar.

Sverige har ingen jurisdiktion att beskatta stiftelsen för dess inkomster.

Förmånstagarna beskattas emellertid för stiftelsens förmögenhet och utdelad avkastning. Den utdelade avkastningen beskattas som periodiskt understöd. Den effektiva skatten på utdelade medel blir 57 %. Några sociala avgifter eller egenavgifter utgår inte (se 19.5).

Stiftelsens tillgångar skall förmögenhetsbeskattas hos förmånstagaren (FSL 8 § 4.) eftersom det är en familjestiftelse. Om stiftelsens tillgångar

består i räntebärande värdepapper som har en avkastning motsvarande riskfria räntan skall hela deras värde tas upp till förmögenhetsbeskattning.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Stiftelsen tjänar 5 % i ränta varje år. Varje år delar stiftelsen ut så mycket i periodiskt understöd, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Det innebär i praktiken, att stiftelsen inte gör någon vinst. Vad som återstår av innehavet kvarstår i stiftelsen under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Arvsskatt utgår inte, utan individens förstfödde son erhåller samma rättigheter.

20.2.12 DISKRETIONÄR TRUST

Enligt ovan (se 19.2.3) har individen ingen absolut rättighet till medel från stiftelsen och någon förmögenhetsskatt utgår därför inte. Det skall antagas att han behöver 1 Mkr efter skatt varje år. Den effektiva marginalskatten antas vara 57 %. Sociala avgifter eller egenavgifter utgår inte.

Beräkningarna har gjorts enligt följande:

Kapitalet år 2000 är 100 Mkr. Trustegendomen i form av räntebärande värdepapper ger 5 % i ränta varje år. Varje år delar trusteen ut så mycket i periodiskt understöd, att det täcker alla skatter som uppstår (inklusive i förekommande fall arvsskatt) därvid samt en konsumtion om 1 Mkr uppräknad med 2 % inflation varje år. Det innebär i praktiken, att trusten inte gör någon vinst. Vad som återstår av innehavet kvarstår i trusten under nästa år. Detta är det välstånd mätt som köpkraft som individen och hans efterkommande har kvar. Arvsskatt utgår inte, utan individens förstfödde son inträder i samma rättigheter enligt trusturkunden.

21 Några samhällsekonomiska kommentarer

Från individens perspektiv kan den totala beskattningen anses vara en kostnad för de tjänster som staten erbjuder. Staten erbjuder tjänsten att individen får bo i Sverige. Dessutom har individen vissa rättigheter till sjukförsäkring, infrastruktur, försvar och andra kollektiva och individuellt bestämda förmåner. Skatten kan anses vara vad individen betalar för detta, jämfört med att befinna sig i något annat land. Olika länder tar olika mycket betalt i form av skatt för sina tjänster. Länderna konkurrerar med varandra både med förmåner och pris. Vilket land individen väljer beror på hur högt han värderar att få bo i ett visst land. Vissa individer värderar rätten att bo i just Sverige så högt, att de är beredda att betala det högre priset.

Individens val bestäms både av ekonomiska rationella bevekelsegrunder och mera irrationella, känslomässiga skäl. Olika individer betalar också olika priser. En mycket förmögen individ betalar i Sverige mycket mer skatt än en mindre bemedlad. För den förmögne individen innebär det alltså en stor nettokostnad att bo i Sverige, medan den fattige individen gör en nettovinst. Även andra faktorer påverkar nettopriset.

Individens skatteplanering har stor betydelse för den skatt han kommer att betala. Som framgår av utvärderingen nedan kan individen påverka utfallet av beskattningen genom olika strategier. Även den för individen mest förmånliga strategin kommer, om han har en större förmögenhet eller större inkomster, att ge staten skatteintäkter i storleksordningen någon million kronor per år om individen har en rimlig konsumtion. Skatten består dels av inkomstskatt och förmögenhetsskatt (och understundom arvsskatt) och indirekta skatter som t. ex. mervärdesskatt. En förmögen individ som är bosatt i Sverige innebär alltid en nettovinst för staten. Skattens betydelse för en enskild individ kan vara mycket stor.

Skatteplaneringen kan också leda till effektivitetsförluster i samhälls-ekonomi, när individens strategi är skattemässigt förmånlig men ekonomiskt inte den optimala. Skatten kan ändå få mycket stor betydelse för individen om skatten som andel av inkomsten är mycket stor, ibland uppemot 100 % inklusive förmögenhetsskatt. Skatten kan också bli extremt hög i absoluta tal. Skatten kan leda till, att individen värderar tjänsten att få bo i Sverige lägre än nettokostnaden i form av skatt. I så fall, och om det inte är möjligt att finna en strategi, som ger lägre skatt, kommer individen att lämna Sverige. Statens önskan att beskatta individen högt kommer då att leda till att han inte kan beskattas alls.

Förmögna individers skatter har ändå liten statsfinansiell betydelse. Hela den statliga skatten utgör 1,5 % av BNP, skatten på kapitalinkomster utgör 0,9 %, förmögenhetsskatten utgör 0,4 % och arvs- och gåvoskatt utgör 0,1 %. Ekonomiskt ligger dessa skatters betydelse inom felmarginalen för statens budget. Det har emellertid stor betydelse för den enskilda individen med höga inkomster. Dessa skatter kan alltså snarast ses som en signal till individen att han antingen skall lämna landet eller använda någon form av skatteplanering för att förhindra att hans förmögenhet urholkas.³⁴⁹ Hans beslut är i någon mån beroende av hur högt han värderar förmånen att vara bosatt i Sverige.

Situationen medför att utfallet av skatteplaneringen har större betydelse för individens välbefinnande än produktivt arbete eller investeringar.

Eftersom skatteintäkterna sålunda leder till ekonomiska förluster för samhälls-ekonomi och för förmögna individer är den oundvikliga slutsatsen, att det måste vara politiska irrationella skäl som gör att skattesystemet utformats på detta sätt. Avsikten är helt uppenbart inte att i första hand öka de disponibla inkomsterna för fattiga individer (omfördelning), ty om de omfördelade tillgångarna fördelas dessa individer emellan, kommer deras disponibla inkomster inte att höjas mycket, eftersom skatterna på förmögna individer har så liten statsfinansiell betydelse. Istället framgår av jämförelsen mellan olika placeringar, att skattereglerna mera går ut på att urholka de få större förmögenheter som finns. Särskilt inträder denna effekt på förmögenheter över fribeloppet som är 1,5 eller 2 Mkr. Av fig. 1–4 kan klart utläsas, att förmögenheter urholkas i de flesta strategier.

³⁴⁹ Frågan om en hög marginalskatt minskar incitament till ekonomisk aktivitet är omstridd och skall här inte närmare utredas.

De lege ferenda är slutsatsen att vad som krävs för att en förmögen individ skall bo kvar i Sverige i många fall är en schablonskatt. Denna skatt kan vara tillräckligt hög för att ge staten en nettovinst av individen, men samtidigt tillräckligt låg för att individen skall anse det vara en god affär att bo i Sverige. Detta kompliceras dock av att politiska skäl kan göra det omöjligt att göra vad som är samhällsekonomiskt rationellt. Emellertid kan andra länder erbjuda denna lösning. Skatteparadisen erbjuder ett lågt pris för sina tjänster i form av låg skatt eller nominell skatt. Detta är vad som kallas skattekonkurrens. Även högskattestater konkurrerar på detta sätt.

Ett annat samhällsekonomiskt problem är att högre marginalsatser minskar individens ekonomiska incitament. Denna effekt är dock något omstridd. Det är inte helt säkert, att en lägre marginalsatt gör att individen handlar samhällsekonomiskt så att produktionen ökar. Tvärtom kan en högre skatt leda till att individen anstränger sig mer för att öka resultatet efter skatt. Denna effekt påverkar emellertid inte förmögna individer, eftersom marginalsatserna vanligen är den högsta.

En schablonskatt är vad som i praktiken erbjuds i t. ex. UK. En svensk som flyttar dit och blir resident men inte domiciled beskattas bara för den inkomst han hemför till UK. Övriga inkomster beskattas inte om de inte remitteras till UK. Inkomsterna kan då fonderas skattefritt i något lämpligt land. Individen taxeras dock för en rimlig inkomst i UK, som anses krävas för att han skall kunna leva där. Det viktiga är dock att den effektiva skatten är begränsad till ett kanske högt men inte orimligt belopp. UK tjänar ändå pengar på att erbjuda detta förfarande.

Den slutliga lagstiftningen och därmed beskattningen är dock ett politiskt beslut, vilket är avhängigt många faktorer, varav endast en del är ekonomiskt rationella överväganden. Övriga faktorer styrs av känslomässiga faktorer eller rena tillfälligheter.

Inget av ovanstående problem skall analyseras närmare här.

22 Kommentar till utfallet av olika strategier

I fig. 1–5 har beräknats hur förmögenhetens köpkraft förändrar sig över tiden. Graferna visar värdet av förmögenheten i 2000 års priser vid slutet av varje år under 100 år under de antaganden som uppställts ovan.

22.1 Assymetrisk information

Om staten har mindre information än individen kan det leda till lägre beskattning. Ett möjligt utfall för individen om han inte lämnar full information till staten är att drabbas av upptaxering, skattetillägg och straff för skattebrott. I vad mån detta sker beror på bevisläget. Bevisläget påverkas av styrkan och stabiliteten i den sekretess som skatteparadiset tillämpar gentemot staten. Assymetrisk information kan illustreras av grafen för skattefritt räntebärande. Denna strategi kan tänkas genomföras genom t. ex. vanliga räntebärande placeringar på ett konto i Schweiz som inte deklarerar för skattemyndigheten. Utfallet påverkas också av de bevis individen lämnar när han gör transaktioner med trusten och skatteparadiset och som kan leda till upptaxering, straff eller skattetillägg. Effekten av assymetrisk information skall inte närmare analyseras här.

22.2 Symmetrisk information

Om staten och individen har tillgång till i huvudsak full information om individens skatteplanering kommer utfallet att vara beroende enbart av den rättsliga bedömningen. Denna kan påverkas över tiden om staten ändrar lagstiftningen. Sålunda skulle t. ex. ett avskaffande av förmögenhetsskatten eller arvsskatten signifikant påverka utfallet av individens strategier. I det följande antas, att samma skatteregler kommer att gälla under de närmaste 100 åren. Det är naturligtvis ett realistiskt antagande i och för sig, men eftersom det inte går att säga om lagstiftningen blir gynnsam för individen eller inte kan det ge ett rimligt väntevärde.

Den bästa strategin är en diskretionär trust (fig. 1). Denna förmögenhetsbeskattas inte heller. Utbetalningar beskattas dock som periodiskt understöd, vilket ger en hög belastning på kapitalet om individen skall kunna konsumera 1 Mkr per år i 2000 års penningvärde. Trustens egendom är emellertid sakrättsligt skyddad genom att den är avskild från individens egendom. Den kan inte kommas åt av hans borgenärer om han skulle hamna på obestånd eller om den politiska situationen förändras till hans nackdel. Om sålunda staten skulle konfiskera egendom påverkar detta i och för sig inte trustens tillgångar. Den politiska risken ligger istället i det skatteparadis där trusten finns. Om skatteparadiset skulle utsättas för sanktioner från staten vad avser transaktioner mellan den förra och den senare eller nekas åtkomst till de internationella finansiella marknaderna kan det bli svårt för individen att åtnjuta trustens tillgångar.

Näst bästa strategin är aktier på O-listan. Detta förutsätter att placeringen ger en riskfri avkastning om 5 % över tiden. I verkligheten torde placeringen vara behäftad med en avsevärd risk. På mycket lång sikt är det ändå inte orimligt att tänka sig en avkastning på 5 % i en portfölj med många olika

aktier. Anledningen till att denna strategi ger ett relativt gott utfall är framförallt, att förmögenhetsskatten får mycket stor effekt när inflationen och därmed den nominella avkastningen är låg. En sakrättslig nackdel med strategin är, att tillgångarna ägs direkt av individen. De kan därmed utmätas för hans skuld om han hamnar på obestånd. De är också utsatta för den politiska risken att staten angriper förmögna individer på olika sätt. Om skattelagstiftningen blir mycket ogynnsam för individen blir utfallet givetvis sämre. Tillgångarna drabbas emellertid inte av den politiska risken i något skatteparadis. Det är inte möjligt för individen att undvika beskattning om han flyttar utomlands eftersom den s. k. tioårsregeln (om inte dubbelbeskattningsavtal finns) ger staten beskattningsrätt för reavinster 10 år efter utflyttningen. Vidare är det kanske inte möjligt för individen att låta ett börsnoterat aktiebolag göra så stora utdelningar som antas i beräkningarna. Emellertid kan individen också sälja aktier för att kringgå kravet på utdelning.

De övriga strategierna ger mycket dåliga utfall för individen. De allra sämsta strategierna är svensk eller utländsk familjestiftelse. Detta beror på kombinationen av beskattning av utdelningen som periodiskt understöd i inkomst av tjänst (med effektiv beskattning om 57 %) och förmögenhetsskatt på tillgångarna som skall betalas med beskattade pengar. Anledningen till att det inte har någon betydelse att den utländska stiftelsen inte beskattas är, att utdelningen till förmånstagaren är högre än kapitalets avkastning. Efter bara 25 år är kapitalet förbrukat. Utfallet blir givetvis annorlunda om tillgångarna består av icke förmögenhetsskattepliktiga tillgångar istället för räntebärande tillgångar. Om tillgångarna inte förmögenhetsbeskattas blir utfallet detsamma som för en diskretionär trust. Näst sämst är en strategi med noterade aktier (A-listan). Det dåliga utfallet beror främst på en mycket hög arvsskatt.

Det är att notera, att samtliga strategier utom den diskretionära trusten (och skattefria räntebärande tillgångar) leder till att kapitalet minskar mycket kraftigt under 100 år. Detta är förmodligen avsikten från lagstiftarens sida. Stora förmögenheter skall enligt lagstiftarens intentioner försvinna med tiden. Kalkylerna visar också, att så blir fallet med en försiktigt beräknad avkastning, även för de för individen bästa strategierna. Från individens synpunkt är det naturligtvis ohållbart, att se sin förmögenhet försvinna. Det är därför rationellt för honom att göra något åt detta genom skatteplanering om han önskar bo kvar i Sverige. Med små förändringar av det parametern konsumtion har han goda möjligheter att förbättra de bästa strategierna.

22.3 Förändring av olika parametrar (känslighetsanalys)

22.3.1 MINSKAT PERSONLIGT UTTAG

För att avgöra vilken strategi som ger det bästa utfallet för individen måste hänsyn tas till andra parametrar. Ovan har antagits, att individen önskar konsumera 1 Mkr per år i 2000 års penningvärde. Om individen kan nöja sig med endast 500.000 kr kommer detta att få en mycket stor effekt på utfallet över lång tid (fig. 2). Om konsumtionen sänks med 500.000 kr kommer trustegendomen att få ett värde på 1150 Mkr efter 100 år. Om konsumtionen minskar finns det ändå goda möjligheter för individen att på andra sätt

tillgodogöra sig trustens tillgångar. Det är möjligt för honom att låna pengar från trusten till marknadsmässig ränta. Röntan ger dessutom avdrag vid den svenska beskattningen. På detta sätt kan individen avsevärt förbättra utfallet genom att i sin strategi använda lån. Individen kan också tillgodogöra sig medel från trusten om han lämnar Sverige och undviker svensk beskattning, åtminstone under en tid.

Redan vid en måttlig inskränkning av utdelningen från trusten kommer utfallet att bli ungefär likvärdigt med skattefritt räntebärande. Det näst bästa alternativet aktier på O-listan ger bara en femtedel av strategin med trust efter 100 år. Trusten är klart överlägsen alla andra strategier (utom det schweiziska bankkontot). Trusten ger emellertid ett sakrättsligt skydd vid individens obestånd, men är å andra sidan något svårhanterlig, eftersom den befinner sig i ett skatteparadis med alla rättsliga besvär det kan innebära. Risken för ändrad lagstiftning, främst vad beträffar förmögenhetsskatt, kan i ett slag istället göra strategin till den sämsta, nämligen likvärdig med familjestiftelse. Så blir fallet om förmögenhetsskatt skulle utkrävas.

22.3.2 HÖGRE AVKASTNING

Det är orealistiskt att förvänta sig, att avkastningen skall bli högre utan motsvarande ökning av risken. Under 100 år kommer den höga risken också att leda till förluster, som minskar den genomsnittliga avkastningen.

Om emellertid ändå avkastningen antas öka till 8 %, kommer även den sämsta strategin, som är att individen personligen äger räntebärande tillgångar, att bevara kapitalet intakt efter 100 år, t. o. m. med hänsyn till arvs-skatt (fig. 3). Denna strategi är emellertid jämfört med alla övriga strategier usel. Notera, att y-axeln visar *logaritmen* av kapitalets storlek vid varje tidpunkt. Skillnaderna mellan utfallen ser därför mycket mindre ut än de är. Efter c:a 50 år kommer trustens kapital att vara 1 milliard kronor i 2000 års penningvärde, medan räntebärande tillgångar efter 100 år fortfarande är värda bara 125 Mkr i fasta priser. Trustens tillgångar kommer att vara värde 24,5 milliarder efter 100 år även med ett uttag på 1 Mkr per år i fasta priser.

I detta fall syns tydligt lagstiftarens önskemål att hindra en individ från att förmera en personlig förmögenhet i form av räntebärande värdepapper. Skillnaden är extrem under lång tid och beror på kombinationen av förmögenhetsskatt och skatt på intäktsräntor. Om varken ränta eller förmögenhet hade beskattats hos individen, hade kapitalet istället varit 25 milliarder kronor, detsamma som den skattefria kurvan i figuren. Detta visar hur känslig en förmögenhet är för beskattning.

22.3.3 SÄMRE AVKASTNING

Om det antas, att avkastningen bara blir 3 % per år under oförändrad inflation 2 % blir realräntan bara 1 % (fig. 4). Det betyder att endast den skattefria avkastningen möjliggör en konsumtion på 1 Mkr per år. Trusten och aktierna på O-listan är ungefär likvärdiga; trustens kapital tar slut efter 60 år, aktierna efter 70 år.

22.3.4 HÖG KONSUMTION

Om det istället antas, att individen inte har några arvingar, och önskar konsumera sitt kapital fortare, nämligen med 5 Mkr per år i 2000 års penningvärde, visar det sig att svenska räntebärande tillgångar antingen

direktägda eller i en kapitalförsäkring utgör det bästa alternativet (bortsett från det schweiziska bankkontot) (fig. 5). Här hamnar trusten bland de sämre alternativen. Under 23 år kan individen åtnjuta denna konsumtion om pengarna placeras i räntebärande tillgångar. Alla andra alternativ tar slut före det att 20 år har förflutit. Orsaken ligger i, att egna uttag från räntebärande tillgångar inte beskattas varken om de är direktägda eller i en kapitalförsäkring. Detta visar, att trusten inte är lämplig om inte större delen av avkastningen skall fonderas.

22.4 Rättsliga risker med trust

Det har antagits att en förmånstagare till en diskretionär trust inte kommer att förmögenhetsbeskattas för trustens tillgångar. Om denna rättsliga bedömning är felaktig och förmögenhetsbeskattning sker kommer utfallet av strategin att, tillsammans med svensk eller utländsk familjestiftelse, istället bli den sämsta av alla. Eftersom rättsläget är oklart för truster kan en strategi vara att begära förhandsbesked enl. L(1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor. Det skall dock uppmärksammas, att om ett förhandsbesked utfaller till individens fördel, staten kan komma att ändra lagstiftningen. Av det skälet är det kanske mindre lämpligt ur individens synvinkel att förhandsbesked begärs. Beroende på hur OECD:s kampanj mot vissa skatteparadis utfaller skall också en strategi med assymetrisk information utvärderas. En sådan strategi kan dock vara mindre önskvärd eftersom den i vissa fall kan vara olaglig enligt svensk rätt. Det formellt lagliga alternativet kan som visats ovan å andra sidan leda till orimliga konvekvenser för förmögenheten. Effekten är närmast konfiskatorisk och därför kan det argumenteras för att individen har rätt till motåtgärder (s. k. retorsion) Individen hamnar här i ett dilemma: inget av alternativen är riktigt bra.

22.5 En lämplig strategi

Sammanfattningsvis kan individen använda följande strategi.

Bilda en trust i ett skatteparadis. Trusterkunden skall ge trusteeen diskretionär rätt att besluta om utbetalningar till förmånstagare och räkna upp ett flertal förmånstagare varav stiftaren är en.

Låt trusten bilda ett aktiebolag i skatteparadis. Till detta bolag skänks aktier från O-listan som nyligen köpts av stiftaren. Dessa belånas till 30 %. Nettovärdet överförs genom gåva till aktiebolaget. Någon skatt utgår inte. Individen kan också anställas av bolaget. Trusten som ägare till bolaget behöver då inte framträda.

Kapitalet kan ackumuleras i trusten eller dess bolag utan skatt. Individen kan i letters of wish meddela när han önskar att utbetalningar till honom sker. Han kan också låna pengar av trusten till marknadsmässig ränta.

23 Slutlig utvärdering av truststrategin

Som ovan konstaterats (21) är grundorsaken till individens skatteplanering den höga beskattningen i Sverige. Alla strategier med direkt ägande av tillgångar leder till att individens förmögenhet minskar i värde efter inflationen om avkastningen är normal. Individen kan emellertid inte påverka svensk

skattelag. Den enda möjligheten för honom att bevara förmögenheten under någon längre tid för sig och sina efterkommande är att använda någon form av skatteplanering. Någon form av skatteplanering är från ett strikt ekonomiskt perspektiv nödvändig. Utvecklingen för ett kapital i form av räntebärande tillgångar är närmast orimligt dålig (20.2.2). Många gånger kan individen därför se sig tvingad att använda skatteplanering.

Om informationen till staten och individen skall vara symmetrisk är trusten det enda institut som bibehåller kapitalets värde. Den ger det överlägset bästa utfallet om det personliga uttaget i form av utdelning från trusten inte är alltför högt eller om avkastningen är hög. Tillväxten av egendomen beror alltså på att kapitalet kan ackumuleras utan skattebelastning under lång tid. Endast en diskretionär trust är intressant. En fixed eller revocable trust medför utan tvekan förmögenhetsbeskattning av förmånstagaren.

Resonemanget är giltigt under förutsättning att individen inte förmögenhetsbeskattas för trustens tillgångar. Om så skulle ske kommer trustens kapital att vara slut efter 25 år om förmögenhetskatten skall betalas med beskattade pengar, som måste delas ut från trusten.³⁵⁰

Det finns emellertid andra sätt att åtnjuta trustens tillgångar. Individen kan låna pengar från trusten till marknadsmässig ränta. Detta föranleder inte i och för sig någon beskattning. Individen kan låta pengarna ackumuleras i trusten under hans vistelse i Sverige, och sedan låta trusteeen dela ut större summor när han har flyttat till en förmånligare skattejurisdiktion. Då kan han också återbetala eventuella lån till trusten.

Trusten belastas inte med någon arvsskatt när individens efterkommande erhåller avkastning i hans ställe. Som framgår av övriga strategier har förmögenhetsskatten i längden större betydelse än arvsskatten.

Om individen är eller kommer på obestånd påverkar detta inte i och för sig trustens förmögenhet. Om trusten delar ut medel till individen kommer dessa dock att utmätas till den del de överstiger beneficium. Individen kan emellertid erhålla förmåner som inte kan utmätas. Dessa förmåner skall beskattas, men detta kanske inte har någon betydelse om individen redan är hopplöst skuldsatt. Individen kan också lämna Sverige och åtnjuta tillgångarna i något annat land. Om han inte betalar sådant som kan utmätas i Sverige till fordringsägarna begår han emellertid gäldenärsbrott. Det betyder, att han inte kan vistas i Sverige utan att riskera straff vilket får anses vara en stor nackdel.

Trusten kan också användas för anonymt ägande. Detta kan vara värdefullt när affärshemligheter skall bevaras. Möjligheten till anonymt ägande är emellertid densamma som gäller för vissa utländska stiftelser, aktiebolag med innehavaraktier och nominee directors eller bankkonton med sekretess. Fördelen är att trustens tillgångar inte formellt ägs av individen och denne är inte formellt skattskyldig. Aktier som är direktägda av individen medför formellt skattskyldighet.

Trusten kan användas för att kringgå regler för laglott till bröstarvingar, giftorättsanspråk eller krav från enskilda fordringsägare. Staten som fordringsägare för obetalda skatter kan aldrig erhålla några medel från trusten i

³⁵⁰ I likhet med familjestiftelse (se 20.2.9).

ett skatteparadis enligt arbetsdefinitionen. Enskilda fordringsägare kan endast erhålla medel från trusten i ett skatteparadis om individen förfarit bedrägligt, var insolvent vid tidpunkten för fordringens uppkomst. Vanligen tillåts inte fordringar mer än några år tillbaka i tiden att leda till återvinning av egendom som betalats till trusten, i motsats till i högskattestater, där återvinning är möjlig för transaktioner lång tid tillbaka.

Trusten kan normalt inte användas för rent kriminell verksamhet. De allra flesta skatteparadis tillåter inte denna användning. Som kriminellt räknas inte skattebrott eller gäldenärsbrott i samband med statens skattefordran. I spåren av den ökade internationella terrorismen har skatteparadisen också skärpt reglerna mot penningtvätt. Detsamma gäller vid korruption, drogrelaterade brott och krigsförbrytelser.

Huruvida en trust leder till det bästa utfallet beror främst på tillgångarnas avkastning. Själva överföringen till trusten innebär normalt inte någon beskattning om överföringen sker med belånade onoterade börsaktier. Om tillgångarna emellertid belastas med latent reavinstskatter kan beskattning drabba individen. Om tillgångarnas avkastning är hög eller utdelningen till individen är låg, ger trusten den överlägset störst tillväxten för kapitalet. Om avkastningen är låg och uttagen stora, kan en annan strategi ibland vara bättre. För det fall individen mycket fort förbrukar kapitalet, kan en räntebärande strategi i Sverige vara den bästa. I detta fall får ju tillväxten mindre betydelse, då kapitalet förbrukas på några år.

Fig. 1 Kapital med 5 % avkastning och 1 Mkr konsumtion

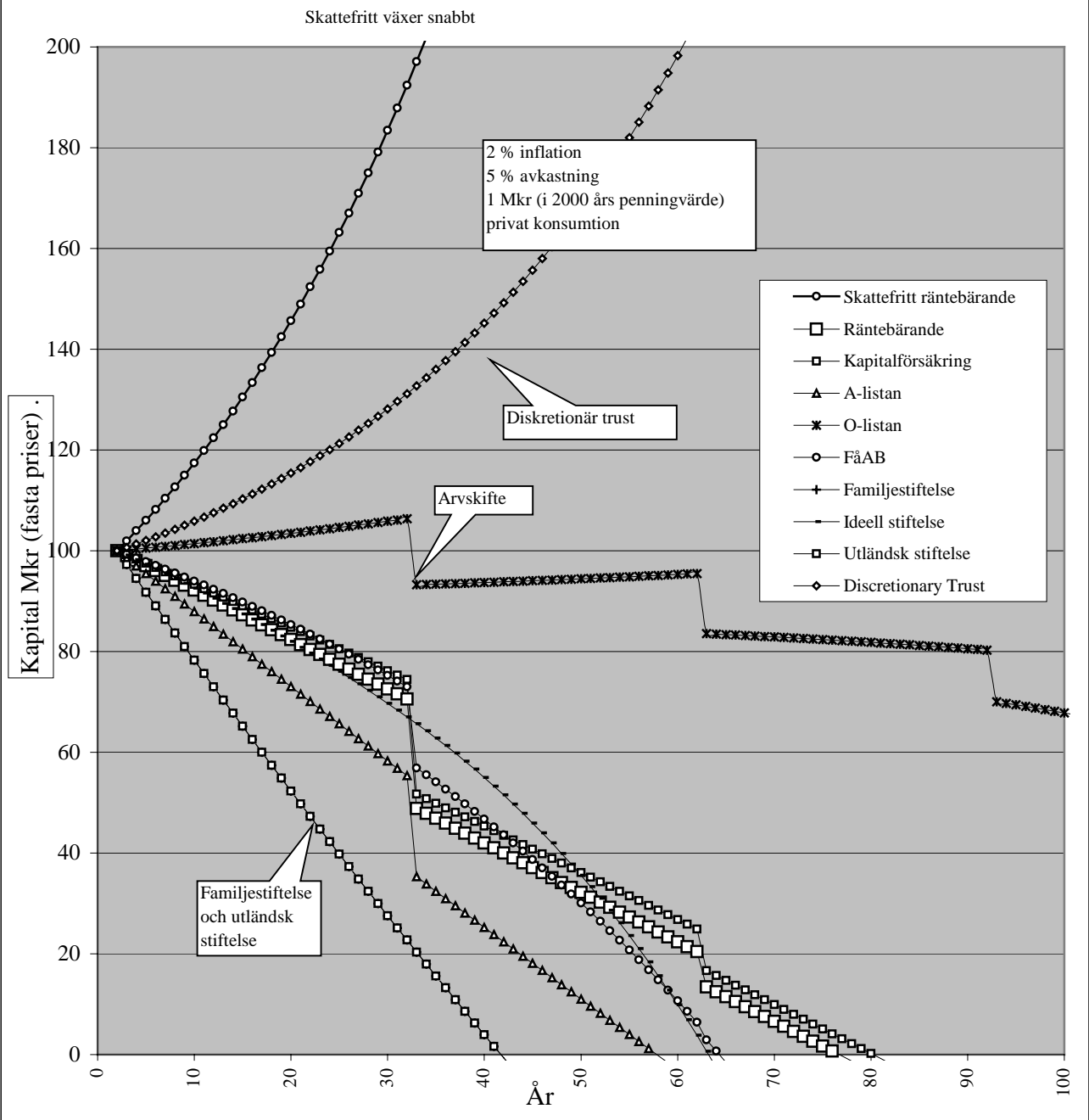

Fig. 2 Kapital med 5 % avkastning och 0,5 Mkr konsumtion

Skattefritt och diskretionär trust har snabbast tillväxt

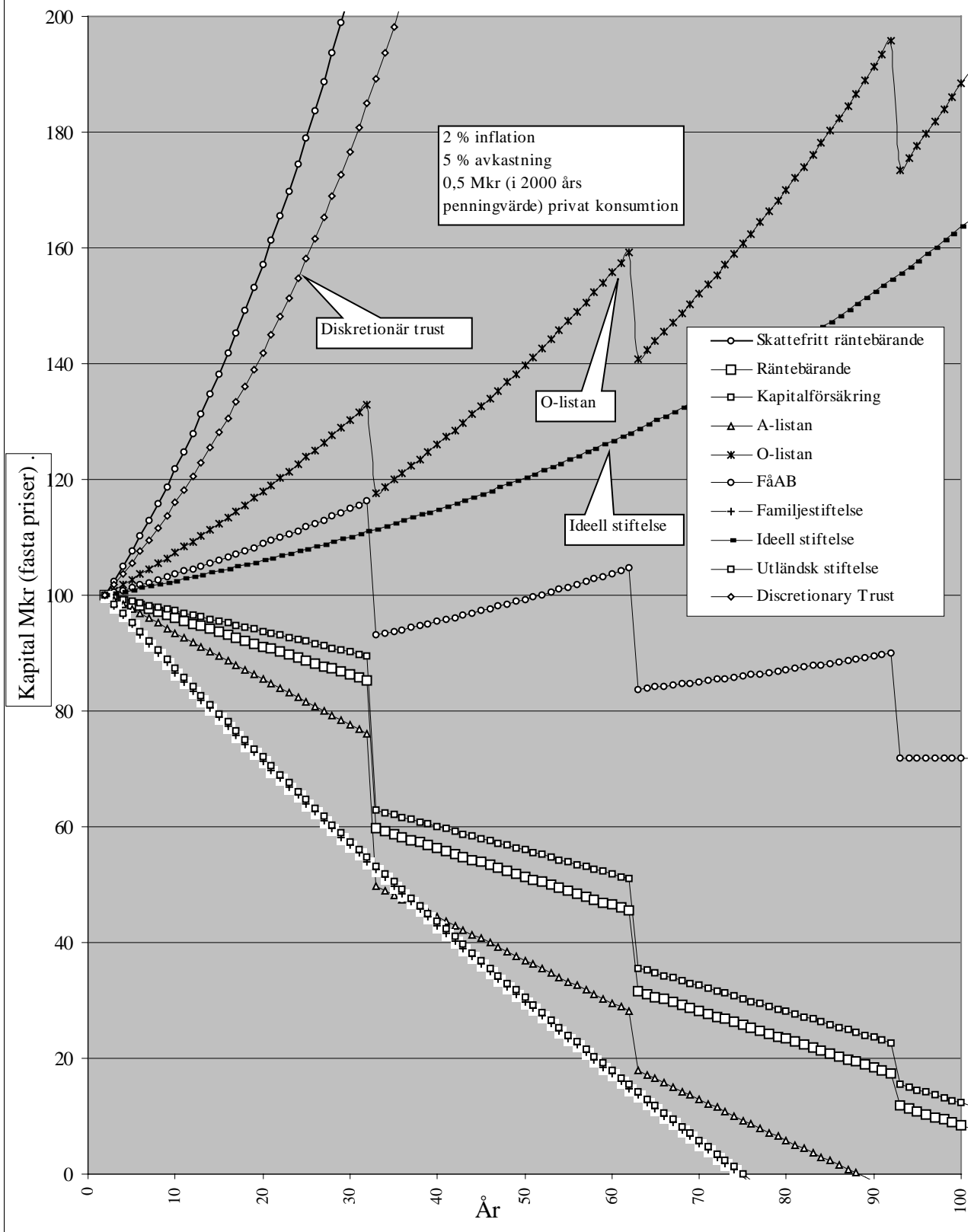

Fig. 3 Kapital med 8 % avkastning och 1 Mkr

konsument

N. B. Logaritmisk skala!

Skattefritt och diskretionär trust har snabbast tillväxt

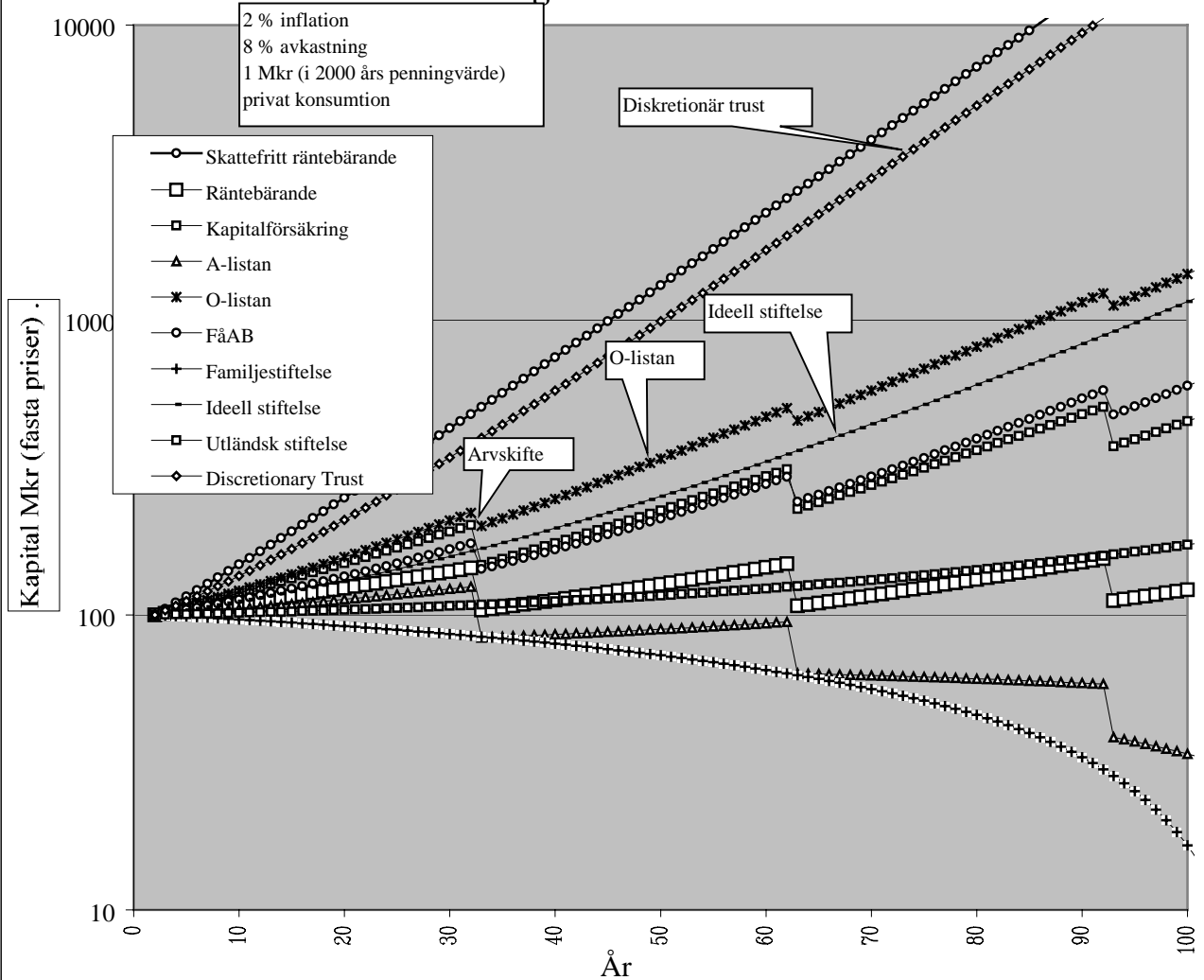

Fig. 4 Kapital med 3 % avkastning och 1 Mkr konsumtion

Skattefritt räntebärande bevarar precis kapitalets realvärde

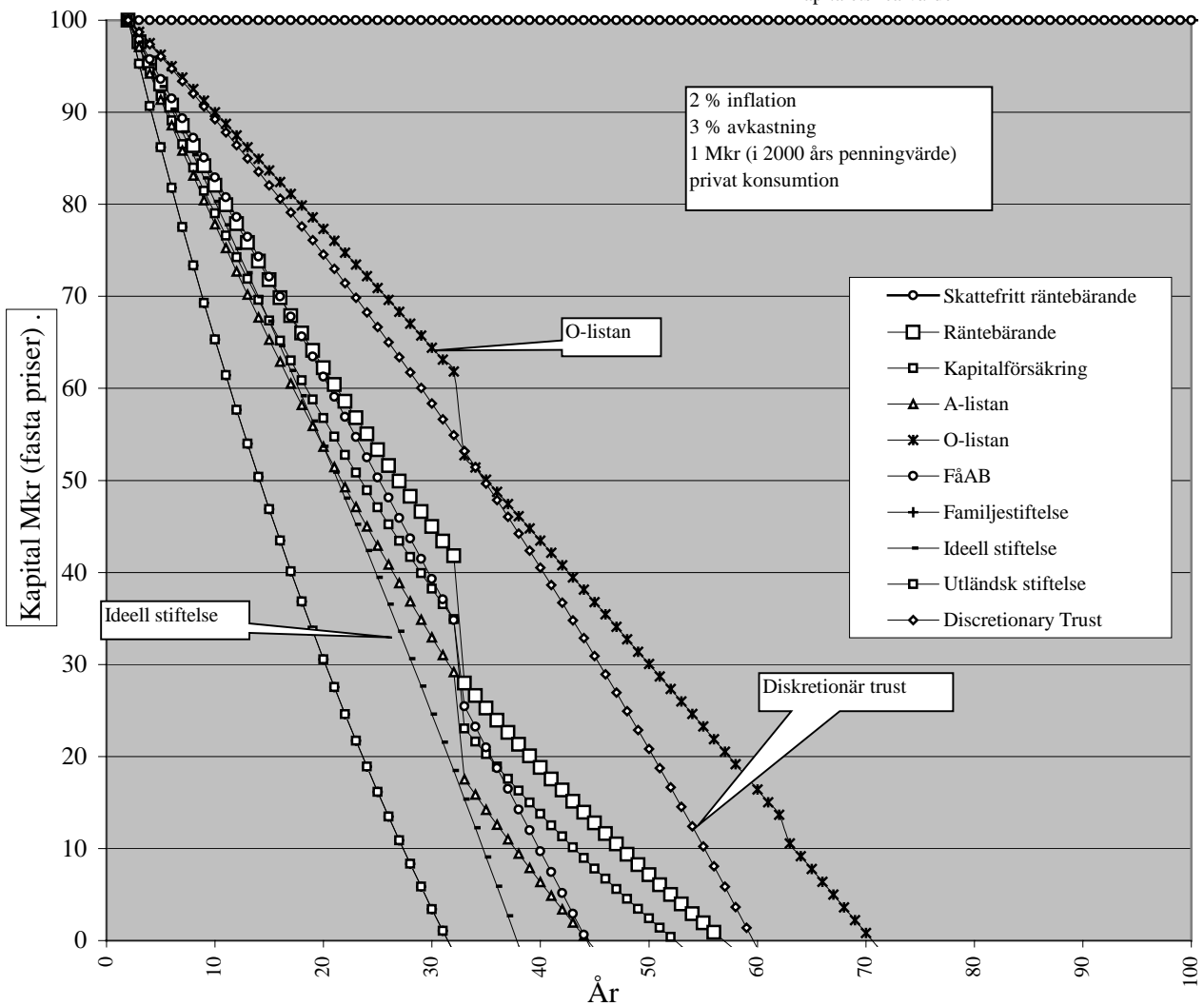
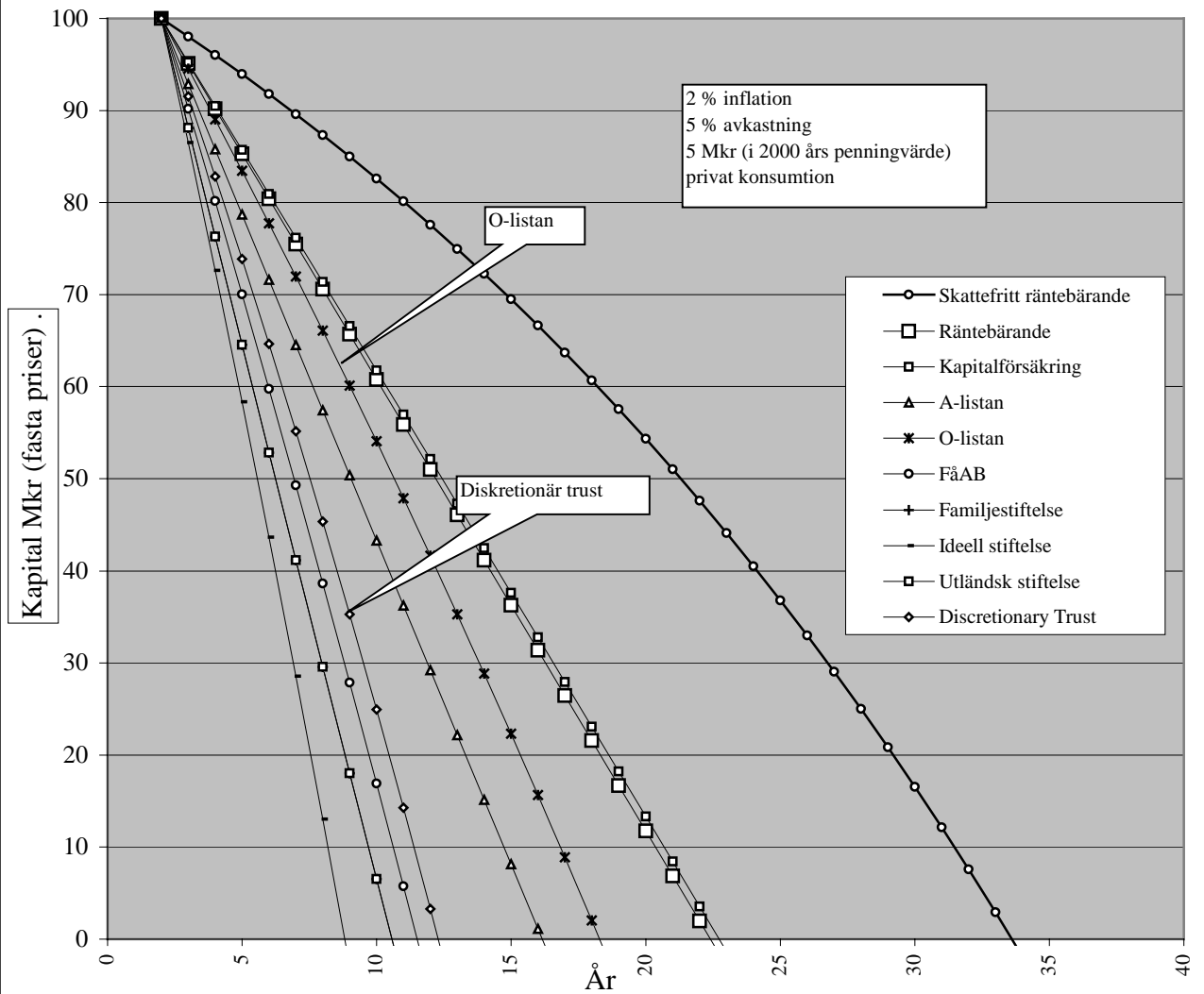

Fig. 5 Kapital med 5 % avkastning och 5 Mkr konsumtion. N. B. Annan x-skala!

24 Referenser

24.1 Rättsfall

24.1.1 NJA

NJA 1933 s. 269
NJÄ 1934 s. 557
NJÄ 1934 s. 66
NJÄ 1947 s. 259
NJÄ 1950 s. 643
NJÄ 1952 s. 131
NJÄ 1953 s. 746
NJÄ 1959 s. 304
NJÄ 1961 s. 678
NJÄ 1967 s. 353
NJÄ 1969 s. 245
NJÄ 1971 s. 400
NJÄ 1975 s. 171
NJÄ 1978 s. 126
NJÄ 1979 s. 239
NJÄ 1980 s 642 I och II (Köhler)
NJÄ 1981 s. 897
NJÄ 1981 s. 907
NJÄ 1982 s. 493 I
NJÄ 1984 s. 246
NJÄ 1986 s. 83 (dold äganderätt)
NJÄ 1989 s. 696
NJÄ 1990 s. 515
NJÄ 1991 s. 491
NJÄ 1991 s. 748
NJÄ 1992 s. 808
NJÄ 1993 s. 468
NJÄ 1994 s. 69
NJÄ 1998 s. 135
NJÄ 1998 s. 748

24.1.2 RÅ

RÅ 1939 ref. 3
RÅ 1942 ref. 21
RÅ 1947 ref. 18
RÅ 1949 ref. 35
RÅ 1951 ref. 30
RÅ 1952 ref. 16
RÅ 1953 ref. 51
RÅ 1957 Fi. 1096
RÅ 1959 Fi 932
RÅ 1960 fi. 416

RÅ 1960 fi. 516
RÅ 1960 fi. 585
RÅ 1963 fi. 121
RÅ 1964 fi. 1656
RÅ 1965 fi. 1308
RÅ 1965 fi. 585
RÅ 1966 fi. 326
RÅ 1968 ref. 4
RÅ 1986 ref. 51
RÅ80 1:44
RÅ80 1:60
RÅ 1987 ref. 51
RÅ 1987 ref. 78
RÅ 1988 not 56 (FB avvisat av RegR)
RÅ 1988 not 626
RÅ 1988 ref. 55
RÅ 1989 ref. 127
RÅ 1989 ref. 57
RÅ 1989 ref. 62 (Sale-and-leaseback)
RÅ 1990 ref. 101
RÅ 1990 ref. 11
RÅ 1990 ref. 114 (FB)
RÅ 1991 ref. 27
RÅ 1992 ref. 41
RÅ 1993 ref. 43
RÅ 1993 ref. 86
RÅ 1994 ref. 35
RÅ 1994 ref. 486
RÅ 1994 ref. 52 I–II (Capinova)
RÅ 1994 ref. 56
RÅ 1995 ref. 32–35
RÅ 1995 ref. 56
RÅ 1996 ref. 16
RÅ 1996 ref. 28
RÅ 1997 ref. 1
RÅ 1997 ref. 31
RÅ 1998 ref. 213
RÅ 1998 ref. 28
RÅ 1998 ref. 56
RÅ 1999 not 20

24.1.3 RH OCH AD

RH 1995:121.

AD 1986:28

24.1.4 RÄTTSFALL EJ ÅTERGIVNA I RÅ ELLER NJA

RegR 15 feb. 1999

RegR 30 mar. 2000

SRN FB 26 april 2000

24.1.5 EG-DOMSTOLEN

26/62 van Gend en Loos

6/64 Costa v. ENEL

C-107/94 Asscher

C-118/96 Safir

C-141/99 AMID

C-18/95 Terhoeve

C-200/98, X och Y

C-204/90, Bachmann

C-264/96 Imperial Chemical Industries

C-279/93 Schumacker

C-307/97 Saint Gobain

C-330/91 Commerzbank

C-336/96 Gilly

C-391/97 Frans Gschwind [cit: Gschwind]

C-80/94 Wielockx

24.1.6 ÖVRIGA UTLÄNDSKA RÄTTSFALL

24.1.6.1 US

Cook Islands Court d. 10 aug. 1999 <http://www.assetprotectionnews.com/apn11-1-fr.html>

Cook Islands Court dec. 2001 *ibidem*.

Clifford v. Helvering, 309 U.S. 331 (1940) <http://www.irs.gov/faqs/display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13347,00.html>

Deryll Wayne Pack v. United States (United States District Court for Eastern District of California, 29 October 1997)

O'Neill and Others v IRC (1998) STC (SCD) 6 April 1998.

United States v. Noske, 117 F.3d 1053 (8th Cir. 1997) <http://www.irs.gov/faqs/display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13334,00.html>

Zmuda v. Commissioner, 731 F.2d 1417 (9th Cir. 1984), aff'g 79 T.C. 714 (1982)

24.1.6.2 Återgivna i Sydenham

Brown v. Burdett 1882

Lambe v. Eames 1871

Palmer v. Simmonds 1854

Paul v. Constance 1977

Re Adams and The Kensington Vestry 1884

24.1.6.3 Återgivna i Cotter

B vs. Trust Management [1988–89] CILR N-22 (CI)

Briggs vs. Ingretas Trust Management (Cayman) Limited [1988–89] CILR 456.

Lemos vs. coutts and Company (Cayman) Limited [1992–93] 5.

Portnoy's complaint (US)

24.2 Lagmotiv

Prop. 1976/77:135

Prop 1980/81:17

Prop 1993/94:123

Prop. 1996/97:117

Prop. 1996/97:170

SOU 2001:11 *Utdelningar och kapitalvinster på företagsägda andelar.*

24.3 RSV

RSV Info Utland n:r 2 2000. www.rsv.se,

RSV:s handledning för beskattning 2000. www.rsv.se

RSV:s Paradisprojekt www.rsv.se

24.4 Lagrum:

Här uppräknas de lagrum som inte finns bland förkortningarna

24.4.1 ENGELSKA LAGRUM

Charitable Trusts Act 1853

Law of Property Act 1925

Perpetuities and Accumulation Act 1964

Statute of Uses 1535

24.4.2 CAYMAN ISLANDS LAGRUM

Cayman Islands (Constitution) Order 1972

Confidential Relationships (Preservation) Law 1979

Fraudulent Dispositions Law 1989

Interpretation Law 1995

Trust (Foreign Element) Law 1987

Perpetuities Law 1995

Wills Law

24.4.3 FOLKRÄTT OCH INTERNATIONELLA ORGANISATIONER

Charter of the United Nations

Ekofin, EG:s officiella tidning, C2, d. 6 jan. 1998 [cit. Ekofin]

FN:s generalförsamlings res. 2625: (*non-interventionsprincipen*): (enl. Bring, Lysén s. 361).

24.4.4 SVENSK RÄTT

L(1936:83) angående vissa utfästelser om gåva

L(1963:583) om avveckling av fideikommiss

L(1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter

L(1985:354) om förbud mot yrkesmässig rådgivning i vissa fall, m.m

L(1986:436) om näringsförbud

L(1986:436) om näringsförbud

L(1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m. m.

L(1990:659) om särskild löneskatt

L(1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel

L(1992:1528) om offentlig upphandling

L(1992:794) om domstols internationella behörighet och om verkställighet av utländska domar enligt Luganokonventionen

L(1993:768) om åtgärder mot penningtvätt

L(1994:466) om särskilda tvångsåtgärder i beskattningsförfarandet)
L(1997:324) om begränsning av skatt
L(1998:167) om tillämplig lag för avtalsförpliktelser
L(1998:189) om förhandsbesked i skattefrågor
Lag (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt,
Lag (1996:1006) om valutaväxling och betalningsöverföring,
Lag (1999:163) om penningtvättsregister,
Lag (1999:268) om betalningsöverföringar inom Europeiska ekonomiska
samarbetsområdet.
Permutationslagen(1972:205)
Skuldsaneringslagen (1994:334)
Telelag(1993:597)

24.5 Internet

BRÅ www.bra.se

Center for Freedom and Prosperity, <http://www.freedomandprosperity.org/Articles/articles.shtml>

Den Nya Välfärden www.dnv.se

[http://europa.eu.int/eur-](http://europa.eu.int/eur-lex/sv/dat/2002/c_026/c_02620020130sv00130018.pdf)

[lex/sv/dat/2002/c_026/c_02620020130sv00130018.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/sv/dat/2002/c_026/c_02620020130sv00130018.pdf)

<http://www.assetprotectionnews.com/apn11-1-fr.html>

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

<http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/index.html>

http://www.eda.admin.ch/eda/e/home/foreign/ecopo/chfin/chap4.Par.0002.UpFile.pdf/dc_010701_chfinchp4_e

<http://www.freedomandprosperity.org>,

<http://www.irs.gov/faqs/display/0,,i1%3D54%26genericId%3D13339,00.html>

Behind the Corporate Veil, OECD 2001, <http://www.oecd.org/EN/document/0,,EN-document-34-nodirectorate-no-12-22243-34,00.html>

<http://www.oecd.org/oecd/pages/home/displaygeneral/0,3380,EN-document-22-nodirectorate-no-12-21176-22,FF.html>

<http://www.oecd.org/pdf/M00004000/M00004421.pdf>

<http://www.regentive.se/uk.htm> (försäkringsmäklare).

<http://www.riksdagen.se/eu/presseu/0102/1109efter.htm>.

<http://www.scb.se/press/press2001/p132.asp>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=5755>,

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=5812>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6120>.

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6286>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6709>.

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=6831>,

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7177>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7191>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7260>

<http://www.tax-news.com/asp/story/story.asp?storyname=7460>

<http://www.treas.gov/irs/ci/factsheets/pub2105.pdf>.
<http://www.un.org/Overview/unmember.html>
http://www.utrikes.regeringen.se/lopsedel/terrorism/frysta_tillgangar.htm
Inland revenue www.inlandrevenue.gov.uk
IRS www.irs.gov
OECD www.oecd.org
Regeringen www.regeringen.se
Riksdagen www.riksdagen.se
Ringholm, Bo,
<http://www.riksdagen.se/debatt/0001/prot/57/sam/57sam.asp>,
RRV www.rrv.se
RSV www.rsv.se
Skattebetalarnas förening www.skattebetalarna.se
Svenskt näringsliv <http://www.svensktnaringsliv.se/extern/start/index.asp>
Valdemarsson, Utlandsjuristen, *Ledaren 2001:5 m. m.* <http://www.ujoff-shore.com/swe/html/reading/ledaren.htm>,
EU www.europa.int

24.6 Litteratur

Här anges även källor som förekommer jämväl på Internet.

- Adlercreutz, *Avtalsrätt I*, 11 uppl. Lund 2000.
Adlercreutz, *Avtalsrätt II*, 3 uppl. Lund 2001.
Bogdan, Michael, *Komparativ rätt*, Lund 1978.
Bring, Ove, Lysén, Göran, *Materialsamling i Folkrätt*, 2 uppl., Göteborg, 1996.
Cotter, Susan, *Offshore Trusts*, Gateshead (Kluwer Law International)1995.
Cooter, Robert, Ulen, Thomas, *Law and economics*, 3 uppl.. Reading, Massachusetts 2000 : (Addison-Wesley).
Doggart, Caroline, *Tax Havens and Their Uses*, London 1997.
Engdahl, Oskar, *Finansiella offshore- marknader och skatteparadis*, BRÅ 2000:19 år 2000.
Europafördrag, 3 uppl., Stockholm 1999.
Hagstedt, Jan Anders, *Om beskattning av stiftelser*, Stockholm 1972.
Harmful Tax Competition – An Emerging Global Issue, OECD 1998. [cit: Harmful Tax Competition] [<http://www1.oecd.org/publications/e-book/2101131e.pdf>].
Johansson, Gunnar, Rabe, Gunnar, *Det svenska skattesystemet*, 14 uppl., Stockholm 2001.
Lodin, Meltz, Silfverberg, Lindencrona, *Beskattning av inkomst och förmögenhet*, 7 uppl., Lund 1999.
Nordberg, Michael, *Profetens folk : stat, samhälle och kultur i islam under tusen år*, Stockholm 2001.
Scarlata, Federico, *Global TaxPlanning and Offshore Opportunities*, Com-tax Publ. Helsingborg 1995.
Ståhl, Kristina, Österman Persson, Roger, *EG-skatterätt*, Stockholm, 2000.
Sydenham, Angela, *Trusts in a Nutshell*, London 1997.

The OECD:s Project on Harmful Tax Practices – The 2001 Progress Report, OEDC 2001. [cit: Progress Report] [<http://www.oecd.org/pdf/M00021000/M00021182.pdf>].

Tjernberg, Mats *Beskattning av fåmansföretag*, 4 uppl. Lund 1998

Valdemarsson, Bengt, *Kurs mot friheten 2 : sju bra metoder att behålla det du tjänar* Fuengerola 1999

24.7 Examensarbeten

Ankel, Li, *Establishment of a foreign trust or an international holding company. A tax study of two alternative ways to reconstruct a Swedish close company*, Examensarbete Lunds universitet vt 2000.

Augustsson, Martin, *Societas i Corpus Iuris Civilis – jämförelse mellan svensk och romersk rätt*, kandidatuppsats i ämnet latin ht-2001.

24.8 Databaser

24.8.1 AFFÄRSDATA

Donald Ståhl-fallet, (TT Nyhetsbanken 1994-03-17, TT Nyhetsbanken 1991-10-30),

Halvar Alvgard-fallet (TT Nyhetsbanken 1991-10-17)

Moder Theresa Ledaren, DI sept 2001.

Leif Pagrotsky's uttalande TT Nyhetsbanken 7 dec. 2001,

24.8.2 ÖVRIGA

Följande databaser har varit allmänt användbara i arbetet:

Lunds universitetsbiblioteks databaser

FARs databas

Karnov

Taxlex

EU-karnov

24.9 Tidskrifter

Adams, Michael, Peel, Christopher, *Tax havens to improve transparency*, FT 30 apr. 2001.

Andersson, Anders, AFV 20 feb. 2002 (ledaren) [<http://www.privataaffarer.se/>]

Dahlberg, Mattias, *Beskattning av ”danska holdingbolag” – dansk internationell skatterätt svensk jämförelse*, Skattenytt, n:r 5 år 2001, ss. 236–254 [cit. Dahlberg].

Gunne, Cecilia, *Beskattning av svävande äganderätter*, SvSkT, ss. 595–605.

Hansson, Björn, Frennberg, Per, *Bör pensionssparande ske i aktier? Avkastning på olika tillgångar 1919–1990* Ekonomisk Debatt 3/91 s. 222.

Källqvist, Jan, *Kammarrättsdomar angående begreppet ”väsentlig anknytning” och beskattning enligt de s.k. CFC-reglerna*, RättsNytt nr 3 2001.

Private Wealth Management, Campden Publishing Limited 2000

Rask, Kaj, (SkM i Växjö), *Fåmansföretag och utländska kapitalförsäkringar*, SN 9, 2001.

- Simon, Kenth, *Några problem kring upprättande av trustar*, SvSKT 1998, ss. 461–470 [cit: Simon, 1998].
- Simon, Kenth, *Trustar*, SN n:r 7–8 1992 [cit. Simon, 1992];
- Björnelid, Richard, *300 hemliga miljarder*, VA n:r 50 10 dec. 2001 s. 31ff:
- Sundgren, Peter, *Beskattning av utländska privata trustar och stiftelser*, IUR-Information nr 24/97
- Sundin, Jan, *Skattedomstolar under debatt*, Skattenytt n:r 5 1989, ss. 228-230.
- Söderlind, Bo, *Har vi de skattedomstolar vi förtjänar?*, Skattenytt n:r 11 1989, ss. 615-617. Replik på Sundin m. fl.

24.10 Referenslitteratur

Encyclopædia Britannica (1964), bd 22, art. *Trust*, s. 516.